

การศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของผู้ต้องขังหญิง
ทัณฑสถานหญิงสงขลา

ปริญญาานิพนธ์
ของ
เนริกา เกิดนาศาร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
ตุลาคม 2550

การศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของผู้ต้องขังหญิง
ทัณฑสถานหญิงสงขลา

บทคัดย่อ
ของ
เนริกา เกิดนาสาร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
ตุลาคม 2550

เนริกา เกิดนาสาร. (2550). การศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของผู้ต้องขังหญิง ทัณฑสถานหญิงสงขลา. ปรินฏยานิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อำนาจเย็นสบาย , ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นนทภัทร ทินานนท์

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของผู้ต้องขังหญิง ทัณฑสถานหญิงสงขลา จากการทำกิจกรรมศิลปะ กลุ่มประชากรคือผู้ต้องขังหญิง ทัณฑสถานหญิงสงขลาที่มีอายุระหว่าง 20-45 ปี มีประวัติการเสพยาเสพติด จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แผนการสอนกิจกรรมศิลปะ จำนวน 9 แผน แบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์ 9 เรื่อง และแบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้ทางศิลปะ

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบผู้เรียนก่อนการเรียนด้วยการใช้แบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์ จากนั้นผู้วิจัยได้สอนผู้เรียนด้วยแผนการสอนกิจกรรมศิลปะ จำนวน 9 แผน ได้แก่ แผนการสอนเรื่อง การรับรู้เรื่อง เส้น,สีและน้ำหนัก, รูปร่างแบนรูปทรง, พื้นผิว, แสงเงา, เอกภาพ ,ความสมดุล, จังหวะและความเคลื่อนไหว และจุดเด่นจุดสนใจ หลังจากเรียนตามแผนการสอนและทำกิจกรรมศิลปะทั้ง 9 เรื่องแล้วผู้วิจัยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันกับก่อนเรียน นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังเรียนไปวิเคราะห์ โดยการทดสอบค่าที (T-test)

ผลการวิจัย พบว่า ภายหลังจากการเรียนด้วยแผนการสอนและกิจกรรมศิลปะ ผู้เรียนมีคะแนนจากแบบทดสอบหลังเรียนการรับรู้เชิงสุนทรีย์ สูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

นอกจากนั้น ผลการวิจัยจากแบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้ พบว่า ผู้เรียนมีความสามารถแสดงออกทางการรับรู้ศิลปะในด้านส่วนประกอบทางประสาทสัมผัสเรื่อง เส้น,สีและน้ำหนัก, รูปร่างแบนรูปทรง, พื้นผิว, แสงเงา มากที่สุด รองลงมาคือ การรับรู้ด้านหลักการทางศิลปะเรื่อง เอกภาพ และด้านโครงสร้างในงานศิลปะเรื่อง ความสมดุล, จังหวะและความเคลื่อนไหว และจุดเด่นจุดสนใจตามลำดับ

THE STUDY OF ART ACTIVITIES ON AESTHETIC PERCEPTION OF WOMAN
PRISONERS AT SONGKHLA WOMAN CORRECTIONAL INSTITUTION

AN ABSTRACT

BY

NAERIKA KERDNASAN

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Art Education
at Srinakharinwirot University

October 2007

Naerika Kerdhasan. (2007). *The Study of Art Activities on Aesthetic Perception of Woman Prisoners at Songkhla Woman Correctional Institution*. Master thesis M.Ed. (Art Education). Bangkok. Graduate School, Srinakarinwirot University. Advisor Committee: Asst. Prof. Amnard Yensabye, Asst. Prof. Nontapat Thinannont

The purposes of this research were to study of art activities on aesthetic perception of woman prisoners at Songkhla Woman Correctional Institution. The subject consisted of woman prisoners at Songkhla Woman Correctional Institution between 20-45 year-old and also drug addiction history of 25 persons. The instrument of this study consisted of 9 art activities plans, 9 tests of aesthetic perception and aesthetic perception behavior noticeable form

The author has tested pre-program by tests of aesthetic perception, after that, the researcher taught by art activities program of 9 plans, following that: perception program on line ,color and value, , shape and form, texture, shade, unity, balance, rhythm and movement, dominance. Post-program on those programs and art activities of 9 subjects, the researcher inform learners to make a test after-program has finished. Between the pretest and the posttest were exactly same, taken them to analyze by T-Test.

The research results found that post-program by program and arts activities, the learners have higher score from post-program test of aesthetic perception than pre-program as statistical significantly on .001 levels.

In addition, the research results from perception behavior noticeable form was found that learners have capacity on art perception on line ,color and value,shape and form, texture, shade as the most nervous composition, the secondary was unity, balance, rhythm and movement, dominance ,respectively .

การศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของผู้ต้องขังหญิง
ทัณฑสถานหญิงสงขลา

ปริญญาานิพนธ์
ของ
ณัฏฐา เกิดนาศาร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

ตุลาคม 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การศึกษามลภาวะทางจิตกรรมศิลป์ที่มีต่อการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของผู้ต้องขังหญิง ทักษสถานหญิงสงขลา

ของ
เนริกา เกิดนาสาร

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)

วันที่..... เดือน ตุลาคม พ.ศ.2550

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน

..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย)

(รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ)

..... กรรมการ

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นนทภัทร ทินานนท์)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นนทภัทร ทินานนท์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อำนาจ เย็นสบาย ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นนทภัทร ทินานนท์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ที่เสียสละเวลาอันมีค่า เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำงานวิจัยฉบับนี้ทุกขั้นตอน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ ประธานกรรมการสอบปากเปล่า ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า กรรมการสอบปากเปล่า ที่กรุณาให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อันเป็นผลให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์ดำรงค์ ชีวะสาโร และอาจารย์วิฑูรย์ วงษ์พลาย อาจารย์ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยทักษิณ อาจารย์อรุณ มาศสำเภา อาจารย์สอนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนเมืองสุราษฎร์ธานี ที่กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ขอขอบคุณคุณชติยา ใจสมุทร นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ 6 ว. หัวหน้างานชุมชนบำบัด ทัศนสถานหญิงสงขลา ที่กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยและให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณผู้อำนวยการทัศนสถานหญิงสงขลา เจ้าหน้าที่ทัศนสถานหญิงสงขลาทุกท่านที่เป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา ตลอดจนผู้ต้องขังหญิงทุกคนที่เป็นกำลังใจและให้ความร่วมมือด้วยดีตลอดการทำกิจกรรม

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณพ่อ แม่ และเพื่อนๆ ทุกคนที่ให้ทั้งกำลังใจและกำลังใจที่ดีเยี่ยมตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและทำงานวิจัย

ณริกา เกิดนาศาร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	6
ความสำคัญของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ.....	7
การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังติดยาเสพติด.....	9
แนวทางแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง.....	10
เอกสารเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์.....	13
เอกสารเกี่ยวกับการรับรู้ทางทัศนศิลป์และการรับรู้เชิงสุนทรียะ.....	16
องค์ประกอบพื้นฐานในการรับรู้ทางทัศนศิลป์.....	19
ทฤษฎีเบื้องต้นทางศิลปะ.....	24
เอกสารเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะ.....	27
ความหมายความสำคัญของกิจกรรมศิลปะ.....	27
ประวัติทัศนสถานหญิงสงขลา.....	32
ข้อมูลทั่วไป.....	32
หน้าที่ความรับผิดชอบ.....	32
การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง.....	33

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	35
ประชากรเป้าหมายและพื้นที่ที่ทำการวิจัย.....	35
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	35
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	38
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	40
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	40
การนำเสนอผลการวิจัย.....	40
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
5 สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	64
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	64
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	64
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	64
วิธีดำเนินการวิจัย.....	66
สรุปผลการวิจัย.....	67
อภิปรายผลการวิจัย.....	69
ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย.....	73
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	73
บรรณานุกรม.....	74
ภาคผนวก.....	78
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	137

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 วันและเวลาในการทดลอง.....	39
2 ผลการวิเคราะห์ค่ามัธยฐานเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูล แบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์ก่อนการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้ศิลปะด้วย แผนการสอนและการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติ.....	42
3 เปรียบเทียบผลการรับรู้เชิงสุนทรีย์ก่อนการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้ด้วยแผนการ สอนและการจัดกิจกรรมศิลปะ.....	43
4 ผลข้อมูลแสดงคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์เชิง พฤติกรรมเรื่อง เส้น.....	46
5 ผลข้อมูลแสดงคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์เชิง พฤติกรรมเรื่อง สีและน้ำหนัก.....	48
6. ผลข้อมูลแสดงคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์เชิง พฤติกรรมเรื่อง รูปร่างและรูปทรง.....	50
7 ผลข้อมูลแสดงคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์เชิง พฤติกรรมเรื่อง พื้นผิว.....	52
8 ผลข้อมูลแสดงคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์เชิง พฤติกรรมเรื่อง แสงเงา.....	54
9 ผลข้อมูลแสดงคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์เชิง พฤติกรรมเรื่อง เอกภาพเงา.....	56
10 ผลข้อมูลแสดงคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์เชิง พฤติกรรมเรื่อง ความสมดุล.....	58
11 ผลข้อมูลแสดงคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์เชิง พฤติกรรมเรื่อง จังหวะและความเคลื่อนไหว.....	60
12 ผลข้อมูลแสดงคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์เชิง พฤติกรรมเรื่อง จุดเด่นจุดสนใจ.....	62

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กระบวนการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ.....	7
2 ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 1.....	47
3 ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 2.....	49
4 ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 3.....	51
5 ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 4.....	53
6 ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 5.....	55
7 ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 6.....	57
8 ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 7.....	59
9 ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 8.....	61
10 ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 9.....	63

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในปัจจุบันยาเสพติดนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทย ที่กำลังแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นในทุกภาคของประเทศไทย ก่อให้เกิดผลเสียแก่สังคมไทยในหลายด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และทรัพยากรมนุษย์ จะเห็นได้จากอาชญากรรมที่เกิดขึ้นไม่เว้นแต่ละวัน สาเหตุส่วนหนึ่งนั้นมาจากผู้ติดยาเสพติดที่ก่อการทุจริตด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินซื้อยาเสพติด ดังนั้นผู้ติดยาเสพติดจึงกลายเป็นประชากรที่ขาดคุณภาพและเป็นภาระของสังคม ทั้งนี้เนื่องจากเป็นผู้ที่ขาดความรับผิดชอบและไม่สามารถประกอบอาชีพที่สุจริตเพื่อเลี้ยงดูตนเองได้... (วิบูลย์ กลิ่นสุคนธ์.2541:32) และด้วยภาวะปัญหาเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าวทำให้เราต้องตระหนักและหาแนวทางแก้ไขปัญหาโดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างจริงจัง ดังทฤษฎาสถิกขุ (ทศนา เขมมณี . 2546 :2; อ้างอิงจากพุทธาสถิกขุ.2547 : 28-115)ว่า

...ขณะที่สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว กลับพบว่า จิตใจ คุณธรรม และจริยธรรมของคนไทยในสังคมมิได้พัฒนาควบคู่กันไปด้วย ในทางตรงกันข้ามกลับพัฒนาสวนทางกันกับความเจริญจนก่อให้เกิดปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ ตามมา และปัญหาสังคมต่าง ๆ นี้เองที่เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของสังคม เรียกว่า “ เป็นภาวะจิตทรมานในอารยะธรรมแผนใหม่” ภาวะเหล่านี้ได้ค่อย ๆ ก่อตัวและเพิ่มความรุนแรงจนถึงขั้นวิกฤต ในภาวะเช่นนี้คนไทยทั้งหลายจึงควรมาช่วยกันแสวงหาแนวทางแก้ปัญหา เพื่อความสงบสุขของชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

เช่นเดียวกับความคิดของสาโรช บัวศรี (2526 : 3)ที่ว่า “ถ้ามนุษย์ไม่ยอมทำให้สังคมมนุษย์ต้องพังทลายไปจนหมดสิ้น ก็จำเป็นต้องคิดเรื่อง สันติสุขโดยใช้จริยธรรมกันให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ทั้งนี้เพราะว่า จริยธรรมย่อมชักจูงให้การกระทำของมนุษย์หันไปในทางสันติสุขได้เป็นอย่างมาก”

นอกจากนี้ความคิดเห็นดังกล่าวยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) หมวด 3 ข้อ 3.2 ระบุพันธกิจของการพัฒนาประเทศด้านพัฒนาคนให้มีคุณธรรม จริยธรรม นำความรู้รอบอย่างเท่ากัน มีสุขภาพที่ดี อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้ดุลยภาพของความหลากหลายทางวัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ.2550-2554;ย) และแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขบรรเทาภาวะการขาดคุณธรรม จริยธรรมในตัวบุคคลคือการศึกษาคือการศึกษาคือการให้ความรู้และเป็นการพัฒนา

ทรัพยากรมนุษย์ ที่ยังยืนวิธีหนึ่งพระราช บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 2 มาตรา 10 ระบุว่า การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ และ หมวด 4 มาตรา 24 (4) ระบุว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างได้สัดส่วน สมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ . 2542 : 7-8, 14-15) และกลุ่มผู้ต้องขังหรือนักโทษที่ต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล ซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของกรมราชทัณฑ์ก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่เป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคม

แต่จากสถานการณ์ในปัจจุบันกลับพบว่าประชากรของประเทศหันไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องมาจากมูลเหตุจูงใจที่สำคัญคือ ความอยากรู้ อยากลอง เพื่อนชักชวน เสพยาเสพติดเพื่อช่วยในการทำงาน การประสบปัญหาด้านสุขภาพ และความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติดที่ไม่ถูกต้อง คิดว่ายาเสพติดสามารถรักษาโรคและช่วยในการทำงานได้ รวมทั้งสภาพแวดล้อมเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเสพยาเสพติด (นันทิ จิตสว่างและสุนนทิพย์ ใจเหล็ก.2544:459) ดังนั้น จึงมีประชากรส่วนหนึ่งที่ทำผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติยาเสพติดไม่ว่าจะเป็นการค้ายาเสพติดหรือการเสพยาเสพติดและถูกจับกุมดำเนินคดี

กรมราชทัณฑ์ เป็นหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมมีหน้าที่ดูแลและควบคุมผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาล ซึ่งกระทำผิดในประเภทคดีต่าง ๆ กัน โดยเฉพาะคดียาเสพติด ซึ่งเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมอื่นๆตามมานั้นจากการศึกษาวิจัยเรื่องการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวลดวันต้องโทษจำคุกและพักการลงโทษของกลุ่มงานพัฒนาระบบสำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ที่ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่มีต่อการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวลดวันต้องโทษจำคุกและพักการลงโทษนั้น พบว่า ผู้ที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในคดีเดิมจะกลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด (ยาบ้า) อีก รองลงมา คือ มีความผิดในคดีเดิมเกี่ยวกับทรัพย์สินจะไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ประเภทยาบ้า เนื่องจากการจะหาเงินไปซื้อยามาเสพเป็นเรื่องยาก เพราะยาบ้ามีราคาค่อนข้างแพงและหายากในขณะที่รายได้มีไม่เพียงพอ วิธีการที่จะหาเงินให้ได้ง่ายและรวดเร็ว คือ การลักทรัพย์ หรือการกระทำอย่างใด ๆ ที่เกี่ยวกับความผิดทางทรัพย์สิน ส่วนใหญ่ผู้ที่เคยมีประวัติเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมักจะกลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทยาบ้า เพราะในอดีตเคยเกี่ยวข้องกับยาบ้าและยังเลิกไม่ได้เด็ดขาด จึงต้องกลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาบ้าอีก และสำหรับผู้ที่ไม่เคยมีประวัติการยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดมาก่อน แต่ในการกระทำผิดครั้งนี้กลับไปยุ่ง

กับยาเสพติด ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าสาเหตุที่เกิดการกระทำผิดซ้ำขึ้นอีกเพราะเพื่อนชนเป็นหลักการไม่มีงานทำผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวส่วนใหญ่ขาดโอกาสที่จะมีหน้าที่การงานที่มีค่าตอบแทนสูง รวมทั้งต้องปิดบังไม่ให้นายจ้างรู้ว่าเคยต้องโทษมาก่อนจึงมีโอกาเสี่ยงที่จะกลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีกเพราะงานที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นงานที่ค่อนข้างง่ายและได้ค่าตอบแทนที่สูง (กรมราชทัณฑ์ สำนักวิจัยและพัฒนากระบวนการราชทัณฑ์ , ม.ป.ป.)

จากสาเหตุของการกระทำผิดดังกล่าว ทำให้เราทราบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำผิดและถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ / ทัณฑสถานทั่วประเทศนั้น สาเหตุสำคัญของการกระทำผิด คือ ขาดโอกาสที่จะได้ทำงานที่มีค่าตอบแทนสูง ถูกเพื่อนชักชวนให้ทำผิด จิตใจอ่อนแอขาดการยับยั้งชั่งใจ ปรับตัวเข้ากับสังคมไม่ได้ สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ไม่ดี และสภาพจิตใจที่อ่อนแอจนต้องพึ่งพายาเสพติดด้วยเหตุเหล่านี้เอง กรมราชทัณฑ์จึงต้องให้การอบรมพัฒนาผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคม และถือว่าการพัฒนาผู้ด้อยโอกาสเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้ประสบความสำเร็จ เพราะมนุษย์เป็นผู้พัฒนาและควบคุมการใช้วิทยาการต่าง ๆ ดังนั้น หากทรัพยากรมนุษย์ปราศจากคุณภาพแล้ว วิทยาการที่พัฒนาขึ้นย่อมลดค่าลงอย่างน่าเสียดาย (กรมราชทัณฑ์ . 2548 : 1) กลุ่มผู้ต้องขังถือเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม (Persons with Disability) จึงเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรม ให้มีโอกาสแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถปรับตัวและเข้ากับกฎเกณฑ์และเงื่อนไขในสังคมเมื่อพ้นโทษได้ (นัทธี จิตสว่าง . 2546 : 1) อีกทั้งยังเป็นการลดอาชญากรรมและสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในสังคม (กรมราชทัณฑ์ . 2548 : 1) ซึ่งภาระกิจในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังหรือผู้กระทำผิด ให้สามารถกลับตัวเป็นคนดี พร้อมกลับไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข คือ การจัดให้มีการศึกษาและฝึกอบรมต่าง ๆ รวมถึงการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในรูปแบบโปรแกรมการแก้ไขต่างๆ เป็นเครื่องมือสำหรับอบรมพัฒนาผู้ต้องขังเพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับความรู้ มีความชำนาญด้านทักษะอาชีพ ตลอดจนรู้จักพัฒนาความคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักยับยั้งชั่งใจและไม่คิดที่จะกลับมากระทำผิดซ้ำอีก

และเนื่องจากผลของการกระทำผิดนั่นเอง ทำให้ผู้กระทำผิดต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ และทัณฑสถานส่งผลให้ขาดโอกาสในการรับรู้และเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโอกาสทางการศึกษา ซึ่งกรมราชทัณฑ์ ได้มีนโยบายจัดให้มีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในรูปแบบต่างๆ และวิธีการหนึ่งก็คือ การจัดการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ การศึกษาสายสามัญในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตลอดจนในระดับอุดมศึกษา(มศธ.) ทั้งนี้โปรแกรมการแก้ไขดังกล่าวเป็นการมุ่งพัฒนาให้ผู้ต้องขัง ได้พัฒนาด้านทักษะความรู้วิชาการ เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ พัฒนาระบบการคิดและยกระดับสติปัญญาเป็นสำคัญ แต่กระบวนการแก้ไขดังกล่าวยังขาดการส่งเสริมในเรื่อง

ประสบการณ์การเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสบการณ์ทางด้านความงามของศิลปะหรือประสบการณ์การเรียนรู้ทางสุนทรียภาพซึ่งผู้ที่ได้รับการฝึกฝนสามารถนำประสบการณ์การเรียนรู้ดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองได้ในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิต และจิตใจ ดังพระราชกระแสรับสั่งในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อคราวเปิดห้องสมุดพร้อมปัญญาเรือนจำจังหวัดน่าน วันที่ 1 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2541 ในด้านการนำศิลปะแขนงต่างๆ มาใช้ในการบำบัดผู้ต้องขัง ความว่า

“ งานวาดภาพเป็นงานศิลปะที่ทำให้เกิดความอ่อนโยนทางด้านจิตใจของผู้ต้องขัง และผู้ต้องขังจะมีความรู้ความสามารถด้านนี้ รวมทั้งงานศิลปะจะทำให้มีสมาธิหากจะนำมาสอนในเรือนจำทางศิลปะหลายท่านจะเข้ามาช่วยเหลือ เพราะการวาดภาพเป็นงานที่สร้างสรรค์ออกมาจากใจ เรียนแล้วจะทำให้มีจิตใจเยือกเย็น (กรมราชทัณฑ์ . 2549 : 66) ”

นอกจากนี้การใช้กิจกรรมกลุ่มศิลปะหรือศิลปะบำบัดรักษาฟื้นฟูสภาพจิตใจ ผ่อนคลายความเครียด และเสริมสร้างสมาธิ (กรมราชทัณฑ์ . ม.ป.ป. : 22) ซึ่งกรมราชทัณฑ์ ได้ระบุให้การใช้กิจกรรมศิลปะบำบัดผู้ต้องขังเป็นเครื่องมือสำหรับแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังอีกทางหนึ่ง จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการวาดภาพ ซึ่งเป็นกิจกรรมศิลปะประเภทหนึ่งสามารถช่วยผ่อนคลายและลดความวิตกกังวล ในผู้ต้องขังได้ และการที่จะส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รับการรับรู้คุณค่าและเรียนรู้ประสบการณ์ที่ได้จากการทำกิจกรรมศิลปะอย่างเต็มที่ นอกจากการฝึกสอนทักษะฝีมือในการปฏิบัติงานแล้ว ควรส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้ฝึกทักษะการเรียนรู้คุณค่าของความงามและประสบการณ์การเรียนรู้ทางด้านศิลปะควบคู่กันไปด้วย เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การรับรู้ถึงคุณค่าของสิ่งที่ทำและประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในสังคม ดังที่มะลิฉัตร เชื้ออานันท์ ได้กล่าวไว้ว่า

...การเรียนรู้ของมนุษย์จะครบถ้วนทุกทางต้องมีทั้งการเรียนรู้ที่เกิดสติปัญญา การเรียนรู้ที่เกิดความรู้คุณค่า ความสวยงาม ความดีงาม และการเรียนรู้ที่สามารถนำไปกระทำการเพื่อแก้ไขปัญหาหรือสร้างทำสิ่งต่างๆ เพื่อยังประโยชน์และเพื่อสร้างสรรค์ (มะลิฉัตร เชื้ออานันท์. 2545 : 225)

ซึ่งสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของประเสริฐ ศิลรัตน์ ที่ว่า

“มนุษย์พยายามที่จะยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของตนให้สูงค่าด้วยการพัฒนาสร้างสรรค์ประสบการณ์ของชีวิตให้เกิดคุณค่าทั้งทางกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม ทางสติปัญญา ทางความรู้และทางสุนทรียศาสตร์ศิลปะเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของชีวิต ที่สามารถพัฒนาสร้างสรรค์ค่าให้แก่มนุษย์ทางด้านต่างๆ ทั้งแก่ผู้สร้างสรรค์ หรือผู้ซาบซึ้ง การที่มนุษย์ได้พบเห็นสัมผัสรับรู้สิ่งที่สวยงามทั้งจากธรรมชาติหรือจากศิลปะ ย่อมมีอิทธิพลทำให้ความรู้สึกนึกคิดโน้มเอียงไปทางที่ดีและเกิดจิตสำนึกที่ดีซึ่ง

ส่งผลไปถึงพฤติกรรม และการแสดงออกย่อมดั่งงามไปด้วยพฤติกรรมการแสดงออกที่ดีงามย่อมส่งผลถึงการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มสังคมเกิดความสงบสุขความสงบสุขของสังคมทำให้นุชนมีความคิดสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามมีคุณค่าไว้สั่งสอนหรือสืบสานแก่นุชนรุ่นหลังนั่นคือ อารยธรรมทางปัญญาในรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของกลุ่มสังคม ที่ถูกนำมาสั่งสอนให้นุชนในสังคมมีความเจริญงอกงามไปสู่คุณค่า และความหมายของความเป็นมนุษย์อยู่เสมอมา ” (ประเสริฐ ศิลัตนา. 2542: 256)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะพบว่า การส่งเสริมให้นุชนได้รับความรู้และมีประสบการณ์ด้านความงามของศิลปะ หรือประสบการณ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์ จะส่งผลให้นุชนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ทางศิลปะที่ดีและเหมาะสมรวมทั้งยังสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์จากการรับรู้ไปสู่การพัฒนาความคิดและประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้การใช้กิจกรรมกลุ่มศิลปะ หรือ ศิลปะบำบัด ยังเป็นการให้ผู้ต้องขังได้ใช้ศิลปะในการบำบัด รักษาฟื้นฟูสภาพจิตใจ ผ่อนคลายความเครียด และเสริมสร้างสมาธิ (กรมราชทัณฑ์ . ม.ป.ป. : 22) ซึ่งกรมราชทัณฑ์ ได้ระบุให้การใช้กิจกรรมศิลปะเพื่อบำบัดผู้ต้องขังเป็นเครื่องมือสำหรับแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังอีกทางหนึ่ง

ทัณฑสถานหญิงสงขลา เป็นหน่วยงานสังกัดกรมราชทัณฑ์ที่มีพันธกิจเกี่ยวกับการแก้ไขและพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพโดยเป็นสถานที่สำหรับควบคุมตัวผู้ต้องขังหญิงในเขตพื้นที่ภาคใต้ โดยการให้การศึกษา อบรม และฝึกวิชาชีพต่างๆ แก่ผู้ต้องขังทั่วไป และนอกจากนี้ ยังให้การบำบัดฟื้นฟู แก้ไขผู้ต้องขังหญิงที่มีประวัติและประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้ยาเสพติด โดยถือว่าผู้เสพยาเสพติดเป็นผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษาเพื่อให้ได้รับการพัฒนาให้มีทัศนคติ ความคิด และพฤติกรรมที่จะรักตนเองและผู้อื่น โดยใช้วิธีการของชุมชนบำบัด เพื่อให้สมาชิกที่ได้รับการบำบัดเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความคิด และพฤติกรรมจากการอยู่ร่วมกัน

อัปสร เสถียรทิพย์ (2537:27) กล่าวว่า

สมาชิกชุมชนบำบัดที่อยู่ร่วมกันมีการทำกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมประจำวัน และการทำงานของส่วนรวม ตามที่มีการจัดระดับการดูแลซึ่งกันและกัน เพื่อให้มีการพัฒนาตนเองด้วยเป้าหมายที่หวังไว้คือ จะมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความคิด และพฤติกรรมของพวกเขาให้รักตนเอง แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยไม่ใช้ยาเสพติด โดยเฉพาะเมื่อต้องพ้นโทษ...ไปแล้ว

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลของการใช้กิจกรรมศิลปะ ที่มีต่อการรับรู้ทางสุนทรียะของผู้ต้องขังหญิง ทัณฑสถานหญิงสงขลา เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมความรู้คุณค่าทางด้านความงามและสุนทรียะให้แก่ผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสม อันจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาความคิด และพฤติกรรมของผู้ต้องขังต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของผู้ต้องขังหญิง ทักษสถานหญิงสงขลา จากการทำกิจกรรมศิลปะ

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมด้านการรับรู้ เชิงสุนทรีย์ของผู้ต้องขังหญิง สามารถปรับเปลี่ยนวิถีคิดของผู้ต้องขังเป็นไปในแนวทางที่ดีงามและเหมาะสม
2. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกระบวนการแก้ไขฟื้นฟู ผู้ต้องขังในรูปแบบของการใช้กิจกรรมศิลปะ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรเป็นผู้ต้องขังหญิง ทักษสถานหญิงสงขลา ที่มีอายุระหว่าง 20-45 ปี มีประวัติการเสพยาเสพติด จำนวน 25 คน และเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของทัณฑสถาน ฯ หลักสูตร 6 เดือน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กิจกรรมศิลปะ หมายถึง กิจกรรมที่ผู้วิจัยจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ทางศิลปะจำนวน 9 กิจกรรม
2. การรับรู้ หมายถึง กระบวนการทางความคิดที่มีความเข้าใจต่อสิ่งเร้า หรือสิ่งที่พบเห็นภายนอก โดยผ่านการมองเห็นด้วยสายตา
3. การรับรู้เชิงสุนทรีย์ หมายถึง การรับรู้ทางสายตาโดยการศึกษา สังเกตและทำความเข้าใจ ภาพผลงานศิลปะที่มีต่อองค์ประกอบทางศิลปะ ส่งผลให้เกิดความรู้สึกถึงความงาม
4. ผู้ต้องขังหญิง ทักษสถานหญิงสงขลา หมายถึง นักโทษเด็ดขาดหญิง ซึ่งถูกควบคุมตัวอยู่ในทัณฑสถานหญิงสงขลาที่มีอายุระหว่าง 20-45 ปี มีประวัติการติดยาเสพติดและเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของทัณฑสถาน ฯ หลักสูตร 6 เดือน

บทที่ 2

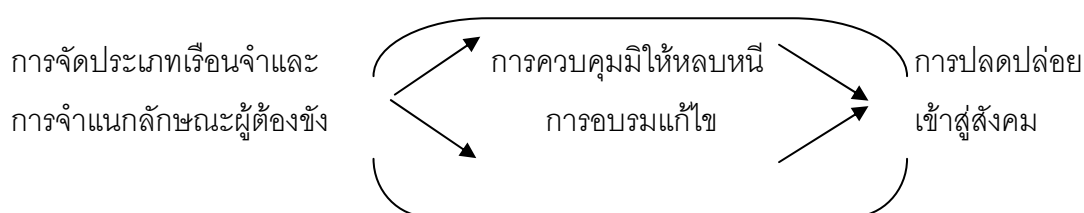
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ
 1. การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังติดยาเสพติด
 2. แนวทางการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง
 3. เอกสารเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์
 - ทฤษฎีสุนทรียศึกษาของแฮร์รี่ โบรดี้
 4. เอกสารเกี่ยวกับรับรู้ทางทัศนศิลป์และการรับรู้เชิงสุนทรียะ
 5. องค์ประกอบพื้นฐานในการรับรู้ทางทัศนศิลป์
 6. ทฤษฎีเบื้องต้นทางศิลปะ
 7. เอกสารเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะ
 - ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมศิลปะ
 8. ประวัติทัศนสถานหญิงสงขลา

1. การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ

การใช้เรือนจำเพื่อเป็นมาตรการในการปฏิบัติต่อคนที่ทำผิด ได้มีวิวัฒนาการมาเป็นเวลาเกือบสองศตวรรษ โดยได้มีการนำมาใช้แทนการลงโทษต่อเนื่องต่อดัง เช่น การทรมานหรือการเฆี่ยนตี การใช้เรือนจำในยุคแรก ๆ เน้นการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนและข่มขู่ยับยั้ง แต่ต่อมาในระยะหลังได้หันมาเน้นในเรื่องการแก้ไขอบรมให้กลับเข้าสู่สังคมรูปแบบและกิจกรรมในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำจึงได้เปลี่ยนแปลงไป จากการเน้นการควบคุมอย่างเคร่งครัดมาสู่การจัดกิจกรรมในเชิงแก้ไข เช่น การให้การศึกษา การฝึกวิชาชีพ และการจัดสวัสดิการต่างๆ นันทิ จิตสว่าง (ม.ป.ป. : 42-48) ซึ่งได้แยกพิจารณาเป็นหัวข้อต่างๆ ตามแผนภูมิที่ 1 ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กระบวนการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ

กระบวนการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำดังกล่าวนี้ เริ่มจากการจัดประเภทเรือนจำ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การควบคุมมิให้หลบหนี การอบรมแก้ไข ไปจนถึงการปลดปล่อย การที่จะควบคุมผู้ต้องขังไว้เพื่อการอบรมแก้ไขนั้น จำเป็นจะต้องมีการจัดประเภทเรือนจำเพื่อแยกปฏิบัติให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังประเภทต่างๆ

สำหรับการจัดประเภทเรือนจำตามประเภทของผู้กระทำผิด เป็นการจัดประเภทเรือนจำโดยมุ่งที่จะอบรมแก้ไขผู้ต้องขังเป็นหลัก ยิ่งไปกว่าความมั่นคงปลอดภัยในการควบคุมโดยมุ่งควบคุมผู้ต้องขังประเภทต่างๆ ไปด้วยกัน เพื่อให้การอบรมแก้ไขสอดคล้องและเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภท การจัดประเภทเรือนจำตามประเภทของผู้กระทำผิดนี้ อาจแยกได้ดังนี้

1. เรือนจำชาย

เรือนจำประเภทนี้เป็นเรือนจำที่ใช้คุมขังผู้ต้องขังชายประเภททั่วไปหลายประเภทไว้ด้วยกัน เพียงแต่การจัดแยกแดนผู้ต้องขังประเภทต่าง ๆ ออกจากกัน เช่น ผู้ต้องขังในคดีประเภทต่างๆ เช่น ผู้ต้องขังคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน ผู้ต้องขังในคดีเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย และผู้ต้องขังในคดียาเสพติด เป็นต้น เรือนจำประเภทนี้นับเป็นเรือนจำที่มีอยู่แพร่หลาย เพราะผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำประเภทนี้

2. เรือนจำหญิงหรือทัณฑสถานหญิง

เรือนจำหญิงหรือทัณฑสถานหญิงเป็นเรือนจำที่ใช้สำหรับคุมขังผู้ต้องขังหญิงโดยเฉพาะ โดยเป็นการแยกออกจากผู้ต้องขังชายโดยเด็ดขาด ทั้งนี้เพราะการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง ในการอบรมแก้ไขจะมีแนวทางในการดำเนินการแตกต่างจากผู้ต้องขังชาย นอกจากนี้การดำเนินการในการควบคุมและการอบรมแก้ไขจะใช้ผู้หญิงเกือบทั้งหมด เจ้าหน้าที่ชายที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ใน ทัณฑสถานหญิงต่างๆ มักอยู่ภายนอกกำแพงเรือนจำ ทำหน้าที่บริหาร

3. ทัณฑสถานวัยหนุ่ม

ทัณฑสถานวัยหนุ่มเป็นทัณฑสถานที่ใช้คุมขังผู้ต้องขังวัยหนุ่มเพื่อป้องกันการรังแกและการถ่ายทอดนิสัยหรือเทคนิคการกระทำผิดจากผู้ต้องขังที่มีความเชี่ยวชาญ ดังนั้น เพื่อให้การอบรมแก้ไขผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นพิเศษ จึงเน้นการศึกษาอบรมที่แตกต่างจากผู้ต้องขังทั่วไป

4. ทัณฑสถานบำบัดพิเศษ

ทัณฑสถานบำบัดพิเศษเป็นทัณฑสถานที่ใช้สำหรับคุมขังผู้ต้องขังคดียาเสพติด โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่ติดยาเสพติดเพื่อให้การบำบัดรักษาผู้ต้องขังเหล่านี้โดยเฉพาะ ทั้งนี้โดยถือว่าผู้ต้องขังเหล่านี้เป็นผู้ป่วยที่จำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษามากกว่าการลงโทษในฐานะที่เป็นอาชญากร

5. ทัณฑสถานเปิด

ทัศนสถานเปิดเป็นทัศนสถานที่มุ่งเน้นในเรื่องการเตรียมการปลดปล่อยผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษและจะกลับเข้าสู่สังคมชนบทให้ได้รับการฝึกอาชีพด้านการเกษตรสภาพของทัศนสถานเปิดจึงแตกต่างไปจากเรือนจำปิดโดยทั่วไป กล่าวคือ ทัศนสถานเปิดจะไม่มีกำแพงหรือป้อมยาม มีเพียงรั้วลวดหนามธรรมดา โดยมีลักษณะเช่นเดียวกับสวนเกษตรโดยทั่วไป ทั้งนี้เพราะมีวัตถุประสงค์ในการใช้ควบคุมผู้ต้องขังแตกต่างไปจากเรือนจำโดยทั่วไป

6. เรือนจำชั่วคราว

เรือนจำชั่วคราวเป็นเรือนจำที่ใช้เพื่อกิจการใดกิจการหนึ่งโดยเฉพาะเป็นการชั่วคราว เช่น เรือนจำชั่วคราวสำหรับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี โดยใช้สถานที่ตำรวจเป็นเรือนจำชั่วคราว หรือ เรือนจำชั่วคราวเพื่อการเกษตรเป็นการจัดพื้นที่ด้านการเกษตรสำหรับผู้ต้องขังฝึกวิชาชีพด้านการเกษตร และประกาศเป็นเรือนจำชั่วคราว ซึ่งอาจเป็นกรณีที่ส่งผู้ต้องขังไปทำงานแบบไปเช้าเย็นกลับ หรือจะส่งไปประจำเลยก็ได้

7. เรือนจำพิเศษ

เรือนจำพิเศษเป็นเรือนจำที่ใช้สำหรับคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีหรือคดียังไม่เสร็จเด็ดขาดตามกฎหมาย การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในเรือนจำพิเศษจะแตกต่างไปจากนักโทษเด็ดขาด กล่าวคือ ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดียังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าศาลจะพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำผิด ผู้ต้องขังเหล่านี้จึงมีสิทธิมากกว่านักโทษเด็ดขาดในเรือนจำทั่วไป

2. แนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังติดยาเสพติด

เรือนจำ เป็นสถานที่ควบคุม อบรม ฝึกวิชาชีพแก่ผู้กระทำผิดตามคำพิพากษาของศาล มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไข ปรุ้งแต่งให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นพลเมืองดี สามารถอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้อย่างปกติสุขและในจำนวนผู้กระทำความผิดในคดีต่างๆ ส่วนหนึ่ง ก็คือ ผู้ต้องหาในคดียาเสพติด ได้แก่ ผู้เสพ ผู้ครอบครอง ผู้จำหน่าย และผู้ผลิตยาเสพติด กรมราชทัณฑ์กระทรวงมหาดไทย คือ หน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง...กรมราชทัณฑ์ได้มีนโยบายที่จะบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพให้สามารถออกไปสู่สังคมและไม่หวนกลับไปติดยาอีก

อย่างไรก็ตาม จากสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏพบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ที่ติดยาเสพติดและพ้นโทษแล้ว มักจะหวนกลับไปใช้ยาเสพติดอีก ทำให้เกิดปัญหาการเวียนเข้ารับการบำบัดรักษาและเข้าสู่การถูกจับกุมเข้าเรือนจำครั้งแล้วครั้งเล่า ปัญหาจึงอยู่ที่ว่า ทำอย่างไรที่จะทำให้เขาเหล่านั้นได้หวนคืนสู่ชีวิตที่เป็นปกติโดยไม่พึ่งพายาเสพติด...หากคนติดยาเสพติดได้รับการพัฒนาให้มีทัศนคติ ความคิดและพฤติกรรมที่จะรักตนเองและผู้อื่น ความต้องการที่จะใช้ยาเสพติดก็จะหมดไป...ดังนั้น เทคนิค วิธีการที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้ติดยาเสพติด จึงต้องมีความเป็น “พิเศษ”

ชุมชนบำบัด (Therapeutic Community) หรือ (T.C.) จึงได้นำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความคิดและพฤติกรรมของผู้ติดยาเสพติด...(อัปสร เสถียรทิพย์.2537:22-24) สำหรับผู้ติดยาเสพติดที่ไม่สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในระบบสมัครใจ จะถูกจับกุมลงโทษตามกฎหมายให้บำบัดรักษา ยาเสพติดในระบบต้องโทษ เรียกว่า เป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติดให้โทษ ซึ่งกรมราชทัณฑ์มีแนวทาง สำหรับผู้ต้องขังเหล่านี้...โดยแนวทางหนึ่งที่สุดคดคล้องกับการฟื้นฟูสมรรถภาพ เพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติและความคิดคือ การฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยจัดกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การฝึกอาชีพ อาชีวบำบัด การศึกษาอบรม การนันทนาการ เพิ่มเติมจากกิจกรรมเดิมที่ผู้ต้องขังต้องปฏิบัติอยู่แล้ว เพื่อหยุดยั้งการหวนกลับไปใช้ยาเสพติดใหม่และเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถกลับมาใช้ ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป...(เผด็จ หวังรอด.ม.ป.ป.:57)

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าวัตถุประสงค์ในการรักษาผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชน บำบัด คือ การเปลี่ยนแปลงในตัวคน ด้วยการผสมผสานกับระหว่างความรู้สึก ความสัมพันธ์ ค่านิยม และทัศนคติ โดยรวมกับสังคมที่ยอมรับ...โครงสร้างและปฏิบัติในชุมชนบำบัดจึงก่อให้เกิดการ ช่วยเหลือตนเองเป็นขั้นตอนไปตามระยะของการเรียนรู้ โดยเริ่มที่ละน้อยจนกระทั่งได้ผลดี...(สงัน สุวรรณเลิศ.2538:16) และอาศัยกระบวนการในการบำบัดรักษาอย่างมีขั้นตอนเพื่อการฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวทางการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง

กรมราชทัณฑ์ (กรมราชทัณฑ์.2548 : 1-13) ได้กล่าวถึงกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำ ผิดและโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดพื้นฐานไว้ว่า

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเมื่อสังคมได้ตัดสินโทษแก่เขาไปแล้วไม่ว่า จุดประสงค์ของการลงโทษจะเพื่อเหตุผลใดก็ตาม การพยายามที่จะให้ผู้ต้องโทษได้กลับตัวกลับใจมีชีวิต เป็นปกติสุขในสังคมต่อไปนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นเพราะผู้ต้องโทษนั้นก็เป็นประชากรคนหนึ่งและประชากรก็ เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาสังคม หากเขาสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างพลเมืองดีในสังคมได้ประโยชน์ก็ จะเกิดแก่ตัวเองและสังคมโดยรวมแนวความคิดในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้รับการพัฒนาเรื่อยมา จน กระทั่งได้มีการนำมาใช้ปฏิบัติแก่ผู้กระทำผิดทั้งในแง่การใช้เรือนจำและใช้ชุมชน การแก้ไขฟื้นฟูในเรือนจำ ก็ต้องอาศัยเทคนิคต่างๆ เช่น การให้การศึกษา การฝึกวิชาชีพ การอบรมทางศีลธรรมจรรยา การบำบัด ทางจิตวิทยา การบำบัดทางแพทย์ การให้การสงเคราะห์ในด้านต่างๆ การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ทั้งแบบ รายบุคคลและแบบกลุ่ม ส่วนการใช้ชุมชนก็พัฒนามาเป็นการคุมประพฤติ การพักการลงโทษ ยุติธรรมเชิง สมานฉันท์ ยุติธรรมชุมชน ฯลฯ

ขวัญเรือน แสงภู และ ลลิตา สุนทรวีภาต (2546: บทนำ) ได้กล่าวถึงแนวทางการ แก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขังไว้ว่า

1. สนับสนุนให้มีการดำเนินงานด้านการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังเพื่อให้พร้อมที่จะกลับสู่สังคมภายนอกได้อย่างปกติสุข โดยการปฐมนิเทศผู้ต้องขังเข้าใหม่ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงจะต้องมีลักษณะที่เด่นชัด แตกต่างกับผู้ต้องขังชาย การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังยาเสพติด ต้องให้การบำบัดรักษาอย่างถูกต้องตามขั้นตอนในการบำบัดรักษา ทั้งกายบำบัด อาชีวบำบัด และชุมชนบำบัด เพื่อให้มีจิตใจเข้มแข็งสามารถเลิกยาเสพติดได้อย่างเด็ดขาด สำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มต้องเน้นเรื่องการศึกษาอบรมทั้งสายสามัญและสายวิชาชีพ

2. สนับสนุนผู้ต้องขังให้มีความรู้ในวิชาสามัญและวิชาชีพ ที่สอดคล้องกับตลาดแรงงานโดยการจัดให้มีอาคารหรือสถานที่เรียนเป็นสัดส่วนในแต่ละเรือนจำ โดยจะต้องทำให้เรือนจำเป็นเขตปลอดผู้ไม่รู้หนังสือให้ได้ ปรับปรุงห้องสมุดของเรือนจำ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาให้เพียงพอสำหรับการฝึกวิชาชีพต้องดำเนินการในเชิงแก้ไข เพื่อผู้ต้องขังมีวิชาชีพติดตัวเมื่อพ้นโทษ

3. สนับสนุนให้ผู้ต้องขังมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยปรับปรุงสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย อาหาร การสุขาภิบาล การรักษาพยาบาล การนันทนาการ การกีฬา และการให้การสงเคราะห์ผู้ต้องขังในด้านต่างๆ

4. สนับสนุนให้มีการนำกระบวนการทางด้านทฤษฎีมา ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชนมาใช้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยลดวันต้องโทษจำคุก การออกทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ การพักการลงโทษ การคุมประพฤติและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำความมั่นคงต่ำ ทณฑสถานเปิด รวมทั้งเตรียมการปลดปล่อยผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษ

5. จัดเตรียมความพร้อมให้แก่นักโทษเด็ดขาดที่จะได้รับการปล่อยตัว โดยให้ความรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม จริยธรรม ตลอดจนแนวทางแก้ไข ปัญหาอุปสรรค เมื่อออกไปดำรงชีวิตในสังคม

6. ให้ความรู้ความเข้าใจ ชี้แจงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของครอบครัวแก่ผู้ถูกคุมประพฤติ รวมทั้งเทคนิคการอบรมดูแล แก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุมประพฤติ ตลอดจนวิธีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางครอบครัว

7. ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ถูกคุมประพฤติออกไปทำงานด้านสาธารณะ เพื่อให้สังคมยอมรับและร่วมมือช่วยเหลือ

แนวคิดในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจึงเป็นแนวคิดที่ให้โอกาสคนกลับตัวให้โอกาสแก้ไขปรับปรุงตัว โดยการทำให้คนที่ทำผิดไม่ให้อึดอัดลึกไปสู่การกระทำผิดมากขึ้น ทั้งนี้ โดยการพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดถูกลงโทษในลักษณะที่ไม่ทำให้เกิดรอยมลทินและได้รับการขัดเกลาจากผู้กระทำผิดอื่นๆ วิธีการดังกล่าวได้แก่ การใช้มาตรการเลี้ยงโทษจำคุก เช่น การรอกการลงอาญาโดยมีการคุมประพฤติ การใช้โทษปรับและการใช้มาตรการในชุมชนอื่นๆ ทั้งนี้ เพื่อมิให้

ผู้กระทำผิดได้รับผลกระทบในทางลบในเรือนจำ นอกจากนี้ ยังใช้วิธีการเลี้ยงโทษจำคุกในกรณีที่ได้เข้าไปรับโทษในเรือนจำมาระดับหนึ่งแล้ว ก็ให้อยู่ในเรือนจำให้น้อยที่สุดเพื่อให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุดเช่นกัน โดยใช้วิธีการพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ หรือการทำงานสาธารณะและศูนย์ควบคุม ในขณะที่พวกที่ใช้วิธีการจำคุกในเรือนจำก็ให้การอบรมแก้ไขโดยการฝึกวิชาชีพ ให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรมและศาสนา การจัดสวัสดิการ การให้การบำบัดแก้ไขเป็นกลุ่มและรายบุคคล ทั้งนี้ เพื่อมุ่งแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ผู้กระทำผิดมีความบกพร่องและเป็นเหตุให้กระทำผิด

อย่างไรก็ตาม การแก้ไขผู้กระทำผิดในปัจจุบัน แม้จะเป็นแนวทางที่ยอมรับกันในการราชทัณฑ์โดยทั่วไป แต่ยังเป็นที่ยสงสัยว่าจะได้รับผลตามประสงค์เพียงไร เพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจะมีอุปสรรคหลายประการกล่าวคือ

1. ผู้กระทำผิดได้สูญเสียบุคลิกภาพไปแล้วโดยถูกหล่อหลอมและขัดเกลาให้มีบุคลิกลักษณะเช่นนั้นมาเป็นเวลานานแต่ใช้เวลาในเรือนจำไม่นานในการที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้ฟื้นคืนกลับมา และปรับตัวเข้ากับคนโดยทั่วไปในสังคมนั้น ทำได้ยาก

2. การลงโทษเพื่อการแก้ไขขัดกับความรู้สึกของคนในสังคมว่า ผู้กระทำผิดไม่ควรได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าคนทั่วไป ตามหลักของเบเนทัม (Bentham) ที่เรียกว่า “ หลักการได้รับประโยชน์ที่น้อยกว่า ” (Principle of less Eligibility) ทั้งนี้ เพราะคนโดยทั่วไปจะเห็นว่าเป็นการไม่เป็นธรรมที่ผู้กระทำผิดจะได้รับประโยชน์มากกว่าคนทั่วไป เช่น ผู้กระทำผิดจะได้รับการอบรมแก้ไขฝึกวิชาชีพ สวัสดิการอาหาร ที่อยู่อาศัย ตลอดจนการจัดการศึกษา การหางาน ในขณะที่คนโดยทั่วไปในสังคมอีกจำนวนมากไม่ได้รับบริการดังกล่าว ความรู้สึกของคนทั่วไปดังกล่าว เห็นได้ว่าขัดกับการแก้ไขฟื้นฟู

3. การแก้ไขฟื้นฟูเหมาะสำหรับผู้กระทำผิดบางประเภทเท่านั้น เช่น ผู้กระทำผิดครั้งแรก ซึ่งได้กระทำผิดไปเพราะอารมณ์ชั่ววูบหรือโดยพลั้งพลาด หรือทำไปเพราะความจำเป็นการแก้ไขฟื้นฟูไม่ให้ผู้กระทำผิดเข้าชั้นย้อมมีทางทำสำเร็จได้มาก แต่สำหรับผู้กระทำผิดที่เคยกระทำผิดและถูกลงโทษ มาหลายครั้งแรก หรือพวกอาชญากรอาชีพหรือพวกทำผิดติดนิสัยโอกาสที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวจะย้อมเป็นไปได้ยาก ดังนั้น การแก้ไขฟื้นฟูจึงไม่สามารถจะทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวได้ทุกกรณีไป

อย่างไรก็ตาม แม้การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจะมีข้อจำกัดหลายประการดังกล่าว แต่ก็เห็นวัตถุประสงค์ที่ได้รับการยอมรับและการปฏิบัติอยู่ในวงการราชทัณฑ์ของประเทศต่างๆ โดยทั่วไป ทั้งนี้ โดยผสมผสานไปกับวัตถุประสงค์อื่นๆ

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่ากระบวนการในการพัฒนาผู้ต้องขังเพื่อให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม สามารถต่อสู้กับปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมที่รุมเร้าได้และไม่กลับมากระทำผิดซ้ำอีก นอกจากจะต้องคำนึงถึงขั้นตอนและวิธีการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแล้วยัง

ต้องทำความเข้าใจและเอาใจใส่ต่อสภาพชีวิตและปัญหาของผู้ต้องขังแต่ละคน ทั้งทางด้านอารมณ์ จิตใจ ความรู้สึก ความนึกคิด ตลอดจนพื้นฐานชีวิตของแต่ละคน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เอกสารเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์

สุนทรียศาสตร์ (Aesthetic)

วิรุณ ตั้งเจริญ (2546 : 28) ได้กล่าวถึงสุนทรียศาสตร์ไว้ว่า สุนทรียะหรือความงามอาจเป็น ความงามของศิลปกรรม ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความประณีตงดงามของจิตใจ ความประณีตงดงามของการใช้ชีวิตส่วนตัวและชีวิตส่วนรวม ศิลปกรรม (Fine Arts) ที่หมายความว่ารวมถึงทัศนศิลป์ ดนตรี ศิลปะการแสดง สถาปัตยกรรม วรรณกรรม

สุนทรียภาพ ที่หมายถึงความรู้สึกในความงาม ภาพที่งดงามในความคิดหรือภาพของความงามในสมอง (Image of Beauty) ศักยภาพของการรับรู้ความงามที่สามารถสัมผัสหรือรับความงามได้ต่างกัน ความงามที่อาจเกิดจากภาพ จากเสียง จากจินตนาการ จากตัวอักษร หรือประสาทสัมผัสอื่นๆ

สุนทรียศาสตร์ ที่หมายถึงศาสตร์หรือวิชาที่เกี่ยวกับความงาม ตามแนวคิดของชาวตะวันตก แล้ว สุนทรียศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาปรัชญาตะวันตกที่มีรากเหง้ามาจากปรัชญากรีกโบราณ ปรัชญากรีกที่มุ่งแสวงหาหรือความรักในภูมิปัญญา (Love of Wisdom) ปรัชญากรีกที่มุ่งแสวงหาความจริง ความดี และความงาม การแสวงหาความจริงที่มีวิวัฒนาการมาสู่วิทยาศาสตร์ที่อาจเป็นเรื่องของความเชื่อ เรื่องของทฤษฎี หรือเรื่องของเหตุผล ในบริบทความคิดใดความคิดหนึ่ง ในช่วงเวลาใดช่วงเวลานี้ หรือ ของนักปรัชญาหรือของนักสุนทรียศาสตร์คนใดคนหนึ่ง

พระราชวรมนี (ประยูร ธมฺมจิตโต) (วิรุณ ตั้งเจริญ.2546 :28-29; อ้างอิงจาก พระราช-วรมนี.2540:16) กล่าวถึงสุนทรียศาสตร์ว่า

สุนทรียศาสตร์ คือสาขาปรัชญาที่ว่าด้วยความงามและสิ่งที่งามทั้งในงานศิลปะและในธรรมชาติ โดยศึกษาประสบการณ์ คุณค่าของความงาม และมาตรการตัดสินใจว่า อะไรงามหรือไม่ งามการตัดสินคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์มีได้ 3 ลักษณะคือ ความสวยงาม ความติดตามติดใจ ความเลอเลิศ นักปรัชญาหลายสำนักได้เสนอทฤษฎีเพื่ออธิบายว่า เพราะเหตุใดจึงมีการตัดสินใจว่า ศิลปวัตถุประกอบด้วยลักษณะทั้งสามนั้น นักปรัชญาดังกล่าวแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

1. กลุ่มอารมณ์นิยม (Emotionalist) อธิบายว่า การตัดสินเกิดจากอารมณ์ที่เก็บกักไว้ในจิตได้สำนึก

2. กลุ่มเหตุผลนิยม (Rationalist) อธิบายว่า การตัดสินใจเกิดจากการเห็นความกลมกลืนไม่ขัดตา

3. กลุ่มสร้างสรรค์ (Creativist) อธิบายว่า การตัดสินใจเกิดจากความสามารถสร้างสรรค์ของมนุษย์

โกสุม สายใจ และคณะ (2547:2) กล่าวถึง สุนทรียศาสตร์ไว้ว่าเป็นการค้นหาความหมายของ ความงาม ความพึงพอใจทางสุนทรียะหลักแห่งรสนิยม ความสุขของบุคคลที่มีต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมชาติของความงาม ลักษณะของวัตถุวิสัยและจิตวิสัยของความงาม แรงกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งที่มีความงามกระบวนการสร้างงานศิลปะและมาตรการในการประเมินค่าการตัดสินใจงานศิลปะ

อารี สุทธิพันธุ์ (2533 : 239) กล่าวว่าสุนทรียศาสตร์ หมายถึง

1. วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ของมนุษย์ ซึ่งทำให้มนุษย์เกิดความเบิกบานยินดี อิ่มเอิบใจ โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นคุณค่า

2. วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับผลงานที่มนุษย์สร้างขึ้นทุกแขนงเพื่อนำข้อมูลมาจัดลำดับเสนอแนะให้ผู้อื่นเห็นคุณค่า ชำบซึ่งในสิ่งที่แอบแฝงซ่อนเร้นเพื่อสร้างความนิยมชมชื่นร่วมกันตามลักษณะรูปแบบของผลงานนั้น ๆ

ตามความหมายทั้งสองประการนี้ จึงอาจสรุปได้ว่า สุนทรียศาสตร์ คือวิชาที่เกี่ยวกับความรู้หรือศาสตร์แห่งการรับรู้ของมนุษย์นั่นเอง (Science of perception)

สกนธ์ ภู่งามดี (2547: 30) กล่าวว่า คุณค่าของความงามตามแนวคิดของสุนทรียศาสตร์จะเกี่ยวข้องกับคำว่า(Aesthetic Matter) ซึ่งหมายถึง ความงาม (Beauty) ด้วยเหตุนี้ประสบการณ์เกี่ยวกับคุณค่าทางความงามจึงมีความหมายเดียวกับการเกิดประสบการณ์ทางสุนทรียะอันหมายถึง การพบกับเหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆที่มีความงามแฝงอยู่ อย่างไรก็ตามมนุษย์แต่ละคนจะสามารถรับรู้ถึงคุณค่าของความงามในระดับที่ต่างกัน แม้จะเป็นเหตุการณ์หรือสิ่งเดียวกัน เนื่องจากมนุษย์มีเงื่อนไขทางกายภาพและทางจิตใจที่ต่างกัน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ.2542 (2546:1205) ให้ความหมายของสุนทรียภาพว่าหมายถึง ความงามในธรรมชาติหรือศิลปะที่แต่ละบุคคลสามารถเข้าใจและรู้สึกได้ ความเข้าใจและรู้สึกของแต่ละคนที่มีต่อความงามในธรรมชาติ

ดังนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า สุนทรียศาสตร์ คือ การศึกษาถึงความงามทั้งในงานศิลปะและในธรรมชาติ และมนุษย์สามารถรับรู้คุณค่าของความงามทั้งในผลงานศิลปะและความงามในธรรมชาติได้ด้วยประสาทสัมผัสเพื่อให้เกิดความซาบซึ้ง เบิกบาน ยินดี ซึ่งหมายถึงการรับรู้ใน

สุนทรียภาพของความงามนั่นเอง ทั้งนี้การที่จะรับรู้ได้ถึงความงามทางสุนทรียะนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ การอบรมฝึกฝนตลอดจนอุปนิสัยของแต่ละบุคคลด้วย

ทฤษฎีสุนทรียศึกษา (Aesthetic Education) ของแฮร์รี โบรดี (Harry Broudy)

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2545:83) กล่าวถึงสาระสำคัญของทฤษฎีสุนทรียศึกษาของโบรดี ไว้ว่า

ทฤษฎี สุนทรียศึกษา ของโบรดี เป็นระบบของการเรียนการสอนวิชาศิลปะ ในที่นี้หมายถึงสามารถปรับใช้กับศิลปะทุกๆ หมวด ในสายวิจิตรศิลป์ เช่น ดนตรี ทัศนศิลป์ การเต้นรำ ศิลปะการแสดง หัวใจของทฤษฎีนี้อยู่ที่สิ่งที่โบรดีเรียกว่า การรับรู้อย่างมีศิลปะ (Artistic perception) ซึ่งเขาจัดให้ศูนย์กลางของสุนทรียศึกษา การรับรู้อย่างมีศิลปะนี้ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการรับรู้สองทาง คือ ความรู้ซึ่งอย่างมีสุนทรีย (Aesthetic apprehension) และการวิเคราะห์ต่างๆ (Analysis into parts) และสิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดความรักอย่างรู้แจ้ง (Enlightened cherishing) นั่นคือ ความสามารถที่จะรักทะนุถนอมเห็นคุณค่าของสิ่งอันเป็นสุนทรียวัตถุ (aesthetic objects) เพราะได้รู้แจ้งถึงคุณค่าของสุนทรียวัตถุ นั้น ๆ โดยมีประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ผู้ชำนาญพิจารณาถึงมาตรฐานของศิลปะ โบรดีแยกออกเป็น สองจำพวกใหญ่คือ

1.1 ศิลปะที่เป็นศิลปะแท้ (Serious art)

1.1.1 ศิลปะในระบบ (Classic)

1.1.2 ศิลปะนอกกระบวน (Avant – garde)

1.2 ศิลปะทั่วไป (Popular art)

ขั้นที่ 2 ผู้สร้างและวางแผนหลักสูตรเลือกสื่อการสอนตามมาตรฐาน 4 ด้าน

2.1 สื่อที่มีคุณสมบัติการรับรู้ทางประสาทสัมผัส (Sensory properties)

2.2 สื่อที่มีคุณสมบัติด้านโครงสร้าง (Formal properties)

2.3 สื่อที่มีคุณสมบัติแสดงความรู้สึก (Expressive properties)

2.4 สื่อที่มีคุณสมบัติด้านเทคนิค (Technical properties)

ขั้นที่ 3 ผู้สร้างและวางแผนหลักสูตรเลือกตัวอย่างสุนทรียวัตถุ (Aesthetic exemplars)

เพื่อใช้ในการเรียนการสอน วัตถุที่เลือกมี 5 ประเภท คือ

3.1 ผลงานศิลปะที่มีคุณสมบัติด้านส่วนประกอบประสาทสัมผัส

3.2 ผลงานศิลปะที่มีคุณสมบัติด้านโครงสร้าง

3.3 ผลงานศิลปะที่มีคุณสมบัติด้านความรู้สึก

3.4 ผลงานศิลปะที่มีคุณสมบัติด้านเทคนิค

3.5 ผลงานศิลปะที่มีคุณสมบัติด้านสุนทรีย

ขั้นที่ 4 ครูเป็นผู้นำบทเรียนในประสบการณ์การแสดงผลงานสามด้าน คือ

4.1 ประสบการณ์ศิลปะปฏิบัติ (จากวัสดุต่างๆ)

4.2 ประสบการณ์ด้านสุนทรีย

4.3 ประสบการณ์ด้านศิลปะวิจารณ์

— (จากงานศิลปะ เลือกสรร)

ประสบการณ์ข้างต้นจะเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในศิลปะ เนื่องจากสองสาเหตุคือ

- เนื่องจากเกิดความกระจ่างแจ้ง (Clarification)
- เนื่องจากเกิดความรู้สึกการศึกษาที่เข้มข้น (Intensification)

ขั้นที่ 5 ผู้เรียนจะสามารถที่จะรับรู้ เจกเซน นักประวัติศาสตร์ด้านศิลปะ (Art historian)

นักวิจารณ์ด้านศิลปะ (Art critic) และผู้รักความงาม (Aesthetician)

จากหลักการทฤษฎีสุนทรียศึกษาของ แฮร์รี่ โบรดี้ (Harry Broudy) ในช่วงต้นสามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาผู้เรียนให้มีสุนทรียภาพ สามารถรับรู้ถึงคุณค่าของความงามจากสิ่งที่ตนประสบพบเห็น ไม่ว่าจะเป็นผลงานจากศิลปะหรือสภาพแวดล้อมในธรรมชาติ ผู้สอนจะต้องช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดประสบการณ์การรับรู้ของตนที่มีต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งที่พบเห็นโดยจะต้องอาศัยกระบวนการให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ชักถาม ตลอดจนรู้จักคิดวิเคราะห์เพื่อให้เกิดการตีความหมายของสิ่งเร้าต่างๆ อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ทางการรับรู้ และจะเป็นหนทางไปสู่ประสบการณ์การรับรู้คุณค่าทางความงามหรือการรับรู้ทางสุนทรียะได้

5. เอกสารเกี่ยวกับการรับรู้ทางทัศนศิลป์และการรับรู้เชิงสุนทรียะ

มโน พิสุทธิรัตนานนท์ (2546 : 93, 95) กล่าวถึงการรับรู้ทางสุนทรียะไว้ว่า เป็นการรับรู้ความจริงต่อโลกภายนอก รวมทั้งสุนทรียวัตถุหรือผลงานทางศิลปะด้วย เมื่อเกิดความซาบซึ้งทางสุนทรียะ (Aesthetic Appreciation) และเป็นความรู้ทางอารมณ์รู้สึกความรู้ดังกล่าวไม่เกี่ยวข้องกับความเป็นจริงหรือไม่เป็นจริงแต่อย่างใดแม้ในการรับรู้ดังกล่าวจะมีความคล้ายจริงอยู่บ้าง แต่สิ่งที่มันเกี่ยวข้องโดยตรงก็คือ อารมณ์รู้สึกงาม (ปีติเอิบอิ่มใจ พอใจ ดีใจ เสียใจ สะใจ ประทับใจ สะเทือนใจ) ความรู้ดังกล่าวเป็นประสบการณ์สุนทรียะ คือเป็นความคิดรวบยอด (Conception) เป็นจินตภาพ (Image) มนุษย์ส่วนใหญ่ยอมรับว่าความรู้และประสบการณ์สุนทรียะมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชีวิตจริงในด้านอารมณ์รู้สึกอยู่บ้าง ซึ่งเป็นความจริงด้านใน (อัตวิสัย) ของมนุษย์อยู่มาก แม้ว่ามันจะไม่เกี่ยวข้องกับความจริงด้านนอก (ภาววิสัย) ในโลกของสรรพสิ่งก็ตาม

ประเสริฐ ศีลรัตน์ (2542 : 9-10) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ทางความงามหรือหลักการรับรู้ทางสุนทรียะไว้ดังนี้ คือ

การรับรู้ เป็นการใช้ประสบการณ์เดิมแปลความหมายสิ่งเร้า ที่ผ่านประสาทสัมผัสแล้วเกิดความรู้สึกกระลือกระลือหมายความว่า เป็นอะไร หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่คนเรามีประสบการณ์กับวัตถุหรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยอาศัยอวัยวะรับสัมผัส แล้วแปลความหมายสิ่งนั้น ๆ เป็นความรู้ความเข้าใจ ในการรับรู้ประสบการณ์ทางสุนทรียะ ก็เป็นกระบวนการรับรู้ทางความงาม ซึ่งอาจมีกระบวนการที่คล้ายกับการรับรู้ทั่วไป คือ

1. การรับรู้ทางสุนทรียะต้องมีความเข้าใจในสุนทรียวัตถุหรือสุนทรียภาพ อันได้แก่ความรู้สึกถึงคุณค่าของสิ่งที่ดีงาม ในขั้นนี้รับรู้จะต้องมีพื้นฐานประสบการณ์เดิม หรือมีความรู้เกี่ยวกับสุนทรียวัตถุมาก่อน

2. ผู้รับรู้ต้องมีประสาทสัมผัสส่วนที่จำเป็นต้องใช้เกี่ยวกับการรับรู้เรื่องที่กำลังสนใจอยู่ในขณะนั้น อยู่ในสภาพสมบูรณ์ โดยไม่แกการกิจในชีวิตประจำวัน หรือกิจกรรมในชีวิตจริงเข้ามาเกี่ยวข้อง และประสาทสัมผัสนั้นจะต้องได้รับการฝึกปรือมาก่อน เพราะมีความรู้สึกบางอย่างที่สภาพร่างกายและจิตใจสามารถรับรู้ได้ แต่ว่าไม่เกิดความรู้สึกในเชิงสุนทรียะ เพราะความรู้สึกนั้นละเอียดอ่อนและสลับซับซ้อนเกินไป ซึ่งต้องมีการฝึกสังเกต วิเคราะห์ สังเคราะห์ จินตนาการ เชิงซ้อน ฯลฯ ดังทำนองคำกล่าวที่ว่า หากไร้สติทางดนตรีแล้ว แม้จะเป็นการบรรเลงที่วิเศษสักเพียงใดก็ตาม ก็หาประโยชน์ต่อผู้รับฟังไม่

3. ความรู้สึกจากการรับรู้ ต้องสร้างอารมณ์บางอย่างขึ้นเป็นตัวเป็นตน อันได้แก่อารมณ์สมมุติ หรือจินตนาการเป็นเรื่องราว อันเกิดจากการกระตุ้นเร้าของสิ่งที่กำลังรับรู้ เช่น ความรู้สึกเวลาฟังดนตรี หรือความรู้สึกเมื่อเห็นดวงตะวันลับขอบฟ้า เป็นต้น

4. ความรู้สึกต้องทำหน้าที่ถ่ายทอดความหมายบางอย่างมายังเรา ซึ่งการที่ความรู้สึกสร้างอารมณ์บางอย่างขึ้นนั้น เป็นการตอบสนองต่อความรู้สึกเอง โดยที่สภาพร่างกายกับจิตใจก็มีปฏิกิริยาให้เกิดความรู้สึกที่ตรงกันขึ้นในจิตใจ ทำให้ร่างกายทุกส่วนเกี่ยวข้องกับความสนใจทางสุนทรียะนั้น เช่น ร่างกายทุกส่วนที่เคลื่อนไหวไปตามความรู้สึกขณะที่ฟังดนตรี หรือชมภาพยนตร์ที่ตื่นเต้นสนุกสนาน หรือเกิดอาการเกร็งเมื่อดูการแข่งขัน เป็นต้น

5. ต้องระลึกไว้ตัวเองอยู่เสมอว่า ตนเองกำลังสนใจหรือดูอะไรอยู่ มิใช่เพียงแต่ดูเท่านั้น คือต้องมีสมาธิหรือใจจดจ่อกับสิ่งเร้าในลักษณะความคิดล่องลอย มิใช่อารมณ์ร่วมหรือแยกภาระทางจิตเข้ามาเกี่ยวข้อง

โกสุม สายใจ และคณะ (2547: 20-22) ได้สรุปการรับรู้คุณค่าทางความงามหรือการรับรู้ทางสุนทรียะของมนุษย์ไว้ดังนี้

1. การรับรู้ค่าความงามได้เพราะสิ่งต่างๆที่มีความงามอยู่ในตัวมันเอง

สิ่งที่มีความงามจะปรากฏให้เห็นในลักษณะของรูปร่าง รูปทรง ได้สัดส่วนเหมาะสม ... จนกำหนดเป็นเกณฑ์ขึ้น...นอกจากนี้ การอธิบายถึงความงาม หรือสิ่งที่มีความงาม แม้จะพรรณนาละเอียดอย่างไรก็ตาม จะได้ผลน้อยกว่าการได้พบได้เห็น ได้สัมผัสของจริง ทำให้เกิดการรับรู้ในขณะนั้น(ประสบการณ์ตรง)...

2. รับรู้ค่าความงามได้เพราะจิตของเรากำหนดเอง

...ความงามเป็นเรื่องของความรู้สึกที่เกิดขึ้นในความคิด ในความรู้สึกของมนุษย์ถ้าสิ่งต่างๆ มีความงามอยู่จริงมนุษย์ทุกคนก็ต้องเห็นความงามเท่ากัน แต่ในความจริงแล้วเราเห็นความงามต่างกัน เพราะมีอารมณ์มีความรู้สึกต่างกัน...ขึ้นอยู่กับความชอบหรืออารมณ์ความรู้สึกของแต่ละคน (จิตพิสัย) นอกจากนี้อารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์มีผลโดยตรงต่อการรับรู้ค่าความงาม...

3. รับรู้ค่าความงามได้เพราะมีสภาวะที่สมดุลระหว่างจิตกับวัตถุ

...การรับรู้ค่าความงามเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่มีความงาม (จิตใจกับวัตถุ) นั่นคือ การรับรู้ค่าความงามที่สมบูรณ์นั้นวัตถุต้องมีความสวยงามด้วย และจิตใจของเราอยู่ในสภาพพร้อมที่จะรับรู้ความงามด้วย จึงจะเกิดการรับรู้ค่าความงาม (สัมพัทธนิยม)

4. รับรู้ค่าความงามได้ด้วยการเปรียบเทียบ

สิ่งต่างๆ ที่มนุษย์เคยพบเห็นเคยมีประสบการณ์มาตั้งแต่เกิดจนปัจจุบันจะกลายเป็นฐานหรือเป็นกรอบอยู่ในใจเมื่อได้พบเห็นสิ่งใหม่ ก็จะมีการเปรียบเทียบโดยอัตโนมัติกับสิ่งเก่าและสามารถประเมินได้ว่าสิ่งที่พบเห็นใหม่นั้นงามหรือไม่งาม ดีหรือไม่ดี สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าสิ่งที่เราเห็นสิ่งต่างๆ สวยงามเพราะเราเคยเห็นสิ่งที่ไม่งามมาก่อน...

การรับรู้ค่าความงามทางศิลปะ เป็นสภาวะที่เหมาะสมทั้งวัตถุสิ่งของ (สิ่งสุนทรีย์) มีความงาม ความไพเราะ อันเกิดจากทักษะฝีมือของศิลปิน ผู้ดู ผู้ชมอยู่ในสภาพที่พร้อมที่จะรับรู้พร้อมที่จะฟัง(ไม่มีการบังคับ) การรับรู้ค่าความงามทางศิลปะก็จะเกิดขึ้นมากน้อยตามกรอบประสบการณ์ของแต่ละคน...

จากที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการรับรู้ทางทัศนศิลป์และการรับรู้เชิงสุนทรียะหรือความงามจะเกิดขึ้นกับบุคคลได้นั้น ต้องอาศัยประสบการณ์และพัฒนาการทางการมองเห็นสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวันและสิ่งแวดล้อม เพราะการรับรู้ทางการเห็น เป็นกระบวนการที่จะเชื่อมโยงไปสู่การเปลี่ยนแปลงความหมายและการรับรู้ถึงคุณค่าของความงาม ดังที่ สุชาติ สุทธิ (ทวีเกียรติ ไชยงยศ . 2538 : 10 ; อ้างอิงจาก สุชาติ สุทธิ. 2535) ได้กล่าวถึง การรับรู้ทางการเห็นว่ามีบทบาทสำคัญต่อ

การเรียนรู้ทางทัศนศิลป์ เพราะการเรียนรู้ทางการเห็นเป็นสื่อและตัวแปรความหมายของการรับรู้ซึ่งการเรียนรู้ทางการเห็นมีความหมายว่าเป็นกระบวนการของการเห็นได้เลือกสรรสิ่งที่เห็นเป็นข้อมูลของการรับรู้แล้วป้อนเข้าสู่ความรู้สึกนึกคิดสมองและจิตใจเป็นตัวแปรออกมาเป็นความหมายจากสิ่งที่เห็นว่าเป็นอะไร หรือหมายถึงอะไรชั่วขณะที่เห็น...การแปรความหมายจากสิ่งที่เห็นจะถูกตั้งหรือเหมือนกับทุกคนหรือไม่ ขึ้นอยู่กับมุมมองและประสบการณ์ทางการเห็นที่เป็นส่วนตนของแต่ละบุคคล

6. องค์ประกอบพื้นฐานในการรับรู้ทางทัศนศิลป์

สุนทรียภาพทางทัศนศิลป์ เป็นการรับรู้คุณค่าของความงาม ความประณีตและเรื่องราวต่างๆ จากการมองเห็นโดยตรง คุณค่าที่รับรู้ คือ รูปทรง และเรื่องราวที่เกิดจากทัศนธาตุ ได้แก่ เส้น สี แสงเงา พื้นผิว ความกลมกลืน ฯลฯ ซึ่งเป็นส่วนประกอบของความงามทัศนศิลป์นั่นเอง การที่มนุษย์เกิดความรู้สึกซาบซึ้ง หรือรับรู้คุณค่าของสิ่งที่งาม ความประณีต และเรื่องราวต่างๆ ถือได้รับสุนทรียภาพของสิ่งนั้นแล้วศิลปะทัศนศิลป์เป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อให้สัมผัสรับรู้ทางสายตาเป็นหลัก ดังนั้นศิลปินผู้สร้างผลงานจึงมีจุดมุ่งหมายในการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และแนวความคิดสร้างสรรค์ไปสู่ผู้ดูด้วยการแสดงออกของรูปทรง เรื่องราว ที่สามารถชักจูงให้ผู้ดูมีความรู้สึกนึกคิดคล้ายตามศิลปิน การถ่ายทอดของศิลปินจะสร้างจินตนาการที่ได้จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แล้วนำมาเปิดเผยเป็นสื่อในผลงานแทนความหมายที่แฝงสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุผลที่ว่า การแสดงออกบางครั้งให้ความรู้สึก เย็นชา แปลกตา น่าทึ่ง น่ากลัว เกลียดชัง และสมหวัง ตามเหตุผลนั้นๆ แต่ผลงานชิ้นไหนมีเหตุผล มีเป้าหมายที่ในสังคมนั้นยอมรับ กล่าวได้ว่าผลงานชิ้นนั้นมีสุนทรียภาพทางทัศนศิลป์ (มัย ตะติยะ .2547 : 82)

ชอุต นิเมเสมอ (2531) กล่าวถึงส่วนประกอบของการเห็นหรือทัศนธาตุเกี่ยวข้องกับการรับรู้เชิงสุนทรีย ความเกี่ยวข้องกับธาตุดังกล่าวจะมีอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นถ้าเราจะเรียนรู้ทางด้านสุนทรียนี้ ต้องจัดลำดับส่วนประกอบของการเห็นโดยเริ่มจากส่วนที่เป็นพื้นฐานที่สุดจะได้ 7 ส่วน คือ

1. จุด(Point) เป็นทัศนธาตุเบื้องต้นที่สุดของการเห็น มีมิติเป็นศูนย์ ไม่มีความกว้าง ความยาว หรือความลึก ไม่สามารถแบ่งออกได้อีก เป็นสิ่งที่เล็กที่สุดในการสร้างรูปทรง และสร้างพลังเคลื่อนไหวของที่ว่างขึ้นในภาพได้ เมื่ออยู่ในที่ว่างจะก่อปฏิกิริยาต่อที่ว่างเมื่อนำมาเรียงต่อกันจะกลายเป็นเส้น ถ้าจัดรวมกลุ่มกันจะกลายเป็นรูปร่างหรือน้ำหนักที่ให้มีปริมาตรแก่รูปทรงจากจุดหนึ่งถึงจุดหนึ่งมีเส้นที่มองไม่เห็นด้วยตา แต่เห็นด้วยจินตนาการปรากฏอยู่เรียนกว่าเส้นโครงสร้าง

2. เส้น (Line) เส้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ของโครงสร้างทางศิลปะ เป็นแกนของทัศนศิลป์ทุกๆ แขนง เส้นเกิดจากจุดที่ต่อกันในทางยาว เส้นขั้นต้นที่เป็นพื้นฐานจริงๆ มี 2 ลักษณะ คือ เส้นตรง กับเส้นโค้ง เส้นต่างๆ ล้วนประกอบขึ้นจากเส้นตรง และเส้นโค้ง และเส้นยังมีหน้าที่เป็น

ขอบเขตของที่ว่า ขอบเขตของสิ่งของ ขอบเขตของรูปทรง ขอบเขตของน้ำหนัก และขอบเขตของสี เป็นต้น

3. น้ำหนัก (Tone) เป็นค่าของความอ่อนแก่ของบริเวณที่ถูกแสงสว่าง และเป็นบริเวณที่เป็นเงาของวัตถุ หรือการระบายสีที่เป็นน้ำหนักอ่อน แก่ของสีหนึ่ง หรือหลายสี หรือบริเวณที่มีสีขาว สีเทา สีดำ ในความเข้มระดับต่างๆ ในงานชิ้นหนึ่ง น้ำหนักที่ใช้ตามแสงเงาในธรรมชาติจะทำให้เกิดปริมาตร รูปทรง

4. สี (Colour) เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่นามหัตถ์จรรย สีมี่ อยู่ในแสงแดด เป็นคลื่นแสงชนิดหนึ่ง จะปรากฏให้เห็นเมื่อคลื่นแสงผ่านละอองน้ำในอากาศและเกิดการหักเหเป็นสีรุ้งออกมา สีรุ้งที่เห็นอยู่ในท้องฟ้ามี 7 สี คือ ม่วง ม่วงน้ำเงิน น้ำเงิน เขียว เหลือง ส้ม และแดง

สีมีอยู่ 2 ชนิด คือสีที่เป็นแสง (Spectrum) ได้แก่สีที่เกิดจากการหักเหของแสง กับสีที่เป็นวัตถุ (Pigment) ได้แก่สีที่อยู่ในวัตถุธรรมชาติทั่วไป เช่น พืช สัตว์ แร่ธาตุ

สีเป็นทัศนธาตุที่สำคัญที่สุดในงานจิตรกรรม นอกจากมีคุณลักษณะของทัศนธาตุอื่นๆ อยู่ครบถ้วนแล้ว ยังมีลักษณะพิเศษเพิ่มขึ้นอีก 3 ประการ

- 1) ความเป็นสี (Hue) หมายถึงว่า เป็นสีอะไร เช่น แดง เหลือง เขียว ฯลฯ ตามวงสีธรรมชาติ
- 2) น้ำหนักของสี (Value) หมายถึงความสว่าง หรือความมืดของสี ถ้าเราผสมสีขาวเข้าไปในสีหนึ่ง สีนั้นจะสว่างขึ้น หรือมีน้ำหนักอ่อนลง และถ้าเราเพิ่มสีขาวเข้าไปทีละน้อยตามลำดับ เราจะได้ค่าของสี หรือน้ำหนักของสีที่เรียงลำดับจากแก่ที่สุดไปอ่อนที่สุด

3) ความจัดของสี (Intensity) หมายถึงความสดหรือความบริสุทธิ์ของสีสีหนึ่ง สีที่ถูกผสมด้วยสีดำจะหม่นลง ความจัดหรือความบริสุทธิ์จะลดลง ความจัดของสีจะเรียงลำดับจากจัดที่สุดไปจนหม่นที่สุดได้หลายระดับ

5. ลักษณะผิว (Texture) หมายถึง ลักษณะของพื้นผิวของสิ่งของในบริเวณต่างๆ ที่เมื่อสัมผัสจับต้อง หรือเมื่อเห็นแล้วจะรู้สึกได้ว่า หยาบ ละเอียดย มั่น ด้าน ขรุขระ เป็นเส้น เป็นจุด เป็นก้ำมะหยี่ ฯลฯ ลักษณะผิวมี 2 ชนิด คือ

- 1) ลักษณะผิวที่เราจับต้องได้ เช่นกระดาษทราย ผิวสัมผัส แก้ว ฯลฯ
- 2) ลักษณะผิวที่ทำเลียบขึ้น เมื่อมองดูแล้วจะรู้สึกว่าหยาบ ละเอียดย แต่เมื่อสัมผัสจริงจะเป็นผิวเรียบ เช่น วัสดุสังเคราะห์ที่ทำเป็นลายไม้ ลายหิน หรือการใช้รอยพู่กันในจิตรกรรมบางชิ้น

6. รูปร่าง (Shape) และรูปทรง (Form) รูปร่าง และรูปทรงเป็นรูปธรรมทางศิลปะที่สื่อความหมายจากศิลปินไปสู่ผู้ดู โดยทั่วไปคำทั้งสองจะใช้แทนกันได้เพราะมีความใกล้เคียงกันแต่ในทางทัศนศิลป์จะมีความแตกต่างกันดังนี้

6.1 รูปปร่าง คือเนื้อที่ของรูปปร่าง สี เส้น แสง และเงา หรือเนื้อที่ขององค์ประกอบทางศิลปะทั้งสามนี้รวมกัน รูปปร่างจึงเป็นภาพสองมิติที่หมายถึงเนื้อที่ภายในเส้นขอบเขต เช่น ลากเส้นเป็นรูปวงกลม เนื้อที่ภายในวงกลมนั้นคือรูปปร่าง ซึ่งเป็นรูปภายนอกของสิ่งที่มีลักษณะ 2 มิติ หรือ 3 มิติ เช่น แผ่นกลมกับลูกกลมจะมีรูปปร่างเป็นวงกลมเหมือนกัน แต่มีรูปทรงต่างกันเพราะโครงสร้างต่างกัน รูปปร่างแสดงเนื้อที่ของผิวที่เป็นระนาบมากกว่าจะเป็นปริมาตรหรือมวล

6.2 รูปทรง คือโครงสร้างทางรูปของงานศิลปะรวมทั้งรูปภายในและรูปภายนอกเป็นโครงสร้างที่ก่อรูปภายในและรูปภายนอก เป็นโครงสร้างที่ก่อรูปขึ้นด้วยหน่วยเพียงหน่วยเดียวหรือหลายหน่วย รวมตัวกันขึ้นมีความหมายแน่นอนทีบ เป็น 3 มิติ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุจริงอย่างประติมากรรมหรือเห็นเป็นจริงอย่างงานจิตรกรรม รูปทรงจะมีโครงสร้าง มีความหมาย และเอกภาพในตัวเอง รูปปร่างและรูปทรงทางทัศนศิลป์อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ รูปทรงเรขาคณิต (Geometric form) รูปทรงอินทรีย์รูป (Organic form) รูปทรงอิสระ (Free form)

7. ที่ว่าง (Space) คือส่วนที่ถูกกำหนดด้วยเส้นให้มีรูปปร่างดีขึ้น มีบทบาทในการสร้างและเสริมรูปทรงไม่น้อยกว่าทัศนธาตุทั้งหลาย พจนานุกรมของมหาวิทยาลัยออกฟอร์ด (Oxford University Dictionary) ให้คำจำกัดความของที่ว่างไว้ 3 ประการคือ ประการแรก เป็นที่ว่างภายในขอบเขตที่กำหนดให้ เช่น ที่ว่างภายในห้องที่มีฝ้าล้อมรอบ ประการที่สอง เป็นที่ว่างที่เป็นระยะวัดได้จากมวลหนึ่งไปยังมวลหนึ่ง ประการสุดท้าย เป็นการชี้แสดงเวลาหรือระยะเวลาที่ทำหรือเปลี่ยนแปลงไป ชลูด นิ่มเสมอ ได้ให้คำจำกัดความไว้ในทฤษฎีแห่งองค์ประกอบศิลป์ว่า ความหมายของที่ว่างคือ

ปริมาตรของรูปทรงที่กั้นระวางเนื้อที่อยู่

อากาศที่โอบล้อมรูปทรง

ระยะห่างระหว่างรูปทรง(ช่องไฟ)

ปริมาตรของที่ว่างที่จำกัดด้วยขอบเขต

แผ่นภาพ 2 มิติที่ศิลปินใช้เขียนภาพ

นอกจากนี้ สอนศรี ศรีแพงพงษ์ (2538:86-87) ยังได้กล่าวถึงความหมายขององค์ประกอบของการรับรู้ไว้ดังนี้

การรับรู้ เป็นส่วนประกอบประการแรกของมนุษย์ จะพบว่าผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ได้ มักจะเป็นผู้พบมาก เห็นมาก รับรู้มาก และพยายามสังเกตจากการรับรู้

การรับรู้ที่แน่นอนโดยปกติมักจะเกิดเมื่อเราพบเห็นเรื่องต่างๆ ที่ประทับใจหรือประสบกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่น่าสนใจ... อย่างไรก็ตาม การรับรู้ของมนุษย์แต่ละคนนั้น ย่อมแตกต่างกันไปไม่เหมือนกันบางคนมีประสาทสัมผัสดี มีความจำดีหรือบางท่านเห็นวัตถุอย่างเดียวกันแต่อยู่คนละมุมก็มองเห็นต่างกัน องค์ประกอบในการรับรู้มีหลายประการ คือ

1. รูปและพื้น การที่เรามองเห็นวัตถุ ตาเรารับรู้พร้อมๆ กันทั้งรูปและพื้นวัตถุเป็นรูปและบริเวณเป็นพื้น เมื่อเราเห็นมัลลายาเราเห็นรวมๆ กัน ทั้งลายดำและลายขาวและเราไม่สามารถตอบได้ว่า มัลลายานั้น มีลายดำหรือลายขาว เมื่อเรามองลายดำเป็นรูป พื้นสีขาว เราก็เห็นลายดำ แต่เมื่อเรามองลายขาวเป็นรูป พื้นเป็นสีดำ เราก็เห็นลายขาว

2. แสงและเงา การที่เรารับรู้ได้ เพราะมีแสงสว่างบริเวณที่วัตถุตั้งอยู่ ถ้าไม่มีแสงสว่าง น้ำหนักของวัตถุก็ไม่มี ถ้าเราเห็นแสงสว่างเท่าๆ กัน ไม่มีเงา น้ำหนักของสิ่งที่มองเห็นไม่ต่างกันก็จะไม่สามารถเห็นอะไรได้ คงเห็นเป็นหมอกไปหมด และแสงเงายังมีส่วนทำให้วัตถุเปลี่ยนแปลงไปด้วย

3. ตำแหน่งและสัดส่วน การที่เรารับรู้ได้ หรือมองเห็นได้เพราะตำแหน่งของเราและตำแหน่งของวัตถุ ถ้าเราเข้าไปใกล้วัตถุนั้น ก็มองเห็นชัด เห็นส่วนละเอียดมาก แต่ถ้าอยู่ไกลก็มองเห็นไม่ชัด และวัตถุที่อยู่ใกล้เรามักจะมีขนาดใหญ่ วัตถุที่อยู่ไกลมากมักมีขนาดเล็กเป็นส่วนส่วนกัน

4. ความเคลื่อนไหว การที่เรารับรู้ได้เพราะความเคลื่อนไหวของวัตถุนั้นๆ หรือเพราะเราเคลื่อนไหวเอง ตัวอย่างเช่น ถ้ามีใครเอาผ้ามาผูกตาแล้วให้เดินรอบๆ ห้อง เราก็สามารถรู้ได้ว่าห้องนั้นกว้างยาวขนาดไหนหรือมีอะไรในห้องนั้นบ้าง

5. การสัมผัสลึบคลำ การที่เรารับรู้ได้หรือมองเห็นได้เพราะการลูบคลำสัมผัส เราอาจหลับตาแล้วมีคนเอาวัตถุมาวางบนฝ่ามือ เราก็จะรู้ว่าวัตถุนั้นมีลักษณะเป็นอย่างไรหรือลึบหน้า ลูบขา เราก็ทราบว่ามีผิวเนียนหรือไม่ มีขนหนาแข็งมากน้อยเพียงไร

มโน พิสุทธิรัตนานนท์ (2546 : 93, 95) กล่าวถึงหลักการรับรู้ทางทัศนศิลป์และสุนทรียะทางทัศนศิลป์ไว้ดังนี้

หลักการรับรู้ทางทัศนศิลป์ ซึ่งใช้วัสดุเป็นสื่อในการสร้างสรรค์และสื่อสารสุนทรียะและเน้นจำเพาะการรับรู้ทางการเห็นเป็นสำคัญ หลักการรับรู้ทางการเห็นจึงมีความสำคัญต่อการรับรู้ทางทัศนศิลป์ ตามปกติการเห็นหรือการมองเห็นของมนุษย์ต้องอาศัยปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ เข้าช่วย ที่สำคัญได้แก่แสงสว่าง มนุษย์ใช้ตาในการสัมผัสรับรู้ การรับรู้ทางประสาทส่วนนี้จะส่งผ่านข้อมูลข่าวสารทางการเห็นไปยังสมองและจิตของมนุษย์ก่อนที่มนุษย์จะแสดงอาการตอบสนองทางอารมณ์รู้สึก ทางคำพูด หรือพฤติกรรมต่อวัตถุทางการเห็นนั้นๆ กระบวนการรับรู้ทางการเห็นได้เลือกสรรสิ่งที่เห็นได้เชื่อมโยงกันไปกับการแปลความหมายและตอบสนองในชั่วขณะที่เห็นนั้น การรับรู้ทางสุนทรียะต่อผลงานศิลปะ ก็จะมีการตอบสนองทางสุนทรียะ (Aesthetic Response) ซึ่งปรากฏออกมาในด้านอารมณ์รู้สึก เช่น พึงพอใจ ประทับใจ อิมใจหรือสะเทือนใจ เป็นต้น การแปลความหมายและการตอบสนองอันเกิดจากการรับรู้ทางการเห็นของแต่ละคนจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ทรรศนะ และคตินิยมของแต่ละคน สิ่งที่รับรู้ทางการเห็นจะถูกเก็บไว้ในรูปของ จินตภาพหรือภาพลักษณ์ (Image) การรับรู้ทางการเห็นที่เกี่ยวกับ ทัศนศิลป์จะมีรายละเอียดที่ซับซ้อนประณีต

เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของศิลปะและสิ่งงานนั้นๆ โดยเฉพาะที่เป็นข้อมูลความรู้ด้านอารมณ์และความรู้สึก (Sensory Knowledge) อันเกิดจากทัศนธาตุ (ศิลปะธาตุ) และสุนทรียธาตุ ประกอบกัน...

สุนทรียะในทัศนศิลป์

1. ทัศนศิลป์ควรมีคุณสมบัติที่แท้จริงในตัวเอง ดังนี้ คือ คุณสมบัติทางกายภาพภายใน (Physical Substrates) คุณสมบัติต่อความรู้สึกทางกายภาพที่สำแดงให้เห็นได้ (Physical Appearance) และคุณสมบัติทางความหมายต่อชุมชน (Ritualistic Meaning) นอกจากนี้ยังต้องประกอบด้วยคุณสมบัติอื่นๆ อีกเช่นคุณสมบัติในการดำรงอยู่ คุณสมบัติที่ให้ความรู้สึกเพิ่มพูนคุณสมบัติที่ส่งให้เกิดความคิดเชื่อมโยง และคุณสมบัติที่มีความพร้อมสมบูรณ์ทุกด้าน

2. มูลฐานทางทัศนศิลป์ (Art Elements) ประกอบด้วย จุด เส้น สี รูปร่างรูปทรง พื้นผิว ค่าน้ำหนัก บริเวณว่าง ฯลฯ

3. หลักการของทัศนศิลป์ (Principle of Art) ได้แก่ดุลยภาพ การเน้น สัดส่วน ความกลมกลืน ความหลากหลาย ความมีเอกภาพ จังหวะ เป็นต้น

4. องค์ประกอบในทัศนศิลป์ (Composition in Visual Art) หมายถึง เงื่อนไขในการจัดวาง เรียบเรียงทัศนธาตุ หรือปัจจัยศิลปะ อันเป็นการปรุงแต่งตามลักษณะอัตวิสัยให้มีจุดสนใจหลัก (Point of Interesting, Dominance) จุดสนใจรอง (Sub dominance) องค์ประกอบศิลป์ยังต้องมีรูปแบบอันเกิดจากทัศนธาตุที่เลือกสรรแล้ว มีเนื้อหา (Contents) อันเกี่ยวเนื่องด้วยรูปธรรมและนามธรรมสอดคล้องกับทัศนศิลป์แต่ละประเภท แต่ละเทคนิคหรือกระบวนการสร้างสรรค์ เช่น จิตรกรรม, ประติมากรรม ศิลปะภาพพิมพ์ เป็นต้น

5. คุณค่าทางสุนทรียะในทัศนศิลป์ ได้แก่ คุณค่าทางเรื่องราว (Content Value) คุณค่าทางการแสดงออก (Expressive Value) และคุณค่าทางรูปแบบรูปทรง (Form Value) ซึ่งเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบศิลป์ คุณค่าทางสุนทรียะในทัศนศิลป์แท้จริงเป็นคุณค่าที่เกิดจากการรับรู้โดยรวมในระดับผัสสะ (Sensation) และคิดเชื่อมโยงในระดับเพ่งพินิจ (Mind Contemplation)

จากทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ทางสุนทรียะของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการรับรู้ทางสุนทรียะของมนุษย์เกิดขึ้นจากประสบการณ์ทางการมองเห็น การรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และผลงานอันน่าประทับใจที่มนุษย์สามารถสัมผัสและรับรู้ได้ การรับรู้ดังกล่าวจะแตกต่างกันเล็กน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการพบเห็นและสัมผัสของแต่ละคน มนุษย์สามารถพัฒนาการรับรู้ได้ด้วยการฝึกฝนการรู้จักสังเกต สอบถามและวิเคราะห์ และเหตุนี้เองมนุษย์จึงต้องเรียนรู้องค์ประกอบพื้นฐานทางทัศนศิลป์ อาทิ การรับรู้รูปและพื้นแสงและเงา ตำแหน่งและสัดส่วน จังหวะและความเคลื่อนไหว ตลอดจนความมีเอกภาพอันเป็นส่วนประกอบที่จะทำให้มนุษย์เกิดการรับรู้ทางสุนทรียะอย่างสมบูรณ์

7. ทฤษฎีเบื้องต้นทางศิลปะ

ประเสริฐ ศีลรัตน์ (2542:219-233) ได้กล่าวถึงทฤษฎีเบื้องต้นทางศิลปะไว้ดังนี้ ทฤษฎีเบื้องต้นทางศิลปะ คือ แนวทางสำหรับศิลปินและผู้ดูใช้เป็นหลักในการสร้างงานและพิจารณาคุณค่าของงานศิลปะ แต่หลักการเหล่านี้ไม่ใช่เป็นกฎเกณฑ์ที่ตายตัว ที่ต้องปฏิบัติตามหมดทุกกรณี เพราะการสร้างสรรคเป็นการออกแบบ เป็นการแก้ปัญหา ซึ่งอาจต้องมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงเพื่อให้งานนั้นๆ มีคุณค่าตามเกณฑ์กำหนดของสากล หรือของศิลปินเอง อีกทั้งทฤษฎีหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ก็มิได้มีความสมบูรณ์อยู่ได้ด้วยตัวมันเอง สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงสิ่งกระตุ้นให้สามารถมองเห็นปัญหาในการจัดองค์ประกอบ หรือมองเห็นความจำเป็นในขณะปฏิบัติการสร้างสรรค์งาน ซึ่งหลักเกณฑ์ต่างๆ เป็นเพียงโครงสร้างความคิดกว้างๆ โดยมีความพึงพอใจและทักษะของศิลปินแต่ละคนเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งแนวคิดหรือทฤษฎีที่เป็นหลักเบื้องต้นของการจัดองค์ประกอบนั้น ได้แก่

1. เอกภาพ เอกภาพ คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความกลมกลืนเข้ากันได้ โดยการเชื่อมโยงสัมพันธ์หรือประสานกันอย่างเป็นระเบียบขององค์ประกอบต่างๆ ที่นำมาจัดเข้าด้วยกันให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในผลรวมของภาพ

การนำเอาองค์ประกอบทั้งหมดมาจัดประกอบจนอยู่ในสภาวะที่เป็นเอกภาพแล้ว จะเพิ่มหรือตัดทอนส่วนประกอบใดส่วนประกอบหนึ่งจากความเป็นเอกภาพนั้นมิได้ ซึ่งถ้าเพิ่มหรือตัดทอนแล้ว เอกภาพนั้นก็เปลี่ยนไป การเปลี่ยนไปนั้นอาจจะเปลี่ยนเป็นเอกภาพใหม่ที่มีความสมบูรณ์ในตัวเองก็ได้ หรือเป็นเอกภาพใหม่ที่ขาดความสมบูรณ์ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับส่วนประกอบที่จะเพิ่มเข้ามาหรือส่วนประกอบที่จะถูกตัดทอนไป

ในการสร้างงานศิลปะก็เช่นกัน ศิลปินจะนำเอาองค์ประกอบส่วนต่างๆ มาจัดเป็นรูป แสดงเนื้อหาเรื่องราวต่างๆ ตามที่ตนเองต้องการถ่ายทอด จนลงตัวสมบูรณ์เป็นเอกภาพในความรู้สึกของศิลปินแล้ว แต่ผู้ดูซึ่งมีความรู้สึกนึกคิดของตนเอง มักจะรับรู้แล้วแทรกเสริมทัศนะของตนเอง เพื่อให้มีส่วนร่วมกับภาพที่ดูนั้น โดยคิดว่าถ้าเพิ่มอะไรเข้าไป หรือตัดเอาอะไรออกไปน่าจะดีกว่าที่เป็นหรือเห็นอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องปกติสำหรับความต้องการที่จะมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้ดู แต่ถ้าศิลปินคล้อยตามผู้ดู โดยการเปลี่ยนแปลงเอกภาพใหม่ด้วยการเพิ่มหรือลดองค์ประกอบไปจากเดิม นั่นคือการลดอัตตาของศิลปิน และได้รับความคิดร่วมจากผู้ดู แต่ถ้าศิลปินคงความสมบูรณ์ลงตัวของเอกภาพเดิม ผู้ดูก็จะได้รับรู้เอกภาพที่สมบูรณ์จากการสร้างสรรค์ของศิลปิน ซึ่งอาจจะสอดคล้องหรือขัดแย้งกับความรู้สึกของตนเองได้

หลักการจัดองค์ประกอบให้เกิดรูปแบบในลักษณะเอกภาพ ยังอาจแยกความเป็นเอกภาพตามปรากฏออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 เอกภาพในลักษณะขัดแย้ง คือ การนำเอาองค์ประกอบแต่ละส่วนที่ต่างกันมาจัดประกอบรวมเข้าด้วยกัน ย่อมปรากฏความแตกต่างที่ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ขัดแย้งกัน ความขัดแย้งที่ปรากฏเห็นได้ เช่น ความขัดแย้งของลักษณะรูปทรงที่ต่างกัน ความขัดแย้งของขนาดที่ต่างกัน ความขัดแย้งของทิศทางที่ต่างกัน ความขัดแย้งของบริเวณว่างหรือช่องจังหวะที่ต่างกัน เป็นต้น และจากความขัดแย้งของลักษณะและรูปทรงที่ต่างกันได้ สามารถทำให้เกิดความกลมกลืนได้ โดยการประสานความขัดแย้งให้เป็นเอกภาพเดียวกัน ด้วยการกำหนดเพิ่มตัวกลางเข้าไปเป็นตัวประสานความขัดแย้งนั้น

1.2 เอกภาพในลักษณะความกลมกลืน คือ การนำเอาองค์ประกอบที่เหมือนกันหรือมีลักษณะรูปทรงที่คล้ายกัน มาจัดประกอบเข้าด้วยกัน โดยการประสานเชื่อมโยง ให้เกิดความเหมาะสมกลมกลืนเป็นระเบียบสวยงาม ไม่ขัดตา ซึ่งความกลมกลืนอาจเกิดจากลักษณะรูปทรงที่เหมือนกันหรือคล้ายกัน ขนาดเท่าๆ กัน หรือใกล้เคียงกัน ทิศทางเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน ช่วงจังหวะที่เท่าๆ กัน หรือใกล้เคียงกัน สีที่เหมือนกัน

ซึ่ง มัย ตะติยะ (2547:91) ได้กล่าวถึง ความหมายของเอกภาพในงานศิลปะไว้เช่นเดียวกันว่า ความเป็นเอกภาพหรือหน่วย (Unity) คือ การทำให้ส่วนต่างๆ ในการจัดให้เป็นหน่วยเดียวกัน รวมกัน ทับกัน ซ้อนกัน ไม่กระจัดกระจาย ให้ความรู้สึกเกี่ยวเนื่องต่อกันของภาพที่มองเห็นเป็นภาพหรือเรื่องราวเดียวกัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ภาพเกิดความงาม เช่น เอกภาพเกิดจากสี รูปทรง วัสดุ พื้นผิว และเรื่องราว ส่วนใหญ่จะมีในงานแขนงจิตรกรรม และประติมากรรมในด้านเรื่องราว สถาปัตยกรรมเป็นเรื่องของวัสดุที่นำมาใช้ชนิดเดียวกัน เช่น เป็นไม้ทั้งอาคาร เป็นต้น ทั้งยังสอดคล้องกับ ขวลิขิต ดาบแก้ว และ สุภาวดี เหมทานนท์ (2525:236) ที่ได้กล่าวถึงความหมายของเอกภาพไว้ว่า เอกภาพ (Unity) หมายถึง การจัดสิ่งต่างๆ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน ไม่แตกแยกออกจากกัน แต่ถ้ามีส่วนหนึ่งส่วนใดแตกแยกออกไปส่วนนั้นก็เพียงส่วนน้อยที่ไม่มีความสำคัญมากนัก การจัดให้เป็นเอกภาพนั้น ได้แก่การจัดสิ่งต่างๆ เหล่านี้ คือ

- (1) จัดจุดมุ่งหมาย แนวคิด หรืออารมณ์ ให้เป็นเรื่องเดียวกัน
- (2) จัดรูปทรงต่างๆ ให้เป็นกลุ่มเดียวกัน และมีความสำคัญลดหลั่นต่างกันไป มีรูปทรงที่สำคัญเพียงหน่วยเดียวเท่านั้น
- (3) จัดสีให้อยู่ใน Tone เดียวกัน
- (4) จัดค่าของสี Value ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
- (5) จัดสีให้อยู่ในชุด Scheme เดียวกัน

การเป็นเอกภาพ หมายถึง การจัดสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในภาพนั้นเช่นรูปทรง เส้น สี ฯลฯ ให้เป็นกลุ่มอันเดียวกัน ไม่แยกออกเป็น 2-3 รูป โดยสรุปในการสร้างเอกภาพนั้น ก็หมายความว่าในการเขียนภาพ การแกะสลัก หรืองานทางศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่ง จะต้องมีการจัดระเบียบ (Principles) สิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นหลักหรือโครงสร้าง และมีภาคส่วนรอง (Subordinates) อีกอย่างหนึ่งเป็นส่วนประกอบ

2. ความสมดุล ความสมดุลเป็นคุณลักษณะของเอกภาพ โดยทั่วไปหมายถึงการถ่วงน้ำหนักหรือแรงปะทะที่เท่ากัน แต่ในทางการจัดองค์ประกอบทางศิลปะอาจมีความหมายรวมถึงความประสานกลมกลืน ความพอเหมาะพอดี ขององค์ส่วนต่างๆ ในภาพผลงานแต่ละชิ้นซึ่งความสมดุลอาจเกิดขึ้นจากการกำหนดจัดองค์ประกอบ 2 วิธี คือ

2.1 ความสมดุลของสิ่งที่ขัดแย้งหรือต่างกัน เป็นการเอาส่วนประกอบที่มีรูปลักษณะที่ต่างกัน หรือขัดแย้งกัน มาประกอบรวมเข้าด้วยกันให้ประสานกลมกลืน เกิดการถ่วงน้ำหนักหรือแรงปะทะขององค์ประกอบส่วนต่างๆ ในลักษณะที่พอเหมาะพอดี จนรู้สึกถึงความสมดุล

2.2 ความสมดุลของสิ่งที่ซ้ำหรือเหมือนกัน เป็นการนำเอาส่วนประกอบที่มีรูปลักษณะเหมือนกัน มาจัดประกอบเข้าด้วยกันให้ประสานกลมกลืน เกิดการถ่วงน้ำหนักหรือแรงปะทะขององค์ประกอบส่วนต่างๆ ในลักษณะที่พอเหมาะพอดี จนรู้สึกถึงความสมดุลด้วยการจัดวางตำแหน่งที่ตั้ง ช่องไฟ ระยะห่าง อัตราจำนวน ขนาดรูปร่าง น้ำหนักอ่อนแก่ ฯลฯ ที่เหมือนๆ กัน หรือเท่าๆ กัน จนเป็นเอกภาพเดียวกันเกิดความสมดุลทางกายภาพ

3. จุดสนใจ จุดสนใจ คือ การเน้นให้โดดเด่นสะดุดตา หรือมีความสำคัญกว่าบริเวณตำแหน่งอื่นๆ ในภาพที่จัดประกอบขึ้น การเน้นในส่วนของพื้นที่หรือองค์ประกอบใดก็ตาม ต้องคำนึงถึงสิ่งที่ต้องการเน้น ความพอเหมาะในการเน้น ปริมาณของการเน้นและจุดที่ต้องการเน้น

การเน้นจุดสนใจจะต้องผ่านการวางแผนในการใช้องค์ประกอบทางศิลปะ แต่ละลักษณะมาเป็นอย่างดี เช่น การใช้เส้นนำสายตา การแทนที่ของรูปร่าง การใช้สีที่แตกต่างกัน การสร้างความแตกต่างของพื้นผิว การเน้นด้วยแสงเงา เน้นด้วยบริเวณว่าง ฯลฯ ขณะที่เน้นส่วนประกอบหรือบริเวณพื้นที่จุดใดจุดหนึ่งเป็นจุดสนใจ องค์ประกอบอื่นก็ต้องจัดให้มีความสำคัญลดหลั่นกันไปตามการกำหนด ให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกัน จนไม่สามารถแยกขาดจากกันในภาพได้ เพราะถ้าสามารถแยกส่วนประกอบออกจากกัน จะทำให้ขาดความเป็นเอกภาพ และทำให้จุดสนใจไม่ได้รับความสนใจอย่างเต็มที่ เนื่องจากมีจุดแบ่งแยกความรู้สึกมาหักเหไปจากจุดสนใจ

จุดสนใจในทางศิลปะที่เกิดจากการจัดส่วนประกอบเข้าด้วยกัน จนปรากฏคุณสมบัติทางกายภาพ ให้สามารถกระตุ้นเร้าความสนใจจากการพบเห็นได้นั้น คุณสมบัติทางกายภาพอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

3.1 ลักษณะที่เป็นรูปแบบ ได้แก่ การสร้างสรรค์ส่วนประกอบทางศิลปะ ให้เกิดเป็นรูปแบบที่ไม่อ้างหรือสื่อแทนสิ่งใด เป็นรูปแบบที่ไม่มีเรื่องราวของคน สัตว์ วัตถุสิ่งของ เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ใดๆ ซึ่งคุณลักษณะทางกายภาพที่แสดงเฉพาะรูปแบบให้ปรากฏเห็นนี้ อาจเป็นการพัฒนารูปแบบให้ห่างจากความจริงในธรรมชาติ โดยการจัดส่วนประกอบเข้าด้วยกันให้ปรากฏเป็นความสลับซับซ้อน สวยงามแปลกตา น่าทึ่ง โดยไม่สื่อความหมายถึงสิ่งใด ซึ่งจุดสนใจเกี่ยวกับรูปแบบนี้ ยังอาจแบ่งออกได้เป็นจุดสนใจในรูปแบบโดยรวม และจุดสนใจในรูปแบบส่วนใดส่วนหนึ่ง

3.2 ลักษณะที่เป็นเนื้อหาเรื่องราว ได้แก่ การจัดส่วนประกอบย่อยทางศิลปะในลักษณะรูปหรือสัญลักษณ์แสดงถึงสิ่งที่ต้องการบอกกล่าว เล่า หรืออ้างถึง เช่น เนื้อหาเรื่องราวของคน สัตว์ วัตถุสิ่งของ เหตุการณ์ ความเชื่อ หรือความจริงในธรรมชาติ เหล่านี้ เป็นต้น ซึ่งจุดสนใจในเนื้อหาเรื่องราวนี้ จะเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้พบเห็นเกิดความคิดหรือจินตนาการไปตามรูปแบบ หรือจากการกระตุ้นเร้าของรูปแบบ ซึ่งรูปแบบที่กำหนดก็จะแตกต่างกันออกไปตามเนื้อหาเรื่องราวที่ต้องการแสดงหรือสื่อความหมาย เช่น เรื่องราวของมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ ธรรมชาติกับความงาม มนุษย์กับจินตนาการ ฯลฯ

ดังนั้น ทฤษฎีเบื้องต้นทางศิลปะทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบ และส่วนที่เป็นหลักทฤษฎีในการจัดองค์ประกอบที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ เป็นเพียงข้อตกลงพื้นฐานสำหรับผู้ประกอบงานศิลปะและผู้ดู ที่จะใช้เกณฑ์การพิจารณาเดียวกันในการสร้างสรรค์และประเมินค่าทางศิลปะ ด้วยศิลปินหรือผู้สร้างงานจะต้องพิจารณาเลือกสรรองค์ประกอบลักษณะต่างๆ มาจัดสร้างเป็นชิ้นงานศิลปะ โดยยึดหลักการจัดให้มีเอกภาพ ดุลยภาพ และจุดสนใจเป็นเบื้องต้น ดังนั้น ผู้ดูเมื่อรับรู้และพิจารณาคุณค่า ก็จะใช้เกณฑ์การพิจารณาในเงื่อนไขเอกภาพ ดุลยภาพ ลาดจุดสนใจมาจับวัดว่า ภาพผลงานนั้นมีหรือไม่ในข้อตกลงเบื้องต้นดังกล่าว ซึ่งการรับรู้ตามเกณฑ์นี้คือ จุดนำความรู้สึกไปสู่การตัดสินใจถึงความงาม ความชอบหรือไม่ชอบ และอื่นๆ ในโอกาสต่อไป

8. เอกสารเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะ

ความหมายความสำคัญของกิจกรรมศิลปะ

พระพงษ์ กุลพิศาล (2546 : 153) ให้ความหมายของกิจกรรมศิลปะว่าหมายถึง งานที่ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมกันทำในการเรียนการสอนวิชาศิลปะ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนฝีมือ ความคิด จินตนาการ และแสดงออกเป็นผลงานศิลปะจากประสบการณ์ของตนเองไม่จำกัดว่าจะทำที่

ใด ใช้วัสดุอะไร หรือมีวิธีการอย่างไร เช่น เป็นผลงานศิลปะ รายงาน ถาม-ตอบ อภิปราย วิจัย เป็น ต้น

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2543 : 37-43) ได้อธิบายความหมายและความสำคัญของ ศิลปะไว้ดังนี้

กิจกรรมศิลปะได้แก่ กิจกรรมการวาดภาพระบายสี การปั้น การประดิษฐ์สิ่งของจากวัสดุ เหลือใช้ สำหรับใช้เป็นกิจกรรมเสริมสร้างพัฒนาคุณธรรม ผู้ต้องขังแต่ละ กิจกรรมได้ ใช้หลักการ และแนวคิดของการจัดค่ายกิจกรรมศิลปะ และบำบัด สำหรับช่วยส่งเสริมและพัฒนาบุคคลที่มีความ บกพร่อง ทั้งทางด้านสภาพร่างกายและจิตใจ

ในนิยามและคำจำกัดความอันหลากหลายของคำว่า “ศิลปะ” ทั้งจากนักปรัชญา นักจิตวิทยา และนักวิชาการต่าง ๆ นั้น ต่างมีมุมมองที่คล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันไปตามทฤษฎีของ แต่ละคนแม้ว่าทำดีที่สุดแล้วมนุษย์ก็ยังไม่สามารถหาบทสรุปของนิยามที่ลงตัวของคำว่า “ ศิลปะ”ได้ แต่สิ่งที่ต่างเห็นพ้องต้องกันก็คือ ศิลปะคือสุนทรียศาสตร์อันยิ่งใหญ่ คือความงาม ความบริสุทธิ์ คือพลังแห่งความคิดสร้างสรรค์ที่แสดงออกมาได้อย่างน่าพิงใจ ประทับใจและสะท้อนอารมณ์

มนุษย์ทั้งผู้สร้างสรรค์และผู้ชื่นชมงานศิลปะล้วนตระหนักดีว่า งานศิลปะ ทุกประเภทล้วน มีลักษณะเด่นและคุณค่าในตัวเอง หากทำความเข้าใจกับงานศิลปะแล้วจะพบถึงความสำคัญของ ศิลปะนั้นว่ามีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้ย่างน่าอัศจรรย์

1. **ศิลปะเพื่อการผ่อนคลาย** โดยการระบายความรู้สึกนึกคิดหรือความคับข้องใจ ออกมา เพราะความรู้สึกของมนุษย์นั้นมีทั้งความสุข ความทุกข์ ความเจ็บปวด ความฝัน และ ความหวัง ความรู้สึกเหล่านี้สามารถระบายออกได้โดยผ่านสื่อทางศิลปะอย่างอิสระ และอาจทำให้ ค้นพบตัวตนที่แท้จริงว่าอะไรที่ใช่หรือไม่ใช่ สิ่งไหนที่ต้องการ หรือไม่ต้องการ ตลอดจนบางครั้งเมื่อ จิตใจสงบแล้วอาจสามารถพิจารณาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่เผชิญอยู่ได้ สร้างสรรค์ผลงานทาง ศิลปะจึงควรได้มีโอกาสแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนต่อผลงานชิ้นนั้นก่อนซึ่งความรู้สึกนึกคิดเหล่านั้น อาจเป็นการระบายความคับข้องใจในอดีต และการได้ระบายความรู้สึกนั้นออกมาจะช่วยให้เกิดความ ผ่อนคลายได้ในระดับหนึ่ง

ผลงานศิลปะที่เปรียบเสมือนสื่อกลางเชื่อมโยงความเข้าใจระหว่างผู้สื่อและผู้ชม จำเป็นต้องอาศัยความระมัดระวัง พิถีพิถัน ละเอียดอ่อน และทำความเข้าใจต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้ สร้างสรรค์ผลงาน โดยใช้ความรู้สึกนึกคิดของตนเองตีความหมายของภาพนั้น ๆ เพราะอาจจะเป็นการ ครอบงำ หรือชี้นำทางความคิด ทำให้การวิเคราะห์ผิดพลาด และปิดกั้นการค้นพบตัวตนที่แท้จริง

การสร้างสรรคงานศิลปะเป็นการทำให้เกิดความเพลิดเพลิน แม้กระทั่งเด็ก ๆ พวกเขาจะ รู้สึกสนุกสนานกับการวาดภาพ หรือการปั้นอะไรก็ได้ตามจินตนาการ แม้ว่าภาพเหล่านั้นจะเป็นลักษณะ

เด็ก ๆ ก็ตาม แต่สำหรับเด็ก ๆ นั้น การได้วาดภาพหรือได้ทำงานศิลปะ จะช่วยให้ได้รับประสบการณ์ทางการเรียนรู้สิ่งแวดลอมรอบ ๆ ตัวได้เป็นอย่างดี เพราะสิ่งที่ได้วาดหรือแสดงออกมาจะเป็นเฉพาะสิ่งที่ตนเองรู้จักเท่านั้น แม้กระทั่งในผู้ใหญ่การทำงานศิลปะสามารถช่วยลดความกังวล หรือความกดดันที่กำลังเผชิญอยู่ได้ เพราะจิตใจต่างเปลี่ยเปลยนกับสิ่งที่กำลังทำอยู่ตรงหน้า

เมื่อทำงานศิลปะแล้วจะทำให้เกิดสมาธิ และเมื่อเกิดสมาธิแล้วจะทำให้สามารถมองสิ่งต่าง ๆ ได้ลึกซึ้งและลุ่มลึกกว่าเดิม นอกจากนี้การทำงานศิลปะช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองถึงศักยภาพและความสามารถที่มีอยู่ และสำหรับเด็กนั้นจะมีความเชื่อมั่นในพัฒนาการของตนเองและสามารถอธิบายได้ว่าสิ่งที่กำลังทำอยู่คืออะไร

ความภาคภูมิใจที่เกิดขึ้นจากการทำงานศิลปะนั้นยังผลพลอยได้ให้เกิดความปิติมีความสุขตระหนัก ถึงคุณค่าของตนเองว่ามีความสำคัญ ซึ่งเห็นเด่นชัดจากตัวอย่างของเด็ก ๆ เมื่อพวกเขาทำงานศิลปะสำเร็จออกมาสักชิ้นหนึ่ง ใบหน้าของพวกเขาจะเต็มไปด้วยรอยยิ้มซึ่งแสดงออกถึงความภาคภูมิใจ ความเชื่อมั่น สิ่งเหล่านี้จะช่วยผลักดันให้เป็นคนกล้าแสดงออกกล้าคิด กล้าทำอย่างมีเหตุผล

สำหรับผู้ที่ชื่นชอบกับงานทางศิลปะนั้นคุณภาพสุนทรีย์ะในงานศิลปะมีผลอย่างมากต่อความรู้สึกนึกคิด เบิร์ค (Edmund Burke) นักสุนทรีย์ศาสตร์ได้ให้ทัศนะว่า “ความงามแสดงปฏิกิริยาในสภาพที่ก่อให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลายจากมวลระบบ” เจกเช่นความงามที่พบได้จากงานศิลปะ

2. ศิลปะเพื่อการพัฒนาจิตใจ ความสำคัญของศิลปะในแง่การพัฒนาจิตใจนั้น เบอ์นาร์ต (Bernard) นักจิตวิทยาได้กล่าวไว้ว่า คนที่มีสุขภาพจิตดีคือคนที่ทำงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความชื่นชมยินดีในงานที่ทำมีความเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และไม่มีอารมณ์เครียดจนเกินไปนัก ดังนั้นถ้าจิตใจปกติ การทำงานต่าง ๆ ก็จะได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

จะพบได้ว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตดี จะมีความสุข ความพอใจ ปรับตัวได้ดีมีอารมณ์มั่นคงแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดกับผู้ที่มีความบกพร่องทางสุขภาพจิตซึ่งมักมีพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาออกมา เช่น โกรธง่าย ฉุนเฉียวหงุดหงิดวิตกกังวล และมีอารมณ์หวนไหวอยู่เสมอ ดังนั้นจุดมุ่งหมายโดยทั่วไปของการพัฒนาจิตใจจึงต้องการส่งเสริมให้มนุษย์ทุกคนสามารถแก้ไข ปรับปรุงการดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมอย่างสมบูรณ์มีความสุขเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ตลอดจนสามารถเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีสติและมีความมั่นคงทางจิตใจ

ศิลปะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มนุษย์มีความละเอียดอ่อนในการรับรู้และเข้าถึงความงาม มีความประณีต มองเห็นสิ่งเล็กน้อยและใส่ใจกับความรู้สึกของผู้อื่น เพราะถ้าการดำเนินชีวิตของเรามีแต่การใช้ข้อเท็จจริงอยู่ตลอดเวลาโดยไม่ให้ความสำคัญกับความรู้สึกใด ๆ เลย เราและผู้คนรอบข้างก็จะปราศจากความสุข การทำงานศิลปะจะช่วยพัฒนากระบวนการคิดของมนุษย์ ทำให้เกิดความ

ยืดหยุ่น คิดได้รอบด้านโดยสามารถมองสิ่งต่าง ๆ ที่แยกแยะกระจัดกระจายกันอยู่ให้เป็นภาพได้ โดยการพยายามทำความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ความสนใจและอาทรต่อสัมพันธที่พึงมีต่อกัน สามารถเป็นได้ทั้งผู้นำและผู้ตามที่ดี อีกทั้งยังสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักการช่วยเหลือ การเสียสละมีน้ำใจ ไม่เอาเปรียบ มีใจเป็นธรรม ยอมรับฟังความคิดของผู้อื่นเป็นแนวทางการแก้ไขปรับปรุงเพราะมีความรู้สึกร่วมว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

งานศิลปะจะช่วยลดความก้าวร้าวที่มีอยู่ลงไป ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะพบว่าพฤติกรรมความก้าวร้าวนั้นจะพบได้ตั้งแต่เด็กเล็กจนถึงเด็กโต เช่น การก้าวร้าวกับผู้ใหญ่ หรือแม้กระทั่งการก้าวร้าวในหมู่เพื่อนในวัยเดียวกัน หากพฤติกรรมเหล่านี้ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ที่ถูกต้อง อาจทำให้ต้องประสบปัญหาในการดำเนินร่วมกับผู้อื่นในสังคม ดังนั้นการฝึกให้รู้จักทำงานศิลปะจะช่วยขัดเกลาจิตใจให้ละเอียดอ่อนละเมียดละไมขึ้น ลดความหยาบทางอารมณ์ รู้จักควบคุมอารมณ์ให้อยู่ภายใต้กรอบแห่งเหตุผล ยอมรับสภาพทั่วไปและขีดจำกัดของตน เกิดความรู้สึกยอมรับนับถือตนเองและสามารถประเมินความสามารถของตนได้ โดยไม่ถูกหรือยกย่องตนจนเกินสภาพความจริง

นอกจากนี้การได้ฝึกงานศิลปะจะช่วยให้สามารถตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างชาญฉลาด มีเหตุผล ปราศจากความลังเล โดยรู้จักรับผิดชอบต่อผลการกระทำ ปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นกับตนเองได้อย่างไม่ประมาท อีกทั้งศิลปะยังฝึกให้มีความอดทน ขยันพึ่งพาตนเอง มีความมานะพากเพียร มีวินัย จิตใจกว้างยอมรับฟังความคิดผู้อื่นอย่างมีสติสัมปชัญญะควบคู่ไปกับการมีความมีคุณธรรมทั้งในการทำงานและการดำรงชีวิต

3. ศิลปะเพื่อพัฒนาสังคม ศิลปะเป็นสื่อสำคัญที่ช่วยให้สัมพันธภาพของคนในสังคมดำเนินไปอย่างสงบสุข เพราะสามารถใช้ศิลปะเป็นตัวกลางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ดังเห็นได้จาก ASEAN ที่ได้รวมเอาประเทศทั้ง 10 ประเทศมารวมกลุ่มกัน โดยใช้ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นสื่อเชื่อมสัมพันธไมตรีของแต่ละประเทศ ในการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ทั้งยังช่วยปลูกฝังให้คนในสังคมมีจิตใจงดงาม อันจะส่งผลให้ความสัมพันธ์ในสังคมดำเนินไปอย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถดึงเอาข้อดีของแต่ละวัฒนธรรมมาปรับและประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีส่วนผลักดันให้เกิดความคิดริเริ่มอยู่ตลอดเวลาซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป

4. ศิลปะเพื่อบำบัด ความสำคัญของศิลปะในเรื่องของการบำบัดสารานุกรมศึกษาศาสตร์ ปี 2539 ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ด้วยศิลปะ (Art Therapy) หมายถึง การใช้กิจกรรมศิลปะหรือผลงานศิลปะเพื่อวิจัยหาข้อบกพร่องของบุคคล ที่กลไกการทำงานของร่างกายหย่อนสมรรถภาพ ซึ่งมีสาเหตุมาจากความผิดปกติของกระบวนการทางจิต และเพื่อใช้กิจกรรมศิลปะที่เหมาะสมช่วยในการรักษาให้มีสภาพดีขึ้น

โดยทั่วไปของมนุษย์นั้น วัยเด็กนับเป็นช่วงเวลาที่ตัวตนที่แท้จริง (true self) ของมนุษย์สามารถโลดแล่นได้อย่างอิสระมากที่สุดเท่าในขั้นตอนของการเจริญเติบโตในวัยต่อมา มนุษย์จะค่อย ๆ อำพรางตัวตนที่แท้จริงของตนไว้ อาจด้วยสาเหตุจากการเลี้ยงดูของครอบครัว สภาพสังคม กลุ่มคนที่พบปะติดต่อสัมพันธ์ ซึ่งความจำเป็นในการอำพรางหรือเก็บกดอาจด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นการป้องกันตนเองจากสิ่งกระทบภายนอกที่อาจทำร้ายตัวตนที่แท้จริงให้เจ็บปวดและอ่อนแอ หรืออาจด้วยเหตุผลความกลัวที่ว่า เมื่อแสดงตัวตนที่แท้จริงของตนออกไป อาจทำให้ได้รับการยอมรับจากสังคม

การที่มนุษย์ปิดบังหรือพยายามกดเก็บตัวตนที่แท้จริงไว้มากเกินไปแล้วแสดงสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริง (false self) ออกมาแทนจนผู้คนต่างพากันคิดและเข้าใจไปว่าสิ่งนั้นคือตัวตนที่แท้จริงของเรา จนในที่สุดแม้แต่ตนเองยังหลงเข้าใจไปตามนั้นด้วย ความเจ็บป่วยทางจิตที่เกิดจากการกดอำพรางหรือซ่อนเร้นตัวตนที่แท้จริงไว้จะเกิดขึ้นและสำแดงตนในระดับมากน้อยต่างกันตามความกดดันที่เกิดจากการพยายามปกปิดสิ่งนั้นไว้

ตัวตนที่แท้จริงอันเป็นเนื้อแท้ของมนุษย์แต่ละคนนั้น เต็มเปี่ยมไปด้วยพลังและความสร้างสรรค์ ยิ่งมนุษย์กดทับตัวตนเหล่านั้นอันเป็นเนื้อแท้ของมนุษย์แต่ละคนซึ่งเต็มเปี่ยมไปด้วยพลังและความสร้างสรรค์ ก็เสมือนว่ามนุษย์พยายามปิดประตูพลังแห่งความคิดสร้างสรรค์ไปด้วยเช่นกัน

การบำบัด ไม่ว่าจะเป็นด้วยจิตบำบัดหรือศิลปะบำบัด คือการส่งเสริมและเอื้อให้คนไข้ได้รับประสบการณ์และเข้าใจถึงอารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ ที่ซุกซ่อนอยู่ในตนเอง ทั้งเป็นโอกาสที่เอื้อให้คนไข้ได้สำรวจเหตุการณ์ชีวิตในอดีตและปัจจุบันของตน อันจะนำไปสู่การปรับตัวและหาจุดสมดุลในการผกผันระหว่างโลกภายในของคนไข้กับโลกภายนอกอันเป็นสังคมที่อยู่

เช่นเดียวกับ แจ็คซี (นามปากกา.2549:74) กล่าวถึงศิลปะกับการบำบัดว่า

การนำศิลปะมาใช้ในการพัฒนาอารมณ์ จะช่วยให้ผู้ที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์และจิตใจได้ระบายปัญหา ความคับข้องใจ ความรู้สึกที่ซ่อนเร้นในใจ ผ่านออกมาทางงานศิลปะหรือได้ระบายอารมณ์ออกมาในหนทางที่สร้างสรรค์ ผ่านการวาดรูป ระบายสี การปั้น และกระบวนการอื่นๆทางศิลปะ ช่วยให้รู้สึกผ่อนคลาย ลดความขุ่นมัวในจิตใจ เข้าใจและรับรู้อารมณ์ต่างๆของตนเองที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในจิตใจ สามารถยับยั้งและควบคุมได้ดีขึ้น มีสมาธิ ลดความตึงเครียด และความวิตกกังวลได้ในที่สุด

5. ศิลปะเพื่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ความสำคัญของศิลปะ กับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้น ได้มีผู้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้น่าสนใจ เช่น (Torrance .1965 : 663) ความคิดสร้างสรรค์ คือ กระบวนการประสาทสัมผัสอันซับซ้อนไวต่อปัญหา ต่อสิ่งที่ขาดความกลมกลืน ฯลฯ ความสามารถที่จะแยกแยะสิ่งที่ยุ่งยาก การค้นหาทางแก้ปัญหา การคาดเดา

หรือกำหนดสมมติฐานในสิ่งบกพร่อง การทดสอบครั้งแล้วครั้งเล่า และท้ายที่สุดสามารถสื่อถึงผลลัพธ์ที่ปรากฏนั้น

วงการวิทยาศาสตร์เคยค้นพบว่าสมองของมนุษย์มีการทำงานแบ่งออกเป็น 2 ซีก คือ สมองซีกซ้าย มีประสิทธิภาพในทางภาษาและการวิเคราะห์ส่วนสมองซีกขวาคือจะตอบสนองในเรื่องของความรู้สึกสัมผัสต่าง ๆ ซึ่งสมองซีกขวานี้ถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการใช้ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการซึ่งควรได้รับการพัฒนามาตั้งแต่วัยเด็ก และกิจกรรมที่เป็นส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาสมองซีกนี้ก็คือ กิจกรรมทางศิลปะ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะ เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคลได้มีโอกาสแสดงออก ได้ผ่อนคลายอารมณ์ ผีอกสภาพจิตใจให้เกิดสมาธิและรับรู้เรื่องราวสิ่งต่างๆ รอบตัว อีกทั้งยังช่วยให้บุคคลมีการพัฒนาทางด้านจิตใจ มีสุขภาพจิตดี สามารถปรับตัวให้เข้ากับความงามของสภาพแวดล้อมได้ และอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข ดังที่ วิทย์ พิณคันเงิน (2547:95)กล่าวว่า ศิลปะ...มีคุณค่าเพื่อพัฒนาจิตใจของมนุษย์ แม้ว่าผลงานศิลปะจะมีใช้สิ่งจำเป็นเสมอไปสำหรับการดำรงชีวิตอย่างแท้จริงก็ตาม แต่ศิลปะก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ เพราะอาจใช้ศิลปะเป็นสื่อที่คลายอารมณ์พักผ่อนคลายกับศิลปะ ตลอดจนช่วยสะท้อนให้เห็นความเป็นไปต่างๆของสังคม...

9. ประวัติทัศนสถานหญิงสงขลา

9.1 ข้อมูลทั่วไป

ทัศนสถานหญิงสงขลา ตั้งอยู่เลขที่ 164 หมู่ที่ 4 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีพื้นที่ภายในทัศนสถาน 7 ไร่ 3 งาน พื้นที่ภายนอก 22 ไร่ 1 งาน อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดสงขลา และศาลจังหวัดสงขลาประมาณ 8 กิโลเมตร ห่างจากสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองสงขลา ประมาณ 9 กิโลเมตร

9.2 หน้าที่ความรับผิดชอบ

ทัศนสถานหญิงสงขลา มีหน้าที่รับผิดชอบควบคุมผู้ต้องขังหญิง ในเขตพื้นที่ภาคใต้ ที่กำหนดโทษตามคำพิพากษาของศาลไม่เกิน 30 ปี ในฐานความผิดทุกประเภท มีอัตราความจุเต็มที่ 1,200 คน มีภารกิจที่สำคัญในการบริหารงานคือ

9.2.1 การควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ

9.2.2 การแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังให้เป็นที่ยอมรับแก่สังคมภายนอก และสามารถกลับเข้าไปสู่สังคมได้อย่างปกติสุขภายหลังพ้นโทษ

9.2.3 การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้ต้องขัง ด้วยการอบรมพัฒนาจิตใจ ให้การศึกษาและฝึกวิชาชีพที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อให้สามารถนำความรู้ความชำนาญไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงตัวเอง และครอบครัวได้ภายหลังพ้นโทษ

9.2.4 เสริมสร้างสมรรถนะในการบริการงานของข้าราชการทัณฑสถานหญิงสงขลา ให้มีสวัสดิภาพ และมีประสิทธิผล

9.2.5 การให้สวัสดิการแก่เจ้าพนักงานและผู้ต้องขัง

9.2.6 ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนโดยทั่วไปเข้าใจในภารกิจหลักและบทบาทของกรมราชทัณฑ์

9.2.7 การขอความร่วมมือให้ภาครัฐและภาคเอกชนตลอดทั้งประชาชนทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

9.3 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

9.3.1 การรับตัวผู้ต้องขังเข้าใหม่ เจ้าหน้าที่จะตรวจสอบความถูกต้องของหมายศาลดำเนินการจัดทำหรือตรวจสอบเอกสารทะเบียนประวัติ และให้เจ้าหน้าที่ ผู้ช่วยพยาบาลประจำทัณฑสถานตรวจสอบสภาพร่างกาย จัดให้ได้รับการอบรมแนะแนวทางการปฏิบัติตนระหว่างถูกคุมขังอยู่ภายในทัณฑสถานและจัดทำการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังตามหลักการสังคมสงเคราะห์ว่าผู้ต้องขังมีประวัติทางสังคม ประวัติทางคดี พฤติกรรมทางสังคม และพฤติกรรมในการกระทำความผิดตลอดจนความถนัดในอาชีพ เพื่อสะดวกในการควบคุมการให้การศึกษาอบรม และการฝึกวิชาชีพ

9.3.2 การดูแลความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐาน

- ที่อยู่หลับนอน ได้กวาดขันด้านความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย แสงสว่างที่เพียงพอ ไม่แออัดยัดเยียดจนเกินไป

- เครื่องนุ่งห่มได้จัดเตรียมเครื่องนุ่งห่ม ให้แก่ผู้ต้องขังคนละ 2 ชุด

- อาหาร ได้จัดเตรียมอาหารที่มีคุณภาพ มีปริมาณเพียงพอ จัดให้วันละ 3 มื้อ ตามงบประมาณที่ได้รับจากกรมราชทัณฑ์เฉลี่ยวันละ 23.21 บาท ต่อคน มีน้ำสะอาดบริโภค

- ยารักษาโรค ทัณฑสถานหญิงสงขลา มีสถานพยาบาล และมีเจ้าหน้าที่ ผู้ช่วยพยาบาลประจำอยู่ และมีแพทย์จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา มาให้การตรวจรักษา โดยเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง สำหรับผู้ต้องขังป่วยฉุกเฉินจะรีบดำเนินการส่งไปรักษา ที่โรงพยาบาลภายนอกทัณฑสถานฯ ทันที และรายงานให้กรมทราบ ภายหลัง

9.3.3 การให้การศึกษาและพัฒนาจิตใจ

จากการสำรวจพบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้ต้องขังกระทำผิด สภาพทางครอบครัวแตกแยก มีปัญหาทางด้านสภาพจิตใจ ทำให้ลดโอกาสทางการศึกษา จึงไม่มีอาชีพที่มีความมั่นคงทางสถานหญิงสงขลาจึงได้ดำเนินการ ดังนี้

9.3.3.1 ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษา ในวิชาสามัญและวิชาชีพ ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยได้ประสานงานขอรับการสนับสนุนช่วยเหลือจาก ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเมืองสงขลา ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสงขลา กรมการศึกษานอกโรงเรียน สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคใต้ตอนล่าง (จังหวัดสงขลา) สำหรับผู้ต้องขังที่ไม่รู้หนังสือทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาในวิชาสามัญ อย่างน้อยให้อ่านออกเขียนได้

9.3.3.2 พัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง เพื่อให้มีความพร้อมที่จะกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติสุข โดยการจัดกิจกรรมด้านการปลูกฝังและฝึกหัดให้รู้จักระเบียบวินัย ตลอดทั้ง การให้คำปรึกษาแนะนำโดยเชียววิทยากร ผู้มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ ในด้านต่างๆ จากภายนอกเข้าไปดำเนินการ เพื่อฟื้นฟูและปรับสภาพจิตใจ ปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้องแก่ผู้ต้องขัง (เอกสารบรรยายสรุปปฎิการทัศนสถานหญิงสงขลา . 2550 :1 – 5)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้เชิงสุนทรีย์ทางศิลปะของผู้ต้องขังหญิงทัณฑสถานหญิงสงขลา จากการจัดกิจกรรมศิลปะเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย แบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์และแบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้ทางศิลปะรายคาบสำหรับผู้ต้องขัง เพื่อให้ทราบถึงการพัฒนารับรู้เชิงสุนทรีย์ทางศิลปะของผู้ต้องขัง โดยดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรเป้าหมายและพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรเป้าหมายและพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ต้องขังหญิงทัณฑสถานหญิงสงขลา ที่มีอายุระหว่าง 20-45 ปี มีประวัติการเสพยาเสพติด จำนวน 25 คน และเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของทัณฑสถานฯ หลักสูตร 6 เดือน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์และแบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้ทางศิลปะรายคาบสำหรับผู้ต้องขัง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

2.1.1 แผนการสอนกิจกรรมศิลปะจำนวน 9 แผน

แผนการสอนกิจกรรมศิลปะ จำนวน 9 แผน เพื่อสอน 9 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที โดยการเรียนการสอนจากทฤษฎีสุนทรีย์ศึกษาของแฮร์รี่ โบรดี โดยกำหนดเนื้อหา การเรียนรู้หลัก 3 หัวข้อ เรียงลำดับดังนี้

1. ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส การรับรู้เรื่อง เส้น สีและน้ำหนัก รูปร่างและรูปทรง พื้นผิว แสงเงา
2. หลักการและโครงสร้างทางศิลปะ การรับรู้เรื่องเอกภาพ ความสมดุล จังหวะ และความเคลื่อนไหว จุดเด่นจุดสนใจในแต่ละเนื้อหาการเรียนรู้ ประกอบด้วย กิจกรรมการสนทนา

แลกเปลี่ยนความคิดเห็น สังเกตและซักถาม เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการเรียนกับสิ่งแวดล้อมและ กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ

2.1.2 ผลงานศิลปะที่ใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอน โดยสื่อที่ใช้มีมาตรฐานของ คุณสมบัติ 4 ด้าน คือ

1. คุณสมบัติด้านส่วนประกอบการรับรู้ (Sensory properties) ด้าน ส่วนประกอบต่าง ๆ ทางการมองเห็นได้แก่ สี เส้น รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว เป็นต้น

2. คุณสมบัติด้านโครงสร้าง (Formal properties) คือคุณสมบัติที่เกิดจากการเชื่อมโยงส่วนประกอบทางศิลปะเข้าด้วยกันและเกิดการรับรู้ในเรื่องของ จังหวะความเคลื่อนไหว ความสมดุล จุดเด่น เป็นต้น

3. คุณสมบัติด้านเทคนิควิธีการ (Technical properties) คือผลงานศิลปะที่ นำเสนอนั้น แสดงให้เห็นถึงวิธีการหรือเทคนิคในการสร้างสรรค์งานอย่างเด่นชัด

4. คุณสมบัติด้านความรู้สึก (Expressive properties) คือมีคุณสมบัติในการ ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก รวมทั้งส่วนประกอบอื่นๆ ที่ทำให้เกิดความรู้สึก เช่น สี พื้นผิว

2.1.3 แบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ แบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้ รายคาบสร้างขึ้นเพื่อสังเกตพฤติกรรมในการทำกิจกรรมการสอนด้วยแผนการสอนศิลปะและการจัด กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ โดยผู้ศึกษาเป็นผู้ประเมินตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมจากแผนการสอนแต่ ละครั้ง

2.1.4 แบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์

แบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์ มีลักษณะเป็นแบบทดสอบรายบุคคลใช้ภาพ เป็นสื่อประกอบคำถาม จำนวน 9 เรื่อง โดยใช้คำถามประกอบภาพให้ผู้เรียนตอบสิ่งที่มองเห็นใน ภาพ ลักษณะของแบบทดสอบมี 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นภาพสี มีเนื้อหาและเรื่องราวในด้านส่วนประกอบทางศิลปะ เส้น สี น้ำหนัก รูปร่างและรูปทรง พื้นผิว แสงเงา หลักการทางศิลปะ เอกภาพ โครงสร้างในงานศิลปะ ความสมดุล จังหวะและความเคลื่อนไหว จุดเด่น จุดสนใจ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามที่ใช้ในแบบทดสอบให้ผู้เรียนตอบสิ่งที่เห็นในภาพ เมื่อ ผู้เรียนสามารถบอกรายละเอียดของสิ่งที่เห็นในภาพได้ถูกต้องและบอกจำนวนสิ่งที่เห็นได้ตาม เกณฑ์ให้คะแนน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ

ตอบได้ 3 ประเภทขึ้นไป ให้ 2 คะแนน

ตอบได้ 1-2 ประเภท ให้ 1 คะแนน

ตอบไม่ได้ ให้ 0 คะแนน

2.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

2.2.1 แผนการสอนศิลปะจำนวน 9 แผนการสอน

1. สร้างแผนการสอนจำนวน 9 แผน จากหลักการและเนื้อหาการเรียนรู้ทางศิลปะในเนื้อหาต่างๆ ดังนี้

แผนการสอนที่ 1	ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส	การรับรู้เรื่อง เส้น
แผนการสอนที่ 2	ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส	การรับรู้เรื่อง สี น้ำหนัก
แผนการสอนที่ 3	ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส	การรับรู้เรื่อง รูปร่างและรูปทรง
แผนการสอนที่ 4	ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส	การรับรู้เรื่อง พื้นผิว
แผนการสอนที่ 5	ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส	การรับรู้เรื่อง แสงเงา
แผนการสอนที่ 6	หลักการทางศิลปะ	การรับรู้เรื่อง เอกภาพ
แผนการสอนที่ 7	โครงสร้างในงานศิลปะ	การรับรู้เรื่อง ความสมดุล
แผนการสอนที่ 8	โครงสร้างในงานศิลปะ	การรับรู้เรื่อง จังหวะและความ

เคลื่อนไหว

แผนการสอนที่ 9	โครงสร้างในงานศิลปะ	การรับรู้เรื่อง จุดเด่นจุดสนใจ
----------------	---------------------	--------------------------------

นำแผนการสอนไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสมด้านเนื้อหา การจัดกิจกรรมให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของแต่ละเนื้อหา

2. นำแผนการสอนไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 ท่าน ได้แก่ อาจารย์ดำรงศักดิ์ ธีระสาร และอาจารย์ธวิธ วงษ์พลาย อาจารย์สาขาวิชาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยทักษิณ อาจารย์อรุณ มาศสำเภา อาจารย์สอนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนเมืองสุราษฎร์ธานีและคุณชติยา ใจสมุทร นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ 6ว หัวหน้างานชุมชนบำบัด ทักษสถานหญิงสงขลา ให้คำแนะนำ

3. ปรับปรุงแก้ไขแผนการสอนตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 4 ท่าน จากนั้นนำไปทดลองสอนกับกลุ่มผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มประชากร จำนวน 25 คน

4. นำผลที่ได้จากการทดลองกับกลุ่มผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องแล้วจึงนำไปใช้จริงในการทดลอง

2.2.2 ผลงานศิลปะที่ใช้เป็นสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน

1. ผู้ศึกษาได้เลือกสรรสื่อการสอน โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน พิจารณาตามความเหมาะสมแล้วจึงถ่ายภาพ

2. เมื่อผ่านการทดสอบและผู้ที่ศึกษาปรับปรุงแก้ไข จึงนำไปทดลองใช้สอนกับกลุ่มผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มประชากร จำนวน 25 คน แล้วจึงนำไปใช้จริง

2.2.3 แบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ

1. สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบจากจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรมในแต่ละคาบเรียน

2. นำแบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 ท่าน ตรวจสอบแล้วปรับปรุงแก้ไขและใช้จริง เพื่อประเมินพฤติกรรมการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของผู้เรียน

2.2.4 แบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์

1. กำหนดจุดประสงค์การทดสอบ โดยพิจารณาจากจุดประสงค์ของกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการรับรู้เชิงสุนทรีย์เนื้อหาในแผนการสอนศิลปะ

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างแบบทดสอบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนและเนื้อหาในการสอน

3. นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 ท่าน พิจารณาความถูกต้องเหมาะสมแล้วปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มประชากร จำนวน 25 คน แล้วนำมาตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบเพื่อหาอำนาจจำแนก (Discrimination power) และค่าระดับความยาก (Level of difficulty)

5. นำแบบทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (Reliability coefficient)

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 นำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มประชากร คือ ผู้ต้องขังหญิงทัณฑสถานหญิงสงขลา ที่มีอายุระหว่าง 20-45 ปี จำนวน 25 คน ที่มีประวัติการติดยาเสพติด และเข้ารับโปรแกรมการแก้ไขผู้ติดยาเสพติด หลักสูตร 6 เดือน

3.2 ทดสอบการเรียนรู้เชิงสุนทรีย์กับกลุ่มประชากรก่อนการเรียน (Pretest)

3.3 ดำเนินการสอนตามแผนการสอน จำนวน 9 แผน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตนเอง ประกอบด้วย

ตาราง 1 วัน และเวลาในการทดลอง

ลำดับ	เรื่อง	เวลาทดลอง	วันที่ทดลอง
1	ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส การรับรู้เรื่องเส้น	13.00-14.00 น.	จันทร์ 9 ก.ค. 2550
2	ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส การรับรู้เรื่องสี น้ำหนัก	13.00-14.00 น.	อังคาร 10 ก.ค. 2550
3	ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส การรับรู้เรื่องรูปร่างและรูปทรง	13.00-14.00 น.	พุธ 11 ก.ค. 2550
4	ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส การรับรู้เรื่องพื้นผิว	13.00-14.00 น.	พฤหัสบดี 12 ก.ค. 2550
5	ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส การรับรู้เรื่องแสงเงา	13.00-14.00 น.	ศุกร์ 13 ก.ค. 2550
6	หลักการทางศิลปะการรับรู้เรื่อง เอกภาพ	13.00-14.00 น.	จันทร์ 16 ก.ค. 2550
7	โครงสร้างในงานศิลปะการรับรู้ เรื่องความสมดุล	13.00-14.00 น.	อังคาร 17 ก.ค. 2550
8	โครงสร้างในงานศิลปะการรับรู้ เรื่องจังหวะและความเคลื่อนไหว	13.00-14.00 น.	พุธ 18 ก.ค. 2550
9	โครงสร้างในงานศิลปะ การรับรู้เรื่องจุดเด่น จุดสนใจ	13.00-14.00 น.	พฤหัสบดี 19 ก.ค. 2550

ในการสอนแต่ละครั้ง ประกอบด้วย กิจกรรมการสังเกตและสนทนา กิจกรรมการทำศิลปะปฏิบัติ เพื่อประเมินผลการรับรู้ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ

3.4 ประผลการเรียนตามแบบประเมิน คือ แบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ

3.5 ทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์หลังการเรียนกับกลุ่มประชากรหลังการเรียน (Posttest) โดยกลุ่มประชากรทำแบบทดสอบเดิมอีกครั้ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการเรียนและหลังการเรียนของกลุ่มประชากรมาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการรับรู้เชิงสุนทรีย์ เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของผู้ต้องขังหญิง ทักษสถานหญิงสงขลา โดยนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Science : SPSS for Windows) โดยมีการวิเคราะห์ในส่วนข้อมูลดังนี้

4.1 แบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์ นำค่าคะแนนจากแบบทดสอบก่อนการเรียนและหลังการเรียนมาหาค่ามัธยฐานเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยการทดสอบด้วย T-test ของกลุ่มประชากร

4.2 แบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบและผลงานศิลปะที่ได้จากการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติในคาบเรียนของผู้เรียน เป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมการรับรู้ที่เกิดขึ้นตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในระหว่างการทำทดลองไม่ใช้สถิติในการวิเคราะห์ นำเสนอในรูปแบบรายงาน สรุปผลเชิงบรรยาย

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 คำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการรับรู้เชิงสุนทรีย์

5.1.1 การคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) ของคะแนน โดยใช้หลักสูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N = จำนวนนักเรียนทั้งหมด

5.1.2 การคำนวณค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากสูตร

$$S.D. = \frac{\sqrt{N\Sigma_2x - (\Sigma x)^2}}{N(N-1)}$$

เมื่อ S.D. = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน

X = คะแนนของนักเรียน

Σx = ผลรวมคะแนนทั้งหมด

Σ_2x = ผลรวมกำลังสองของคะแนนทั้งหมด

N = จำนวนนักเรียน

6. การนำเสนอผลการวิจัย

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเสนอในรูปแบบตาราง ความเรียง และการอภิปรายผล

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่องผลการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของผู้ต้องขังหญิง
ทัณฑสถานหญิงสงขลา ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์ก่อนการเรียนและหลังการ
เรียนศิลปะด้วยแผนการสอนและการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติของผู้ต้องขังหญิง ทัณฑสถานหญิง
สงขลา

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์เชิง
พฤติกรรมจากการเรียนศิลปะด้วยแผนการสอนและการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติของผู้ต้องขังหญิง
ทัณฑสถานหญิงสงขลา

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์ก่อนการเรียนและหลังการเรียนศิลปะ
ด้วยแผนการสอนและการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติของผู้ต้องขังหญิง ทัณฑสถานหญิงสงขลา

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ค่ามัชฌิมาเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลแบบทดสอบ
การรับรู้เชิงสุนทรีย์ก่อนการเรียนและหลังการเรียนศิลปะด้วยแผนการสอนและการจัดกิจกรรม
ศิลปะปฏิบัติ

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนการเรียน	25	.880	.163	.000***
หลังการเรียน	25	1.711	.212	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่า ค่ามัชฌิมาเลขคณิต ($\bar{X}$) ของคะแนนการรับรู้เชิงสุนทรีย์
ก่อนการเรียนเท่ากับ .880 (S.D. = .163) และหลังเรียนเท่ากับ 1.711 (S.D. = .212) มีความ
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จึงสรุปได้ว่า คะแนนการรับรู้เชิงสุนทรีย์หลัง
การเรียนศิลปะด้วยแผนการสอนและการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติเพิ่มขึ้นจากก่อนการเรียน

ตาราง 3 เปรียบเทียบผลการรับรู้เชิงสุนทรีย์ก่อนการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้ด้วยแผนการสอนและการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติ

ข้อ	แบบทดสอบการรับรู้ เชิงสุนทรีย์	ก่อนการเรียนรู้		หลังการเรียนรู้		T
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1	ภาพส่วนประกอบ เกี่ยวกับเส้น	1.440	.506	2.000	.000	.000***
2	ภาพส่วนประกอบ เกี่ยวกับสีและน้ำหนัก	1.680	.476	1.960	.200	.016*
3	ภาพส่วนประกอบ เกี่ยวกับรูปร่างรูปทรง	1.600	.500	1.920	.276	.008**
4	ภาพส่วนประกอบ เกี่ยวกับพื้นผิว	.920	.400	1.760	.435	.000***
5	ภาพส่วนประกอบ เกี่ยวกับแสงเงา	.360	.489	1.440	.506	.000***
6	ภาพส่วนประกอบ เกี่ยวกับเอกภาพ	.080	.276	1.440	.506	.000***
7	ภาพส่วนประกอบ เกี่ยวกับความสมดุล	.440	.583	1.520	.509	.000***
8	ภาพส่วนประกอบ เกี่ยวกับจังหวะและ ความเคลื่อนไหว	.400	.500	1.800	.408	.000***
9	ภาพส่วนประกอบ เกี่ยวกับจุดเด่นจุดสนใจ	1.000	.288	1.560	.506	.000***

. มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

.. มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ .001

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่าหลังจากผู้เรียนเรียนด้วยแผนการสอนและการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติแล้ว ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบทางศิลปะเรื่องเส้นก่อนและหลังการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนประกอบทางศิลปะเรื่องเส้นสูงกว่าก่อนการเรียน โดยสังเกตได้จากภาพที่ผู้เรียนวาดมีการใช้เส้นลักษณะต่างๆ สื่อแทนการเคลื่อนไหว และแสดงรายละเอียดต่างๆ ภายในภาพเพื่อให้เกิดเรื่องราวตามความรู้สึกของตน

หลังจากผู้เรียนเรียนด้วยแผนการสอนศิลปะและการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติแล้ว ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบทางศิลปะเรื่องสีและน้ำหนักก่อนและหลังการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนประกอบทางศิลปะเรื่องสีและน้ำหนักสูงกว่าก่อนการเรียน โดยสังเกตได้จากภาพที่ผู้เรียนวาดมีการใช้สีวรรณะต่างๆ ระบายตัดกันในภาพได้อย่างชัดเจน รวมทั้งสามารถแทนค่าสีกับเรื่องราวและองค์ประกอบในภาพได้

หลังจากผู้เรียนเรียนด้วยแผนการสอนศิลปะและการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติแล้ว ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบทางศิลปะเรื่องรูปร่างและรูปทรงก่อนและหลังการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนประกอบทางศิลปะเรื่องรูปร่างและรูปทรงสูงกว่าก่อนการเรียน โดยสังเกตได้จากการที่ผู้เรียนสามารถนำรูปร่างและรูปทรงที่ผู้สอนกำหนดให้ประดิษฐ์ตกแต่งเป็นชิ้นผลงาน โดยใช้รูปร่างและรูปทรงต่าง ๆ แทนส่วนประกอบเรื่องราวของผลงาน

หลังจากผู้เรียนเรียนด้วยแผนการสอนศิลปะและการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติแล้ว ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบทางศิลปะเรื่องพื้นผิวก่อนและหลังการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนประกอบทางศิลปะเรื่องพื้นผิวสูงกว่าก่อนการเรียน โดยสังเกตได้จากผู้เรียนสามารถเลือกใช้วัสดุประเภทต่าง ๆ แทนค่าสิ่งที่ตนพบเห็นในชีวิตประจำวัน และสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะได้

หลังจากผู้เรียนเรียนด้วยแผนการสอนศิลปะและการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติแล้ว ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบทางศิลปะเรื่องแสงเงา ก่อนและหลังการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนประกอบทางศิลปะเรื่องแสงเงาสูงกว่าก่อนการเรียน โดยสังเกตได้จากผู้เรียนสามารถวาดภาพและระบุแหล่งกำเนิดแสงและเงาได้ เช่น ภาพเงาสะท้อนของดวงอาทิตย์ในน้ำ และสร้างภาพเงาของรูปทรงเรขาคณิตด้วยกระดาษสีดำ เป็นต้น

หลังจากผู้เรียนเรียนด้วยแผนการสอนศิลปะและการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติแล้ว ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการทางศิลปะเรื่องเอกภาพ ก่อนและหลังการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สูงกว่าก่อนการเรียน โดยสังเกตได้จากผู้เรียนสามารถนำส่วนประกอบต่าง ๆ ทางศิลปะ เช่น เส้น สี พื้นผิว รูปร่างและรูปทรงมาจัดวางและสร้างสรรค์รูปแบบผลงานศิลปะ ให้ดูกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและเป็นเรื่องราวเดียวกันได้

หลังจากผู้เรียนเรียนด้วยแผนการสอนศิลปะและการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติแล้ว ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างในงานศิลปะเรื่อง ความสมดุล ก่อนและหลังการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สูงกว่าก่อนการเรียน โดยสังเกตได้จากผู้เรียนสามารถนำรูปร่างรูปทรงต่าง ๆ จากกระดาษสีที่กำหนดให้และใช้ส่วนประกอบในงานศิลปะ เช่น สี เส้น รูปทรงต่าง ๆ สร้างผลงานศิลปะให้เกิดความสมดุลและเกิดความเท่ากันของสีและรูปทรงได้

หลังจากผู้เรียนเรียนด้วยแผนการสอนศิลปะและการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติแล้ว ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างในงานศิลปะเรื่อง จังหวะและความเคลื่อนไหว ก่อนและหลังการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สูงกว่าก่อนการเรียน โดยสังเกตได้จากผู้เรียนสามารถจัดจังหวะของสิ่งของในภาพให้ดูลดหลั่นกันไปจากใหญ่ไปหาเล็ก เพื่อสร้างความต่อเนื่องของรูปทรงและเส้น และการซ้ำกันของรูปทรงให้เกิดจังหวะความเคลื่อนไหว

หลังจากผู้เรียนเรียนด้วยแผนการสอนศิลปะและการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติแล้ว ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างในงานศิลปะเรื่อง จุดเด่นจุดสนใจ ก่อนและหลังการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สูงกว่าก่อนการเรียน โดยสังเกตได้จากผู้เรียนสามารถเน้นจุดเด่น และจุดสำคัญของภาพได้ด้วยส่วนประกอบทางศิลปะประเภทต่าง ๆ เช่น สี รูปร่าง รูปทรง เป็นต้น

ตอนที่ 2 ผลข้อมูลแสดงคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้ราคาบ ตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม จากการเรียนด้วยแผนการสอนและการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติของผู้ต้องขังหญิง ทักษสถานหญิง สงขลา

ตาราง 4 ผลข้อมูลแสดงคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้ราคาบ ตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เรื่อง เส้น

จุดประสงค์	ความถี่	ร้อยละ
1. สามารถระบุเส้นต่าง ๆ ที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้	20	80
2. สามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของเส้นที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว	22	88
3. สามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของเส้นที่ศิลปินถ่ายทอดในผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้	23	92

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของเส้นที่ศิลปินถ่ายทอดในผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้ได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92 รองลงมาคือ สามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของเส้นที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว คิดเป็นร้อยละ 88 และสามารถระบุเส้นต่าง ๆ ที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 80

ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 1
 ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส การรับรู้เรื่องเส้น

ภาพ 1

ภาพ 2

ภาพ 3

ภาพ 4

ภาพประกอบ 2 ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 1

ตาราง 5 ผลข้อมูลแสดงคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เรื่อง สีและน้ำหมึก

จุดประสงค์	ความถี่	ร้อยละ
1. สามารถระบุถึงสีและน้ำหมึกที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้	15	60
2. สามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของสีและน้ำหมึกที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว	18	72
3. สามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของสีและน้ำหมึกที่ศิลปินถ่ายทอดในผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้	20	80

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของสีและน้ำหมึกที่ศิลปินถ่ายทอดในผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้ได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80 รองลงมา คือ สามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของสีและน้ำหมึกที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว คิดเป็นร้อยละ 72 และสามารถระบุถึงสีและน้ำหมึกที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 60

ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 2
 ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส การรับรู้เรื่องสีและน้ำหนัก

ภาพ 5

ภาพ 6

ภาพ 7

ภาพ 8

ภาพประกอบ 3 ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 2

ตาราง 6 ผลข้อมูลแสดงคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เรื่อง รูปร่างและรูปทรง

จุดประสงค์	ความถี่	ร้อยละ
1. สามารถระบุถึงรูปร่างและรูปทรงที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้	13	52
2. สามารถบอกความแตกต่างระหว่างรูปร่างและรูปทรงในงานศิลปะ	16	64
3. สามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของรูปร่างและรูปทรงที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว	21	84
4. สามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของรูปร่างและรูปทรงที่ศิลปินถ่ายทอดในผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้	23	92

จากตาราง 6 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของรูปร่างและรูปทรงที่ศิลปินถ่ายทอดในผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้ คิดเป็นร้อยละ 92 รองลงมา คือ สามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของรูปร่างและรูปทรงที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว คิดเป็นร้อยละ 84 และสามารถบอกความแตกต่างระหว่างรูปร่างและรูปทรงในงานศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 64 และสามารถระบุถึงรูปร่างและรูปทรงที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 52

ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 3
 ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส การรับรู้เรื่องรูปร่างและรูปทรง

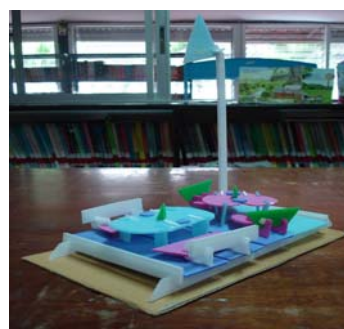
ภาพ 9

ภาพ 10

ภาพ 11

ภาพ 12

ภาพประกอบ 4 ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 3

ตาราง 7 ผลข้อมูลแสดงคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เรื่อง พื้นผิว

จุดประสงค์	ความถี่	ร้อยละ
1. สามารถระบุถึงพื้นผิวต่าง ๆ ที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้	14	56
2. สามารถอธิบายถึงความแตกต่างของพื้นผิวและเทคนิควิธีการสร้างสรรค์พื้นผิวประเภทต่าง ๆ ที่เห็นในงานศิลปะได้	19	76
3. สามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงพื้นผิวลักษณะต่าง ๆ ที่เห็นในงานศิลปะกับพื้นผิวที่ตนเคยสัมผัสหรือพื้นผิวในสิ่งแวดล้อมได้	22	88

จากตาราง 7 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงพื้นผิวลักษณะต่าง ๆ ที่เห็นในงานศิลปะกับพื้นผิวที่ตนเคยสัมผัสหรือพื้นผิวในสิ่งแวดล้อมได้ คิดเป็นร้อยละ 88 รองลงมา คือ สามารถอธิบายถึงความแตกต่างของพื้นผิวและเทคนิควิธีการสร้างสรรค์พื้นผิวประเภทต่าง ๆ ที่เห็นในงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 76 และสามารถระบุถึงพื้นผิวต่าง ๆ ที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 56

ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 4
 ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส การรับรู้เรื่องพื้นผิว

ภาพ 13

ภาพ 14

ภาพ 15

ภาพ 16

ภาพประกอบ 5 ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 4

ตาราง 8 ผลข้อมูลแสดงคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เรื่อง แสงเงา

จุดประสงค์	ความถี่	ร้อยละ
1. สามารถระบุถึงช่วงเวลาของแสงที่เห็นในผลงานศิลปะได้	18	72
2. สามารถอธิบายแหล่งที่มาของแสงที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้	21	84
3. สามารถแสดงความคิดเห็นต่อการปรากฏของแสงเงาในภาพผลงานศิลปะโดยเชื่อมโยงกับแสงเงาในธรรมชาติได้	23	92

จากตาราง 8 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นต่อการปรากฏของแสงเงาในภาพผลงานศิลปะโดยเชื่อมโยงกับแสงเงาในธรรมชาติได้ คิดเป็นร้อยละ 92 รองลงมา คือ สามารถอธิบายแหล่งที่มาของแสงที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 84 และสามารถระบุถึงช่วงเวลาของแสงที่เห็นในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 72

ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 5
ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส การรับรู้เรื่องแสงเงา

ภาพ 18

ภาพ 19

ภาพ 20

ภาพ 21

ภาพประกอบ 6 ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 5

ตาราง 9 ผลข้อมูลแสดงคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เรื่อง เอกภาพ

จุดประสงค์	ความถี่	ร้อยละ
1. สามารถบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิด ความมีเอกภาพในผลงานศิลปะได้	16	64
2. สามารถอธิบายลักษณะความเป็นเอกภาพในผลงาน ศิลปะที่ตนเห็นได้	11	44
3. สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความมีเอกภาพ ในผลงานศิลปะและสิ่งแวดล้อมได้	18	72

จากตาราง 9 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความมีเอกภาพในผลงานศิลปะและสิ่งแวดล้อมได้ คิดเป็นร้อยละ 72 รองลงมา คือ สามารถบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดความมีเอกภาพในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 64 และสามารถอธิบายลักษณะความเป็นเอกภาพในผลงานศิลปะที่ตนเห็นได้ คิดเป็นร้อยละ 44

ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 6
หลักการศิลปะ เรื่องเอกภาพ

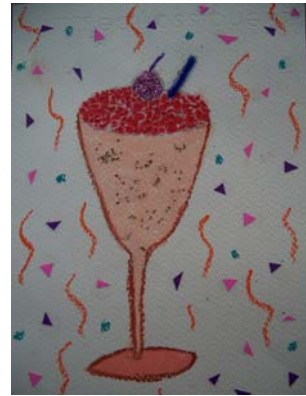
ภาพ 21

ภาพ 22

ภาพ 23

ภาพ 24

ภาพประกอบ 7 ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 6

ตาราง 10 ผลข้อมูลแสดงคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์เชิง
พฤติกรรมเรื่อง ความสมดุล

จุดประสงค์	ความถี่	ร้อยละ
1. สามารถระบุส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดความ สมดุลในผลงานศิลปะได้	19	76
2. สามารถอธิบายลักษณะรูปแบบของความสมดุลที่ เห็นในผลงานศิลปะได้	12	48
3. สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสมดุลใน ผลงานศิลปะและในสิ่งแวดล้อมได้	21	84

จากตาราง 10 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสมดุลใน
ผลงานศิลปะและในสิ่งแวดล้อมได้ คิดเป็นร้อยละ 84 รองลงมา คือ สามารถระบุส่วนประกอบ
ทางศิลปะที่ทำให้เกิดความสมดุลในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 76 และสามารถอธิบาย
ลักษณะรูปแบบของความสมดุลที่เห็นในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 48

ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 7
โครงสร้างในงานศิลปะ เรื่องความสมดุล

ภาพ 25

ภาพ 26

ภาพ 27

ภาพ 28

ภาพประกอบ 8 ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 7

ตาราง 11 ผลข้อมูลแสดงคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เรื่อง จังหวะและความเคลื่อนไหว

จุดประสงค์	ความถี่	ร้อยละ
1. สามารถบอกลักษณะการจัดวางและจังหวะในผลงานศิลปะได้	17	68
2. สามารถอธิบายและบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดจังหวะในผลงานศิลปะได้	15	60
3. สามารถแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่เกิดจากจังหวะในผลงานศิลปะตามที่ตนรับรู้ได้	11	44

จากตาราง 11 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถบอกลักษณะการจัดวางและจังหวะในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 68 รองลงมา คือ สามารถอธิบายและบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดจังหวะในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 60 และสามารถแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่เกิดจากจังหวะในผลงานศิลปะตามที่ตนรับรู้ได้ คิดเป็นร้อยละ 44

ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 8
โครงสร้างในงานศิลปะ เรื่องจังหวะและความเคลื่อนไหว

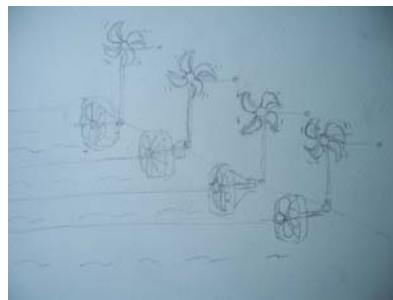
ภาพ 29

ภาพ 30

ภาพ 31

ภาพ 32

ภาพประกอบ 9 ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 8

ตาราง 12 ผลข้อมูลแสดงคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เรื่อง จุดเด่นจุดสนใจ

จุดประสงค์	ความถี่	ร้อยละ
1. สามารถบอกจุดเด่นในภาพผลงานศิลปะได้	20	80
2. สามารถบอกลักษณะของจุดเด่นที่อยู่ในผลงานศิลปะได้	17	68
3. สามารถบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดจุดเด่นในภาพผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นต่อผลงานที่ได้รับรู้	13	52

จากต 12 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถบอกจุดเด่นในภาพผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 80 รองลงมา คือ สามารถบอกลักษณะของจุดเด่นที่อยู่ในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 68 และสามารถบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดจุดเด่นในภาพผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นต่อผลงานที่ได้รับรู้ คิดเป็นร้อยละ

ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 9
โครงสร้างในงานศิลปะ เรื่องจุดเด่น จุดสนใจ

ภาพ 33

ภาพ 34

ภาพ 35

ภาพ 36

ภาพประกอบ 10 ผลงานของผู้เรียนตามแผนการสอนที่ 9

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษามูลค่าการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการรับรู้เชิงสุนทรีย์ ของผู้ต้องขังหญิง ทณฑสถานหญิงสงขลา

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของผู้ต้องขังหญิง ทณฑสถานหญิงสงขลา จากการจัดกิจกรรมศิลปะ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ต้องขังหญิงทณฑสถานหญิงสงขลา ที่มีอายุระหว่าง 20-45 ปี จำนวน 25 คน มีประวัติการเสพยาเสพติดและเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดทณฑสถานหญิงสงขลา หลักสูตร 6 เดือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แผนการสอนกิจกรรมศิลปะ จำนวน 9 แผนการสอน
2. ผลงานศิลปะที่ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน
3. แบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ
4. แบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์

1. แผนการสอนศิลปะจำนวน 9 แผนการสอน มีวิธีการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1.1 สร้างแผนการสอน จำนวน 9 แผน จากหลักการและเนื้อหา

แผนการสอนที่ 1	ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส	การรับรู้เรื่อง	เส้น
แผนการสอนที่ 2	ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส	การรับรู้เรื่อง	สี น้ำหนัก
แผนการสอนที่ 3	ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส	การรับรู้เรื่อง	รูปร่างและรูปทรง
แผนการสอนที่ 4	ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส	การรับรู้เรื่อง	พื้นผิว
แผนการสอนที่ 5	ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส	การรับรู้เรื่อง	แสงเงา
แผนการสอนที่ 6	หลักการทางศิลปะ	การรับรู้เรื่อง	เอกภาพ
แผนการสอนที่ 7	โครงสร้างในงานศิลปะ	การรับรู้เรื่อง	ความสมดุล

แผนการสอนที่ 8 โครงสร้างในงานศิลปะ การรับรู้เรื่อง จังหวะและความเคลื่อนไหว

แผนการสอนที่ 9 โครงสร้างในงานศิลปะ การรับรู้เรื่อง จุดเด่น จุดสนใจ นำแผนการสอนไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสมด้านเนื้อหา การจัดกิจกรรมให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของแต่ละเนื้อหา

1.2 นำแผนการสอนไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 ท่าน คือ อาจารย์ดำรงค์ ชีวะสาโร และอาจารย์วิฑิต วงษ์พลาย อาจารย์สาขาวิชาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยทักษิณ อาจารย์อรุณ มาศสำภา อาจารย์สอนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนเมืองสุราษฎร์ธานี และคุณ ชติยา ใจสมุทร นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ 6 ว. หัวหน้างานชุมชนบำบัด ทักษสถานหญิง สงขลา ตรวจสอบให้คำแนะนำ

1.3 ปรับปรุงแก้ไขแผนการสอนตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 4 ท่าน จากนั้นนำไปทดลองสอนกับกลุ่มผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มประชากร จำนวน 25 คน

1.4 นำผลที่ได้จากการทดลองกับกลุ่มผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรมาปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องแล้วจึงนำไปใช้จริงในการทดลอง

2. ผลงานศิลปะที่ใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอน มีวิธีการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้เลือกสรรสื่อการสอน โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน พิจารณาตามความเหมาะสมแล้วจึงถ่ายภาพ

2. เมื่อผ่านการทดสอบและผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไข จึงนำไปทดลองใช้สอนกับกลุ่มผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มประชากร จำนวน 25 คน แล้วจึงนำไปใช้จริง

3. แบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ มีวิธีการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบจากจุดประสงค์การรับรู้เชิงพฤติกรรมในแต่ละคาบเรียน

2. นำแบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 ท่าน ตรวจสอบแล้วปรับปรุงแก้ไขและใช้จริง เพื่อประเมินพฤติกรรมการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของผู้เรียน

4. แบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์ มีวิธีการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์การทดสอบ โดยพิจารณาจากจุดประสงค์ของกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการรับรู้เชิงสุนทรีย์เนื้อหาในแผนการสอนศิลปะ
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างแบบทดสอบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนและเนื้อหาในการสอน
3. นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 ท่าน พิจารณาความถูกต้องเหมาะสมแล้วปรับปรุงแก้ไข
4. นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มประชากร จำนวน 25 คน แล้วนำมาตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ตรวจคุณภาพแบบทดสอบเพื่อหาอำนาจจำแนก (Discrimination power) และค่าระดับความยาก (Level of difficulty)
5. นำแบบทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (Reliability coefficient)

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดย

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาการสร้าง และสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ซึ่งประกอบด้วย ผลงานศิลปะประเภทต่างๆ ที่ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน แผนการสอนศิลปะจำนวน 9 แผน แบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ และแบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์
3. นำเครื่องมือที่สร้างไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและให้ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญตรวจ และให้คำแนะนำ จากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุง
4. กำหนดกลุ่มประชากรเพื่อใช้ในการทดลอง ได้แก่ ผู้ต้องขังหญิง ทักษะสถานหญิง สงขลา ที่มีอายุระหว่าง 20-45 ปี ที่มีประวัติติดยาเสพติด และเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของทัณฑสถานฯ หลักสูตร 6 เดือน
5. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น ทดลองใช้กับกลุ่มผู้ต้องขังที่มีอายุระหว่าง 20-45 ปี ที่มีประวัติติดยาเสพติดที่ไม่ใช่กลุ่มประชากร
6. ทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์ก่อนการเรียน (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์จำนวน 9 หัวข้อ
7. ดำเนินการสอนตามแผนการสอน จำนวน 9 แผนการสอน โดยผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตนเอง

8. ระหว่างการทดลองสอนในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยมีผู้ช่วยสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบตามจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม
9. นำแบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์ฉบับเดิม ให้กลุ่มประชากรทำหลังการเรียน (Post-test)
10. นำแบบทดสอบก่อนการเรียนและหลังการเรียนมาคำนวณคะแนนและวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อหาค่าผลต่างด้วยค่า t (T-test)
11. นำแบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรมของผู้เรียนคำนวณค่าความถี่จากผู้เรียนที่สามารถรับรู้ได้ตามจุดประสงค์ มาวิเคราะห์เป็นค่าร้อยละเพื่อเรียงลำดับความสามารถการรับรู้ในแต่ละหัวข้อ
12. เสนอผลการวิจัยโดยนำคะแนนที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อ 10 และ 11 นำเสนอในรูปแบบของตารางและอภิปรายเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผลการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของผู้ต้องขังหญิง ทณฑสถานหญิงสงขลา สามารถสรุปผลการวิจัย โดยแบ่งเป็น 2 ชั้น คือ

1. ผลคะแนนแบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์ ก่อนการเรียนและหลังการเรียน จากกลุ่มประชากร จำนวน 25 คน โดยการทดสอบค่า t (t-test) พบว่ามีความแตกต่างกันโดยคะแนนผลการทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์จากการจัดกิจกรรมศิลปะสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2. ผลการสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบตามจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม ตามการจัดลำดับค่าความถี่ของผู้เรียนที่สามารถทำได้ตามจุดประสงค์ และค่าร้อยละ มีดังนี้

2.1 พฤติกรรมการรับรู้เรื่อง เส้น ผู้เรียนสามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของเส้นที่ศิลปินถ่ายทอดในผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้ได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92 รองมาคือ สามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของเส้นที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมได้คิดเป็นร้อยละ 88 และสามารถระบุเส้นต่างๆ ที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้คิดเป็นร้อยละ 80

2.2 พฤติกรรมการรับรู้เรื่อง สีและน้ำหนัก ผู้เรียนสามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของสีและน้ำหนักที่ศิลปินถ่ายทอดในผลงานศิลปะ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้ได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80 รองลงมาคือ สามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของสี

น้ำหนักที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้ คิดเป็นร้อยละ 72 และสามารถระบุถึงสี และน้ำหนักที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้คิดเป็นร้อยละ 60

2.3 พฤติกรรมการรับรู้เรื่อง รูปร่างและรูปทรง ผู้เรียนสามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของรูปร่างและรูปทรงที่ศิลปินถ่ายทอดในผลงานศิลปะ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้ได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92 รองลงมาคือ สามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของรูปร่างรูปทรงที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้ คิดเป็นร้อยละ 84 และสามารถบอกความแตกต่างระหว่างรูปร่างและรูปทรงที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้คิดเป็นร้อยละ 64 และสามารถระบุถึงรูปร่างและรูปทรงที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 52

2.4 พฤติกรรมการรับรู้เรื่อง พื้นผิว ผู้เรียนสามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของพื้นผิวที่ตนเคยสัมผัสหรือพื้นผิวในสิ่งแวดล้อมได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88 รองลงมาคือ สามารถอธิบายถึงความแตกต่างของพื้นผิวและเทคนิควิธีการสร้างสรรค์พื้นผิวประเภทต่างๆ ที่เห็นในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 76 และสามารถระบุถึงพื้นผิวต่างๆ ที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 56

2.5 พฤติกรรมการรับรู้เรื่อง แสงเงา ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นต่อการปรากฏของแสงเงาในภาพผลงานศิลปะโดยเชื่อมโยงกับแสงเงาในธรรมชาติได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92 รองลงมาคือ สามารถอธิบายแหล่งที่มาของแสงที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 84 และสามารถระบุช่วงเวลาของแสงที่เห็นในผลงานศิลปะได้คิดเป็นร้อยละ 72

2.6 พฤติกรรมการรับรู้เรื่อง เอกภาพ ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความมีเอกภาพในผลงานศิลปะและสิ่งแวดล้อมได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72 รองลงมาคือ สามารถบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดความมีเอกภาพในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 64 และสามารถอธิบายลักษณะความเป็นเอกภาพในผลงานศิลปะที่ตนเห็นได้ คิดเป็นร้อยละ 44

2.7 พฤติกรรมการรับรู้เรื่อง ความสมดุล ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสมดุล ในงานศิลปะและสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 84 รองลงมาคือ สามารถบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดความสมดุลในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 76 และสามารถอธิบายลักษณะรูปแบบของความสมดุลที่เห็นในงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 48

2.8 พฤติกรรมการรับรู้เรื่อง จังหวะและความเคลื่อนไหว ผู้เรียนสามารถบอกลักษณะการจัดวางและจังหวะในผลงานศิลปะได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68 รองลงมาคือ สามารถอธิบายและบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดจังหวะในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 60 และสามารถแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่เกิดจากจังหวะในผลงานศิลปะที่ตนเห็นได้ คิดเป็นร้อยละ 44

2.9 พฤติกรรมการรับรู้เรื่อง จุดเด่น จุดสนใจ ผู้เรียนสามารถบอกจุดเด่นในภาพผลงานศิลปะได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80 รองลงมาคือ สามารถบอกลักษณะของจุดเด่นที่เห็นในผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 68 และสามารถบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดจุดสนใจในภาพผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นต่อผลงานที่ได้รับรู้ คิดเป็นร้อยละ 52

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัย พบว่า ผู้ต้องชงหญิงทัศนสถานหญิงสงขลา ที่ได้รับการสอนศิลปะโดยการจัดกิจกรรมศิลปะตามแผนการสอนที่มีการรับรู้เชิงสุนทรีย์หลังจากการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการเรียนรู้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผลขององค์ประกอบต่างๆ สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 ผลจากการจัดกิจกรรมศิลปะตามแผนการสอนที่สร้างขึ้นนั้น เป็นการช่วยพัฒนาเพิ่มพูนประสบการณ์การรับรู้สุนทรีย์ทางด้านความงามให้แก่ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เนื่องด้วยผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ต้องชงส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษา เป็นผลให้ขาดประสบการณ์และความรู้ทางด้านสุนทรีย์ภาพ หรือความงามทางศิลปะ ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการรับรู้ทางสุนทรีย์ะ จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับผู้เรียน อาทิ สุทธิพันธุ์ (2533:37) กล่าวไว้ว่า ประสบการณ์สุนทรีย์ะต่างจากประสบการณ์อื่นๆ ตรงที่เราจัดหาให้ตัวเราเองเราเลือกเองไม่ได้ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เมื่อเกิดขึ้นแก่เราแล้วช่วยให้เราผลิตเฟลินพึงพอใจเกิดเป็นความอึดอึดใจ ไม่หวังสิ่งใดตอบแทน...สำหรับผู้เรียน เมื่อได้รับการจัดประสบการณ์ให้เกิดการเรียนรู้ทางสุนทรีย์ะก็ย่อมเกิดความพึงพอใจและเกิดประสบการณ์ทางสุนทรีย์ะเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ ผู้สอนมีส่วนสำคัญในการจัดประสบการณ์ดังกล่าว โดยต้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อที่จะให้ประสบการณ์ดังกล่าวพัฒนาไปได้ ดังที่ บุญเยี่ยม แยมเมือง (2537:58) กล่าวไว้ว่า ประสบการณ์สุนทรีย์ะจะเกิดขึ้นกับบุคคลต่างๆ ได้นั้นก็โดยการปลูกฝัง สนับสนุนและเสริมสร้างกันมาแต่เล็กๆ เพราะเมื่อมีการปลูกฝัง สนับสนุน และเสริมสร้างแล้ว ประสบการณ์สุนทรีย์ะก็สามารถพัฒนาได้...และต้องเริ่มจากความตั้งใจไปสู่การรับรู้ในความงามว่ามีอยู่ ต้องเกิดความรู้สึกประทับใจในความงามนั้น ต้องแสวงหาความรู้มาประกอบ...ทั้งหมดนี้ต้องอาศัยกาลเวลา การฝึกฝนและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จากคำกล่าวดังกล่าวจึงถือได้ว่าการจัดประสบการณ์ด้านการรับรู้

เชิงสุนทรีย์โดยใช้กิจกรรมศิลปะเป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ของสุนทรีย์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งหลังจากทำการสอนพร้อมทั้งสังเกตผู้เรียนขณะทำกิจกรรมและผลงานศิลปะที่ผู้เรียนสร้างสรรค์ขึ้น พบว่า ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และตัดสินคุณค่าความงามและเปรียบเทียบสิ่งที่เห็นในภาพผลงานศิลปะกับสิ่งที่เห็นในชีวิตประจำวันได้ ตลอดจนสามารถวิเคราะห์และอธิบายภาพผลงานของศิลปินได้ว่ามีวิธีการสร้างสรรค์อย่างไร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีพัฒนาการการรับรู้เชิงสุนทรีย์ที่เพิ่มขึ้นหลังจากการเรียนการสอน

1.2 ผลจากการได้เรียนรู้ด้วยสื่อการสอนผลงานศิลปะประเภทต่างๆ พบว่าการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสพบเห็นสื่อภาพผลงานศิลปะประเภทต่างๆ โดยการที่ผู้สอนพูดคุย สนทนา ได้ตอบร่วมกับผู้เรียนถึงสิ่งต่างๆ ที่เห็นในภาพผลงานทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการสังเกตและมีความกระตือรือร้น สนใจจดจ่อกับสิ่งที่เห็น ตลอดจนรู้จักพิจารณารายละเอียด ส่วนประกอบทางศิลปะภายในผลงาน เช่น เส้น สี แสงเงา รูปร่างและรูปทรง พื้นผิว วิธีการสร้างสรรค์หลักการและโครงสร้างต่างๆ ของผลงานซึ่ง รัชชัย ยอดพิชัย(รัชชัย ยอดพิชัย.2543:93:อ้างอิงจากไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2524) กล่าวถึงการสอนแบบอภิปรายไว้ว่า การสอนแบบอภิปรายจะทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนในการคิด พิจารณา วิเคราะห์ วิจัยสิ่งที่เรียนนั้นแล้ว เสนอต่อให้ผู้สอนหรือผู้เรียนด้วยตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น นอกจากนี้ผู้เรียนจะให้การสนใจในการมีสื่อประกอบ และนำมาอภิปรายร่วมกัน และจากการศึกษาค้นคว้าพบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เรื่อง ส่วนประกอบต่างๆ ทางศิลปะ หลักการและโครงสร้างทางศิลปะโดยผู้เรียนสามารถอธิบายลักษณะเด่นของภาพคืออะไร สีที่ใช้เป็นสีวรรณะใด วิธีการสร้างสรรค์ผลงานเป็นอย่างไร อีกทั้งผู้เรียนยังได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกต่อผลงานที่เห็นได้

1.3 ผลจากการทำกิจกรรมศิลปะ การทำกิจกรรมศิลปะปฏิบัติเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์และกล้าแสดงออก ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาและสิ่งต่างๆ ที่เรียนผ่านไปได้ และมีความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น ผู้เรียนจะประมวลเอาความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ โดยผู้ศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดอย่างเต็มที่และทำหน้าที่แนะนำรายละเอียดบางอย่างที่ผู้เรียนไม่เข้าใจเพื่อเสริมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจในการทำงาน จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนขณะทำกิจกรรมผู้เรียนมีใจจดจ่อกับการทำงานและมีการสนทนาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนๆ รอบข้าง ทั้งยังสามารถแนะนำแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เมื่อผลงานเสร็จสมบูรณ์ผู้เรียนจะมีความภาคภูมิใจในผลงานของตนและชื่นชมผลงานของเพื่อนๆ โดยสังเกตได้จากการพูดคุยสนทนาระหว่างกลุ่มเพื่อน ทั้งยังมีการซักถามถึงวิธีการทำงานของเพื่อนแต่ละคน ดังที่ ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์ (2543 : 38-39) ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มนุษย์มีความละเอียดอ่อนในการรับรู้และเข้าถึงความงาม มีความประณีต มองเห็นใน

สิ่งเล็กน้อยและใส่ใจกับความรู้สึกของผู้อื่น...การทำงานศิลปะจะช่วยพัฒนาระบวนการคิดของมนุษย์ ทำให้เกิดความยืดหยุ่น คิดได้รอบด้านโดยสามารถมองสิ่งต่างๆ ที่แยกแยะจัดกระจายอยู่ให้เป็นภาพรวมได้ โดยการพยายามทำความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล...อีกทั้งยังสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การช่วยเหลือ การเสียสละ มีน้ำใจ ไม่เอาเปรียบ มีใจเป็นธรรม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุง เพราะมีความรู้สึกร่วมกันว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สุชาติ เทาทอง (ม.ป.ท. : 177) ว่า ทักษะศิลป์ไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสนองตอบต่อความสวยงาม หรือความพึงพอใจเท่านั้น แต่มีความสำคัญและคุณค่าในด้านต่างๆ อีกมาก โดยเฉพาะการนำคุณลักษณะของศิลปะเพื่อการบำบัดทางจิตใจและร่างกาย...กิจกรรมศิลปะด้านการเขียนภาพ การปั้นภาพและดนตรี...เป็นส่วนช่วยเสริมด้านจิตใจและร่างกายให้ฟื้นฟูคืนสภาพสู่สภาวะปกติ...

1.4 ผลคะแนนจากแบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์ ในบางเรื่องจะเห็นได้ว่า คะแนนก่อนและหลังการเรียนสูง อาจเนื่องมาจากภาพและเนื้อหาเป็นสิ่งที่ผู้เรียนพบเห็นอยู่เป็นประจำในชีวิตประจำวัน และเป็นเรื่องราวหรือสิ่งที่ตนคุ้นเคย จึงทำให้ตอบถูกมาก สอดคล้องกับ ประเสริฐ ศีลรัตน์ (2542 : 10-11) ว่า ความรู้ระหว่างการเรียนรู้ของมนุษย์กับธรรมชาติรอบตัว หมายถึง การรับรู้สภาวะการเปลี่ยนแปลงของสภาพสิ่งที่ปรากฏ ที่มีอยู่และที่เป็นอยู่ รวมถึงการเสื่อมสลายของทุกสิ่งตามกฎธรรมชาติ หากมีความตั้งใจจะเรียนรู้กับสภาวะดังกล่าวนี้ มนุษย์ก็สามารถเรียนรู้ได้มากมายจากประสบการณ์ของชีวิตประจำวัน...แต่โอกาสใดที่เราเปลี่ยนประสบการณ์ของชีวิตประจำวัน จากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง ทำให้เกิดการปรับความรู้สึกทางการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวได้ละเอียดยิ่งขึ้น...นอกจากนี้ ผลของคะแนนก่อนและหลังการเรียนต่ำ อาจเกิดจากประสบการณ์การรับรู้ของผู้เรียนที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ด้วยสาเหตุที่ว่า กลุ่มประชากร ซึ่งเป็นผู้ต้องขังส่วนใหญ่ ได้รับการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษา จึงทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ทางสุนทรีย์นั้นต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ ความซาบซึ้ง ของผลงานวัตถุและอาศัยความรู้ที่มีต่อหลักการส่วนประกอบทางศิลปะเป็นพื้นฐานในการรับรู้ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกฝนและทำความเข้าใจ รวมทั้งต้องมีประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐาน หรือได้รับการฝึกฝนมาก่อน เพราะเรื่องของความรู้สึกนั้นเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ซึ่งนอกจากจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน การเลือกใช้รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมแล้ว ควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ด้วยการฝึกให้รู้จักสังเกต วิเคราะห์ และอภิปรายผล

2. พิจารณาผลจากความถี่ของผู้เรียนที่สามารถแสดงพฤติกรรมการรับรู้เชิงสุนทรีย์ในด้านต่างๆ ผลของการรับรู้สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 พฤติกรรมการรับรู้ด้านส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส เมื่อพิจารณาแล้วพบว่ามีความถี่ในการแสดงพฤติกรรมอยู่ในเกณฑ์สูง ซึ่งน่าจะเนื่องมาจากส่วนประกอบต่างๆ ทางศิลปะซึ่งได้แก่ เส้น สี น้ำหนัก รูปร่างและรูปทรง พื้นผิว และแสงเงาเป็นส่วนประกอบพื้นฐานที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงได้จากสิ่งที่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันและสิ่งแวดล้อม ดังที่ โกสมุส สายใจและคณะ (2547:21) กล่าวไว้ว่า สิ่งต่างๆ ที่มนุษย์เคยพบเห็นเคยมีประสบการณ์มาตั้งแต่เกิดจนปัจจุบันจะกลายเป็นพื้นฐานหรือเป็นกรอบอยู่ในใจ เมื่อได้พบเห็นสิ่งใหม่ก็จะเกิดการเปรียบเทียบโดยอัตโนมัติกับสิ่งเก่า...

2.2 พฤติกรรมการรับรู้ด้านหลักการทางศิลปะและโครงสร้างในงานศิลปะ ได้แก่ เอกภาพ ความสมดุล จังหวะและความเคลื่อนไหว จุดเด่น จุดสนใจ เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า มีความถี่ในการแสดงพฤติกรรมอยู่ในเกณฑ์กลาง ซึ่งผลปรากฏนี้อาจเนื่องมาจากส่วนประกอบหลักการทางศิลปะและโครงสร้างในงานศิลปะ มีเนื้อหาที่ยากต่อการทำความเข้าใจของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนที่เป็นผู้ต้องขังเป็นผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษา อีกทั้งยังขาดประสบการณ์ในการเรียนรู้เรื่องราวและหลักการต่างๆ ทางศิลปะอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ผลพฤติกรรมการรับรู้ด้านส่วนประกอบหลักการทางศิลปะและโครงสร้างในงานศิลปะอยู่ในระดับกลาง ซึ่งเมื่อสังเกตพฤติกรรมการรับรู้จากการตอบคำถาม แสดงความคิดเห็นและการทำกิจกรรมศิลปะของผู้เรียนแล้ว พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถแสดงความคิดเห็นและรับรู้ภาพผลงานศิลปะที่มีลักษณะเหมือนจริงมากกว่าภาพผลงานที่ศิลปะที่มีลักษณะกึ่งนามธรรม ดังที่ เด่นพงษ์ วงศาโรจน์(2545:59) กล่าวว่า ในความเป็นจริงแล้วมนุษย์จะสามารถรับรู้และเข้าใจ ในรูปแบบผลงานทัศนศิลป์ที่แสดงออกในลักษณะเหมือนจริงตามธรรมชาติได้ง่ายที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและประสบการณ์โดยตรงของมนุษย์ แต่ถึงอย่างไรก็ยังคงไม่สามารถที่จะรับรู้ตลอดจนเกิดความเข้าใจที่ตรงกันได้ทั้งหมด...ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ประสบการณ์ในการเรียนรู้และการได้รับการฝึกฝนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการรับรู้ทางสุนทรีย์ของผู้เรียน ซึ่งประสบการณ์นี้สามารถพัฒนาได้โดยการให้โอกาสในการเรียนรู้และฝึกฝน และทำกิจกรรมเช่นนี้อย่างต่อเนื่อง ก็สามารถที่จะทำให้ผู้เรียนพัฒนาการรับรู้สองด้านนี้ได้

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

ในการทดลองสอนศิลปะโดยจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการรับรู้เชิงสุนทรีย์กับกลุ่มประชากรซึ่งเป็นผู้ต้องขังหญิง ทักษสถานหญิงสงขลา จำนวน 25 คน เป็นเวลา 9 ครั้ง ผู้วิจัยพบข้อสังเกตที่น่าสนใจดังนี้ คือ

1. การจัดกิจกรรมศิลปะมีผลต่อการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของผู้ต้องขัง โดยมีส่วนช่วยให้ผู้ต้องขังได้เรียนรู้และเข้าใจถึงกระบวนการการสร้างสรรคงานศิลปะเพิ่มมากขึ้น และผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความคิดของตนออกมาเป็นผลงานศิลปะที่น่าสนใจและเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง
2. สื่อและอุปกรณ์มีส่วนสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาและกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม
3. ผู้เรียนสนใจและสามารถเข้าใจความหมายจากส่วนประกอบต่างๆทางศิลปะที่ศิลปินสร้างขึ้นในผลงานศิลปะที่มีรูปแบบเหมือนจริงได้ดีกว่ารูปแบบกึ่งนามธรรมและรูปแบบนามธรรม โดยผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบสิ่งที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งแวดล้อมและแปลความหมายการรับรู้ได้
4. ผู้เรียนสนใจและมีความกระตือรือร้นต่อการทำกิจกรรมศิลปะโดยเฉพาะกิจกรรมที่เป็นการสร้างสรรคผลงานด้วยการใช้วัสดุและเทคนิคการสร้างสรรคที่นอกเหนือจากการวาดภาพระบายสี เช่น การฉีก ตัด ปะ กระดาษและการใช้วัสดุอื่นๆ ตกแต่งลงบนผลงาน
5. อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์ความทรงจำในอดีต การศึกษา อายุ และสภาพจิตใจ มีผลทำให้การรับรู้เชิงสุนทรีย์ของผู้เรียนแต่ละคนแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขัง
2. ควรมีการศึกษากิจกรรมศิลปะโดยวิธีการสอนในรูปแบบอื่นๆ เช่น การสอนตามแนวทางของพุทธศาสนา ที่มีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมและจิตใจของผู้ต้องขัง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมราชทัณฑ์. (2541). สารานุกรมงานราชทัณฑ์นานาชาติ กรุงเทพฯ : สำนักงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
ทัณฑวิทยา กรมราชทัณฑ์
- _____. (2547). แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์ 5 ปี 2547 – 2551. กรุงเทพฯ.
- _____. (2548). แผนปฏิบัติการราชการกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2548 – 2551 . กรุงเทพฯ : กองแผนงาน
กรมราชทัณฑ์.
- _____. (2549). นโยบายเน้นหนักกรมราชทัณฑ์ ประจำปีงบประมาณ 2550. 2.3, จาก
<http://www.correct.go.th>
- _____. (2549). ประมวลภาพพระราชกรณียกิจสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี
กับกิจการราชทัณฑ์. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์.
- _____. (ม.ป.ป.). การศึกษาวิจัยเรื่องการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวลด
วันต้องโทษจำคุกและพักการลงโทษ (แผ่นพับประกอบการศึกษาวิจัย). กรุงเทพฯ : กลุ่มงาน
พัฒนาระบบด้านทัณฑปฏิบัติ สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์.
- กองเทพ เคลือบพณิชกุล และคณะ. (2544). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พร้อมด้วย
ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ ฯลฯ กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วน บี.เจ.เพลทโปรเซสเซอร์.
- โกสุม สายใจ ; และคนอื่นๆ. (2547). สุนทรียะภาพของชีวิต. พิมพ์ครั้งที่4. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนดุสิต.
- ขวัญเรือน แสงภู และ ลลิตา สุนทรวิภาต. (2546). รายงานผลการศึกษาวิจัย การติดตามประเมินผล
ผู้ต้องขังที่ผ่านกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูในเรือนจำและการปรับตนในสังคม. สำนักพัฒนาพฤติ
นิสัย กรมราชทัณฑ์.
- ชวลิต ดาบแก้ว และสุดาวดี เหมทานนท์. (2525). วิธีสอนศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
โอเดียนสโตร์.
- ชลูด นิยมเสมอ . (2531) .องค์ประกอบของศิลปะ . กรุงเทพฯ :บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2543). กระบวนการสร้างค่ายศิลปะ. กรุงเทพฯ : บริษัทแม็ทสปอยท์ จำกัด
- เด่นพงษ์ วงศาโรจน์ . (2545) .การรับรู้และจินตนาการ .ในการรับรู้ทางทัศนศิลป์, หน้า 59 . กรุงเทพฯ:|
สันติสิริการพิมพ์
- ทวีเกียรติ ไชยยงยศ .(2538). สุนทรียะทางทัศนศิลป์โครงการตำราคณะศิลปกรรมศาสตร์
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ในโอกาสฉลองครบรอบ 60 ปี วิทยาลัยครูสวนดุสิต. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ.

- ทิฆัมพร วิเชียรเชื้อ. (2550). *บรรยายสรุปกิจการทันตสถานหญิงสงขลา. (เอกสารประกอบการบรรยาย)*. สงขลา.ทันตสถานหญิงสงขลา กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. ถ่ายเอกสาร.
- ทีศนา แหมมณี. (2546). *การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : บริษัท เมธีทิปส์ จำกัด.
- รัชชัย ยอดพิชัย. (2543). *การพัฒนาการเรียนการสอนวิชาสุนทรียศาสตร์ในหลักสูตรศิลปศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ (สาขาวิชาศิลปศึกษา)*. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นัทธี จิตสว่าง และ สุนันทิพย์ ใจเหล็ก. (2544). *เส้นทางชีวิตของผู้ต้องขังในคดียาเสพติด*. (459) . สืบค้นเมื่อ 23 ตุลาคม 2550, จาก [http:// www . orcb . go . th / Portalaweb / urlname . jhp ? linkname = research . php 3](http://www.orcb.go.th/Portalaweb/urlname.php?linkname=research.php3)
- _____. (2546). *หลักทันตวิทยา*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิปัญญาสงเคราะห์. กรมราชทัณฑ์.
- _____. (2546). *โปรแกรมแก้ไขพื้นฟูผู้กระทำผิด*. กรุงเทพฯ : วัฒนพงศ์การพิมพ์.
- บัญชา เฉิมชัยกิจ. (2549). *100 คมธรรมพุทธทาสภิกขุ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัท ตาตาพับลิเคชั่น จำกัด.
- บุญเยี่ยม แยมเมือง. (2537). *สุนทรียทางทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์
- ประเสริฐ ศรีรัตน. (2542). *สุนทรียะทางทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์
- เผด็จ หวังรอด. (ม.ป.ป.). *ชุมชนบำบัดในทันตสถานบำบัดพิเศษบางเขน . ในคู่มือการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด, หน้า 57. กรุงเทพฯ:ศูนย์ประสานงานกลาง องค์การภาคเอกชนต่อต้านยาเสพติด สมาคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์*
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. (2545). *ศิลปศึกษาแนวปฏิรูปฯ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มัย ตะตียะ. (2547). *สุนทรียภาพทางทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ : บริษัท วาดศิลป์ จำกัด.
- มโน พิสุทธิรัตนานนท์. (2546). *สุนทรียศาสตร์เบื้องต้น. การกิจเอกสารและตำรากลุ่มงานบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ*.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด
- วิทย์ พิณคันเงิน. (2547). *ศิลปะทัศน์*. กรุงเทพฯ : บริษัท เมธีทิปส์ จำกัด
- วิบูลย์ กลิ่นสุคนธ์. (2541, กรกฎาคม-ธันวาคม). *ทัศนคติของผู้ป่วยยาเสพติดหญิงที่เข้ารับการบำบัดรักษาระยะฟื้นฟูสมรรถภาพ รูปแบบชุมชนบำบัดที่มีต่อกิจกรรมชุมชนบำบัด*. 14 (2)

- วิรุณ ตั้งเจริญ .(2546). *สุนทรียศาสตร์เพื่อชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สันติศิริการพิมพ์.
- สกันธ์ ภู่งามดี . (2547) . *พื้นฐานทัศนศิลป์* . กรุงเทพฯ : บริษัท บุ๊ค พอยท์ จำกัด
- สัจัน สุวรรณเลิศ . (2538,มกราคม-เมษายน) . *ชุมชนบำบัดในผู้ป่วยจิตเวชและผู้ป่วยติดยา* . วารสาร
โรงพยาบาลศรีธัญญา . 3 (1) :16
- สวนศรี ศรีแพงพงษ์ .(2538). *สุนทรียะทางทัศนศิลป์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
โอเดียนสโตร์.
- สาโรช บัวศรี .(2526). *จริยธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สุชา จันทรเฒ .(2533). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช .
- สุชาติ เกาทอง .(ม.ป.ท.). *ทัศนศิลป์กับมนุษย์ การสร้างสรรค์และสุนทรียภาพ*.กรุงเทพฯ:บริษัท อักษร
เจริญทัศน์ อจท. จำกัด
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2549, 19 ตุลาคม). *ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554)*.
มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- อักษร เสถียรทิพย์ . (2537,มีนาคม-สิงหาคม) . *ที.ซี.ทีเรื่อนจำ* .วารสารสำนักงาน ป.ป.ส. 11(1) :22-24
- อารี สุทธิพันธุ์ .(2533). *ประสบการณ์สุนทรียะ* . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ต้นอ้อ
- อุดม เพชรสังหาร .(2548,กันยายน) .*ศิลปะกับการพัฒนาสมองมนุษย์* .หมอชาวบ้าน. 27(317) : 29

ภาคผนวก

แผนการสอนที่ 1

ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส

การรับรู้เรื่อง เส้น

จุดประสงค์

1. สามารถระบุเส้นต่าง ๆ ที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้
2. สามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของเส้นที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว
3. สามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของเส้นที่ศิลปินถ่ายทอดในผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้

เนื้อหา

ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เราสามารถพบเห็น เส้น ประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสีเส้นจากธรรมชาติ หรือสีที่มนุษย์สร้างขึ้น เส้นตรง เส้นโค้ง เส้นหยัก ฯลฯ ซึ่งศิลปินได้นำเอาคุณสมบัติและลักษณะของเส้นประเภทต่างๆ สร้างสรรค์ขึ้นเป็นงานศิลปะ และก่อให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึกต่อสายตาผู้พบเห็น ซึ่งสิ่งต่างๆ ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้น อาจแตกต่างไปจากความเป็นจริงที่เราพบเห็นอยู่ในธรรมชาติและชีวิตประจำวัน

กิจกรรม

1. ผู้สอนร่วมสนทนากับผู้เรียนเกี่ยวกับลักษณะของเส้น ที่พบเห็นอยู่ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ตนพบเห็นในชีวิตประจำวัน
2. เมื่อผู้เรียนได้พูดคุยสนทนาเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่ตนพบเห็นและรู้จัก เส้น พื้นฐานแล้ว ผู้สอนนำภาพผลงานศิลปะที่มีลักษณะเด่น ในเรื่องของเส้นให้ผู้เรียนดูและเปรียบเทียบความแตกต่างของภาพ
3. ผู้สอนสรุปเนื้อหา เกี่ยวกับเรื่องเส้น ว่าผลงานศิลปะทุกประเภทไม่ว่าจะเป็น การวาดภาพด้วยพู่กัน ดินสอ สี และงานประติมากรรม(งานปั้น) ล้วนถูกสร้างสรรค์ขึ้นด้วยองค์ประกอบพื้นฐานคือเส้นนั่นเอง

ข้อ 1. ภาพของ Joan Miro ชื่อภาพ “The Beautiful Bird Revealing The Unknown to a Pair of Lovers”

- จากภาพผู้เรียนเห็นสิ่งใดบ้าง หรือเห็นรูปอะไรบ้าง และผู้เรียนพบเส้นประเภทใดมากที่สุดในการภาพ
- แต่ละรูปที่นักเรียนเห็นวาดด้วยเส้นอะไรบ้าง
- นักเรียนจะตั้งชื่อภาพนี้ว่าอย่างไร

ข้อ 2. ภาพของ Marcel Duchamp ชื่อภาพ “Nude Descending a Staircase, Noz”

- นักเรียนเห็นเส้นแบบใดในภาพบ้าง
- นักเรียนคิดว่ามีเส้นแบบใดมากที่สุดในการระหว่างเส้นตรงกับเส้นโค้ง
- ผู้เรียนคิดว่าภาพที่เห็นอยู่นี้เป็นภาพอะไร และทำไมจึงรู้สึกเช่นนั้น
- นักเรียนคิดว่าส่วนที่มีสีเหลืองในภาพคืออะไร และ ส่วนที่เป็นสีน้ำตาลในภาพคืออะไร

ข้อ 3. ภาพของ William Robinson ชื่อภาพ “Van Gogh Cows, 1980”

- ผู้เรียนเห็นเส้นแบบใดบ้างในภาพนี้
- ผู้เรียนดูภาพนี้แล้วนึกถึงสิ่งใด และรู้สึกอย่างไร
- จากภาพผู้เรียนเห็นอะไรบ้าง
- ผู้เรียนคิดว่าภาพที่เห็นอยู่นี้เป็นเวลากลางวันหรือกลางคืน เพราะอะไรทำให้รู้สึกอย่างนั้น
- สมมุติให้ผู้เรียนเป็นศิลปินผู้เรียนจะใช้เส้นประเภทใดวาดลงในภาพบ้าง และตั้งชื่อภาพว่าอย่างไร

กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนสร้างภาพตามจินตนาการเป็นเรื่องราวต่างๆ ตามที่สนใจ โดยใช้เส้น ในลักษณะต่างๆ ประกอบกันให้เกิดภาพ
2. เมื่อผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานเสร็จแล้วให้อธิบายถึงผลงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้น

สื่อและอุปกรณ์

1. ภาพของ Joan Miro ชื่อภาพ “The Beautiful Bird Revealing The Unknown to a Pair of Lovers”
2. ภาพของ Marcel Duchamp ชื่อภาพ “Nude Descending a Staircase, No. 2”
3. ภาพของ William Robinson ชื่อภาพ “Van Gogh Cows, 1980”

การประเมินผล

1. ผู้เรียนสามารถระบุเส้นต่าง ๆ ที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้
2. ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของเส้นที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว
3. ผู้เรียนสามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของเส้นที่ศิลปินถ่ายทอดในผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้

แผนการสอนที่ 2

ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส

การรับรู้เรื่อง สี น้ำหนัก

จุดประสงค์

1. สามารถระบุถึงสีและน้ำหนักที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้
2. สามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของสีและน้ำหนักที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว
3. สามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของสีและน้ำหนักที่ศิลปินถ่ายทอดในผลงานศิลปะ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้

เนื้อหา

ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เราสามารถพบเห็น สี น้ำหนัก ความเข้ม อ่อน ของสี ประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสีต้นจากธรรมชาติ หรือสีที่มนุษย์สร้างขึ้น น้ำหนักอ่อนแก่ ของสีต่างๆ ซึ่งศิลปินได้นำเอาคุณสมบัติและลักษณะของสิ่งต่างๆ สร้างสรรค์ขึ้นเป็นงานศิลปะ และก่อให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึก ต่อสายตาผู้พบเห็น ซึ่งสิ่งต่างๆ ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้น อาจแตกต่างไปจากความเป็นจริงที่เราพบเห็นอยู่ในธรรมชาติและชีวิตประจำวัน

กิจกรรม

1. ผู้สอนร่วมสนทนากับผู้เรียนเกี่ยวกับลักษณะของสี น้ำหนัก ที่พบเห็นอยู่ใน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ตนพบเห็นในชีวิตประจำวัน
2. เมื่อผู้เรียนได้พูดคุยสนทนาเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่ตนพบเห็นและรู้จักสี น้ำหนัก พื้นฐานแล้ว ผู้สอนนำภาพผลงานศิลปะที่มีลักษณะเด่น ในเรื่องของสี น้ำหนักให้ผู้เรียนดูและเปรียบเทียบความแตกต่างของภาพ
3. ผู้สอนสรุปเนื้อหา เกี่ยวกับเรื่องสี น้ำหนัก ว่าผลงานศิลปะทุกประเภทไม่จำเป็น การวาดภาพด้วยพู่กัน ดินสอ สี และงานประติมากรรม(งานปั้น) ล้วนถูกสร้างสรรค์ขึ้นด้วยองค์ประกอบดังที่กล่าวมาทั้งสิ้น ตามความคิดและความต้องการของศิลปิน และส่งผลต่อความคิด ความรู้สึกของผู้ชมด้วยเช่นกัน

ข้อ 1. ภาพของ Stanton Macdonald – Wright ชื่อภาพ “Abstraction on Spectrum”

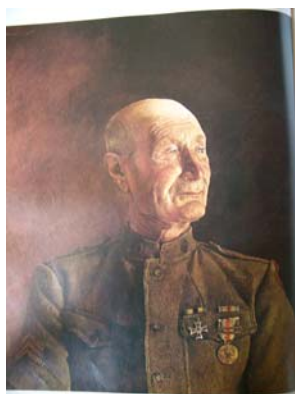
- ภาพที่เห็นนี้ใช้สีอะไรบ้าง และสีที่เห็นสีใดเข้มสีใดอ่อน
- ผู้เรียนคิดว่าสีใดที่ศิลปินใช้มากที่สุดในภาพ
- สีใดเข้มที่สุด และสีใดอ่อนที่สุด
- ผู้เรียนคิดว่าการระบายสีจากสีเข้มไปอ่อน หรือสีอ่อนไปเข้มไหม และสีใดที่ศิลปินใช้วิธีระบายแบบเข้มไปอ่อนและอ่อนไปเข้ม

ข้อ 2. ภาพของ Karl Schmidt – Rottluff ชื่อภาพ “ At the Pleisse Brook” 1906

- ในภาพผู้เรียนเห็นสีใดบ้าง
- รู้สึกอย่างไรกับสีที่เห็น เช่น เห็นสีเหลืองแล้วรู้สึกอย่างไร และสีฟ้าให้ความรู้สึกอย่างไร ทำไมจึงคิดเช่นนั้น
- คิดว่าภาพที่เห็นนี้เป็นภาพอะไร และผู้เรียนรู้สึกอย่างไร

ข้อ 3. ภาพของ Andrew Wyeth ชื่อภาพ “The Patriot, 1964”

- ผู้เรียนคิดว่าชายในภาพนี้เป็นคนอย่างไร และภาพนี้ให้ความรู้สึกอย่างไร
- ผู้เรียนเห็นโทนสีที่ใช้ในภาพหรือไม่ เป็นสีอะไร และให้ความรู้สึกอย่างไร แตกต่างจากภาพที่ 2 ที่ดูไปแล้วหรือไม่
- ผู้เรียนคิดว่าหากเปลี่ยนโทนสีในภาพเป็นโทนสีแดง หรือน้ำเงินจะให้ความรู้สึกที่แตกต่างจากนี้หรือไม่ อย่างไร

-

กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนสร้างภาพตามจินตนาการเป็นเรื่องราวต่างๆ ตามที่สนใจ โดยใช้สีน้ำหนัก ในลักษณะต่างๆ ประกอบกันให้เกิดภาพ
2. เมื่อผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานเสร็จแล้วให้อธิบายถึงผลงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้น

สื่อและอุปกรณ์

1. ภาพของ Stanton Macdonald – Wright ชื่อภาพ “Abstraction on Spectrum”
2. ภาพของ Karl Schmidt – Rottluff ชื่อภาพ “At the Pleisse Brook” 1906
3. ภาพของ Andrew Wyeth ชื่อภาพ “The Patriot, 1964”

การประเมินผล

1. ผู้เรียนสามารถระบุถึงสีและน้ำหนักที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้
2. ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของสีและน้ำหนักที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว
3. ผู้เรียนสามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของสีและน้ำหนักที่ศิลปินถ่ายทอดในผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้

แผนการสอนที่ 3

ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส

การรับรู้เรื่อง รูปร่างและรูปทรง

จุดประสงค์

1. สามารถระบุถึงรูปร่างและรูปทรงที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้
2. สามารถบอกความแตกต่างระหว่างรูปร่างและรูปทรงในงานศิลปะ
3. สามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของรูปร่างและรูปทรงที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว
4. สามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของรูปร่างและรูปทรงที่ศิลปินถ่ายทอดในผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้

เนื้อหา

ในชีวิตประจำวัน เราพบเห็น วัตถุต่างๆ ที่มีทั้งมวลและปริมาตร ปริมาตรคือพื้นที่ว่างภายในวัตถุ และมวลของวัตถุนั้น ก็คือ ขนาดและประมาณภายนอกของวัตถุ ในทางศิลปะเราเรียกสิ่งที่มีมวลและปริมาตรนี้ว่า รูปทรง ส่วนรูปร่าง คือพื้นที่ที่เรากำหนดขอบเขตด้วย เส้น สี พื้นผิว ความอ่อนแก่ของสีและพื้นที่ว่าง เราสามารถสร้างรูปร่างด้วยการวาดเส้นและระบายสี โดยลากเส้นให้ต่อเนื่องกันและให้ปลายทั้งสองข้างบรรจบกันเกิดเป็นพื้นที่ขึ้น อีกทั้งรูปร่างและรูปทรงสามารถสื่อความหมายและความคิด จินตนาการ ของผู้สร้างสรรค์ได้ โดยรูปทรงและรูปร่างที่สร้างสรรค์ขึ้นนั้น ศิลปินอาจได้แนวคิดหรือต้นแบบมาจากธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ได้

กิจกรรมการสังเกตและสนทนา

1. ผู้สอนอธิบายความแตกต่างระหว่างรูปร่างและรูปทรง โดยผู้สอนยกตัวอย่างด้วยการวาดภาพรูปทรงเรขาคณิต แบบต่างๆ กับรูปทรงที่มีปริมาตร คือ แบบที่เป็นการใช้เส้นวาดต่อกัน และแบบที่วาดให้เห็นมิติแสดงความหนา ความลึก
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนช่วยกันอภิปรายข้อแตกต่างระหว่างรูปภาพทั้ง 2 แบบ พร้อมอธิบายความแตกต่างของรูปร่างและรูปทรง
3. ผู้สอนนำภาพ รูปร่างและรูปทรง ที่ศิลปินสร้างสรรค์มาให้ผู้เรียนดู

ภาพที่ 1 ภาพของ Henri Matisse ชื่อภาพ “Le tombeau d’ Edgar Poe”

ภาพที่ผู้สอนให้ดูเป็นภาพใบหน้าของผู้ชายคนหนึ่ง

- ผู้สอนถามผู้เรียนว่า ผู้ชายในภาพน่าจะอายุเท่าไร แล้วน่าจะมีรูปร่างอย่างไร ลักษณะหน้าตาเป็นอย่างไร พร้อมอธิบายว่า เส้นเพียงไม่กี่เส้นก็สามารถสร้างเป็นรูปภาพได้

ภาพที่ 1.1 ภาพของ Henri Matisse ชื่อภาพ “Christmas Night, 1952”

เป็นการใช้รูปร่างต่างๆ ทำให้เกิดภาพ

- ผู้เรียนคิดว่าศิลปินใช้วิธีการใดสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้
 - ผู้เรียนคิดว่าภาพนี้เป็นภาพของสิ่งใดหรือสถานที่ใด ทำไมจึงคิดเช่นนั้น
 - ผู้เรียนคิดว่า แฉก 5 แฉก ในภาพคืออะไร ทำไมจึงคิดเช่นนั้น
 - พื้นที่สีน้ำเงินในภาพ ผู้เรียนคิดว่าหมายถึงอะไร
 - ผู้เรียนคิดว่าสิ่งที่เป็รูปร่างในภาพคล้ายกับรูปร่างอะไรบ้าง
 - สิ่งทีศิลปินสร้างสรรค์สามารถนำไปใช้ประกอบหรือตกแต่งให้บ้านหรือที่ทำงาน
- ผู้เรียนเกิดความสุขงามได้หรือไม่ แล้วผู้เรียนจะใช้ตกแต่งสิ่งใด

ภาพที่ 2 ภาพของ Auguste Rodin ชื่อภาพ “Cambodian Dancer, 1906”

เป็นภาพที่ผู้หญิงกำลังรำรำ ผู้สอนถามผู้เรียนว่า

- ผู้เรียนเห็นความแตกต่างระหว่างภาพที่ 2 และ 1 อย่างไรบ้าง
- แล้วผู้เรียนคิดว่าภาพที่ 2 เป็นรูปร่างหรือรูปทรง เพราะเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น
- ผู้เรียนคิดว่าคนในภาพกำลังทำอะไร
- ผู้หญิงในภาพน่าจะอายุเท่าไร คิดว่าเขารู้สึกอย่างไร

ภาพที่ 3 ภาพของ Boris Vallejo ชื่อภาพ “Counterfeit Lover form Mirage 1981”

เป็นภาพผู้หญิงเปลือยกาย

- ผู้เรียนคิดว่าผู้หญิงคนนี้อายุประมาณเท่าไร และเธอกำลังทำอะไร
- จากภาพผู้เรียนคิดว่าผู้หญิงคนนี้เป็นคนสวยหรือไม่ อะไรทำให้คิดเช่นนั้น
- หากมองดูภาพนี้แล้ว กับภาพผู้หญิงกำลังเต้นรำ (ภาพที่ 2) ผู้เรียนมีความคิดเห็นอย่างไร

ภาพที่ 4 ภาพของ Erich Heckel ชื่อภาพ “Woman with Shawl, 1912”

ภาพประติมากรรมแกะไม้

- ภาพนี้เป็นภาพประติมากรรม
- ผู้เรียนลองดูซิว่า คนในภาพเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย ผู้เรียนสังเกตได้จากสิ่งใด
- ผู้เรียนลองนึกย้อนกลับไปที่ตอนที่ผลงานนี้จะถูกแกะสลักเป็นรูปคนชื่อว่า ลักษณะของวัสดุที่ใช้แกะเป็นอะไรและจะมีรูปร่างลักษณะอย่างไร
- ผู้เรียนคิดว่าศิลปินใช้วิธีการใดจึงจะสร้างผลงานประติมากรรมนี้ขึ้นมาได้
- ผู้เรียนคิดว่าสามารถใช้วัสดุประเภทอื่น สร้างสรรค์ผลงานในลักษณะแบบเดียวกันนี้ได้หรือไม่ อะไรบ้าง
- ผู้เรียนคิดว่าบุคคลในภาพกำลังทำอะไร
- ถ้าให้ผู้เรียนพิจารณาผลงานที่เห็นอยู่ที่นี่ ผู้เรียนคิดว่าน่าจะมีน้ำหนักประมาณเท่าไร

4. ผู้สอนเปรียบเทียบภาพทั้งหมดให้ผู้เรียนดูแล้วให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปว่ารูปร่างได้แก่ภาพใด เพราะเหตุใดจึงคิดเช่นนั้นและรูปทรงได้แก่ภาพใดเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น และอธิบายสรุปถึงความแตกต่างระหว่างรูปร่างและรูปทรงว่า รูปร่างในงานศิลปะคือ พื้นที่ที่ถูกกำหนดขอบเขต ด้วยส่วนประกอบต่าง ๆ เช่น น้ำหนัก อ่อนแก่ เส้น สี พื้นผิว และที่ว่าง ซึ่งมีเพียง 2 มิติคือ มีความกว้างและความยาว ส่วนรูปทรง คือ วัตถุที่มี 3 มิติ คือ มีความลึกเพิ่มขึ้น ซึ่งเราจะรู้สึกได้กับรูปทรงทางประติมากรรมและสถาปัตยกรรม ส่วนในงานจิตรกรรมหรือการวาดภาพเราสามารถเพิ่มน้ำหนักและปริมาตรให้รูปทรง 2 มิติกลายเป็น 3 มิติได้ด้วยการระบายน้ำหนักในรูปทรงนั้นจากอ่อนไปแก่

กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ

ให้ผู้เรียนตัดฟิวเจอร์บอร์ดเป็นรูปร่างต่างๆ ตามที่ตนต้องการแล้ว นำรูปร่างของแต่ละคนมาประกอบกันเป็นผลงานศิลปะ พร้อมตั้งชื่อผลงาน

สื่อและอุปกรณ์

1. ภาพของ Henri Matisse ชื่อภาพ “Le tombeau d’ Edgar Poe”
2. ภาพของ Henri Matisse ชื่อภาพ “Christmas Night, 1952”
3. ภาพของ Auguste Rodin ชื่อภาพ “Cambodian Dancer, 1906”
4. ภาพของ Boris Vallejo ชื่อภาพ “Counterfeit Lover form Mirage 1981”
5. ภาพของ Erich Heckel ชื่อภาพ “Woman with Shawl, 1912”
6. รูปร่างต่าง ๆ จากการตัดฟิวเจอร์บอร์ด

การประเมินผล

1. ผู้เรียนสามารถระบุถึงรูปร่างและรูปทรงที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้
2. ผู้เรียนสามารถบอกความแตกต่างระหว่างรูปร่างและรูปทรงในงานศิลปะ
3. ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของรูปร่างและรูปทรงที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว
4. ผู้เรียนสามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของรูปร่างและรูปทรงที่ศิลปินถ่ายทอดในผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้

แผนการสอนที่ 4

ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส

การรับรู้เรื่อง พื้นผิว

จุดประสงค์

1. สามารถระบุถึงพื้นผิวต่าง ๆ ที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้
2. สามารถอธิบายถึงความแตกต่างของพื้นผิวและเทคนิควิธีการสร้างสรรค์พื้นผิวประเภทต่าง ๆ ที่เห็นในงานศิลปะได้
3. สามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงพื้นผิวลักษณะ ต่าง ๆ ที่เห็นในงานศิลปะกับพื้นผิวที่ตนเคยสัมผัสหรือพื้นผิวในสิ่งแวดล้อมได้

เนื้อหา

พื้นผิว หมายถึง ลักษณะระนาบผิวของวัตถุใดๆ ที่สามารถรับรู้ได้ด้วยการสัมผัส และต้องหรือด้วยการมอง ซึ่งพื้นผิวนี้จะเป็นพื้นฐานของวัสดุจริง หรือที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของศิลปินได้

กิจกรรมการสังเกตและสนทนา

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนปิดตา แล้วใช้มือสัมผัสพื้นผิวจากวัสดุต่างๆ ที่เตรียมมา เช่น กระดาษ เศษผ้า กระดาษทราย สำลี เป็นต้น พร้อมให้ผู้เรียนบอกชื่อของวัสดุที่สัมผัสได้และบอกความรู้สึกที่มีต่อวัสดุเหล่านั้น เช่น กระดาษทราย ให้ความรู้สึกหยาบ กระดาษ เป็นต้น
2. ผู้สอนอธิบายให้ผู้เรียนฟังเรื่องพื้นผิว ศิลปินสามารถสร้างพื้นผิวในผลงานเป็นสื่อในการแสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึก และพื้นผิวที่แตกต่างกันย่อมให้ความรู้สึกที่แตกต่างกัน เช่น ผิวเรียบ ให้ความรู้สึกสงบ นิ่ง ผิวขรุขระ ให้ความรู้สึกน่ากลัว และทดลองให้ผู้เรียนสร้างพื้นผิวด้วยตนเอง โดยนำกระดาษทาบลงบนพื้นผิวลักษณะต่างๆ แล้วใช้ดินสอขีดหรือระบาย กดทับให้เกิดพื้นผิว จากนั้นให้ผู้เรียนแต่ละคนอธิบายลักษณะพื้นผิวที่เกิดขึ้น

3. ภาพของ Constantin Brancusi ชื่อภาพ “Mlle Pogang 1931”

- ภาพที่มีพื้นผิวเรียบและพื้นสีขาวนี้ผู้เรียนลองดูซิว่า ผู้คิดว่าเป็นศิลปินใช้วัสดุอะไรในการแกะสลัก
- ผู้เรียนคิดว่าภาพที่เห็นเป็นภาพอะไร ทำไม่จึงคิดเช่นนั้น
- ผู้เรียนคิดว่าเมื่อสัมผัสผลงานจะรู้สึกอย่างไร
- แล้วภาพคนในผลงานที่ศิลปินสลักขึ้นน่าจะอยู่ในอารมณ์ใด

4. ภาพของ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ ชื่อภาพ “คารวะแด่ท้องทะเล 2535”

- ผู้เรียนคิดว่าภาพที่เห็นนี้ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้นด้วยวิธีใด และใช้วัสดุอะไรบ้าง (ผู้สอนอธิบายรายละเอียดภาพอย่างคร่าวๆ)
- ถ้าได้สัมผัสผู้เรียนคิดว่าจะให้ความรู้สึกอย่างไร
- ผู้เรียนลองคิดดูซิว่าภาพนี้ศิลปินต้องการสื่อถึงสิ่งใด หรือสถานที่ใด

- ผู้เรียนคิดว่าถ้าพื้นผิวที่เห็นอยู่ในภาพผลงานนี้ถูกใช้แทนพื้นผิวที่เห็นในภาพที่ 1 จะให้ความรู้สึกอย่างไร

5. ภาพของ Emil Nolde ชื่อภาพ “White Tree Trunks”

- ภาพที่เห็นนี้ผู้เรียนคิดว่าศิลปินใช้สีมากหรือน้อย หนาหรือบาง
- ผู้เรียนคิดว่าศิลปินระบายสีนี้ด้วยวิธีใด ระบายเรียบๆ แต้ม ปาด จุด หรือขีด
- แล้วศิลปินน่าจะใช้อุปกรณ์ใดในการวาดภาพ พู่กัน กิ่งไม้ นิ้วมือ หรือวัสดุอย่างอื่น
- ถ้าได้สัมผัสภาพนี้ผู้เรียนจะรู้สึกอย่างไร
- ระหว่างร่องรอยการใช้สีนี้ด้วยการวาดภาพระบายสีเรียบๆ ผู้เรียนคิดว่าให้ความรู้สึกแตกต่างกันอย่างไร และผู้เรียนชอบแบบไหนมากกว่า เพราะเหตุใด

กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ

ผู้สอนให้ผู้เรียนนำวัสดุและพื้นผิวชนิดต่างๆ ปะติดลงบนกระดาษเพื่อสร้างเป็นผลงานศิลปะ

สื่ออุปกรณ์

1. ภาพของ Constantin Brancusi ชื่อภาพ “Mlle Pogang 1931”
2. ภาพของ ศิววรรณ เจนหัตถการกิจ ชื่อภาพ “คารวะแด่ท้องทะเล 2535”
3. ภาพของ Emil Nolde ชื่อภาพ “White Tree Trunks”

การประเมินผล

1. ผู้เรียนสามารถระบุถึงพื้นผิวต่าง ๆ ที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้
2. ผู้เรียนสามารถอธิบายถึงความแตกต่างของพื้นผิวและเทคนิควิธีการสร้างสรรค์พื้นผิวประเภทต่างๆ ที่เห็นในงานศิลปะได้
3. ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงพื้นผิวลักษณะ ต่าง ๆ ที่เห็นในงานศิลปะกับพื้นผิวที่ตนเคยสัมผัสหรือพื้นผิวในสิ่งแวดล้อมได้

แผนการสอนที่ 5

ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส

การรับรู้เรื่อง แสงเงา

จุดประสงค์

1. สามารถระบุถึงช่วงเวลาของแสงที่เห็นในผลงานศิลปะได้
2. สามารถอธิบายแหล่งที่มาของแสงที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้
3. สามารถแสดงความคิดเห็นต่อการปรากฏของแสงเงาในภาพผลงานศิลปะโดยเชื่อมโยงกับแสงเงาในธรรมชาติได้

เนื้อหา

แสง ทำให้เรามองเห็นวัตถุและพื้นผิว รวมทั้งมวลและปริมาตรของวัตถุ แสงที่เกิดขึ้นในทิศทางต่างกัน ที่ตกกระทบพื้นผิวทำให้เกิดเงาบนวัตถุในทิศทางที่ต่างกัน และก่อให้เกิดความรู้สึกที่มีต่อผลงานศิลปะที่แตกต่างกันออกไปได้

กิจกรรมการสังเกตและสนทนา

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนทดลองนำวัตถุต่างๆ วางบนพื้นที่มีแสงส่อง เช่น วัตถุรูปทรงกลมผิวเกลี้ยง วัตถุทรงสี่เหลี่ยมพื้นผิวขรุขระแล้วให้ผู้เรียนสังเกตลักษณะของแสงเงาที่ตกกระทบวัตถุนั้น จากนั้นให้ผู้เรียนแต่ละคนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทิศทางของแสงที่ตกกระทบวัตถุและลักษณะของเงาที่เกิดขึ้น ทดลองวาดภาพวัตถุและแสงเงาที่เกิดขึ้น
2. ผู้สอนอธิบายให้ผู้เรียนฟังเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแสงเงากับพื้นผิววัตถุและความสัมพันธ์ของพื้นผิวกับสีและแสงเงา เช่น วัตถุที่มีผิวเรียบและมีสีอ่อน จะให้ความรู้สึกแตกต่างจากวัตถุที่มีผิวเรียบแต่สีเข้ม พื้นผิวที่มีความขรุขระมากเมื่อถูกแสงกระทบจะทำให้มองเห็นพื้นผิวนั้นชัดเจนและเกิดมิติมากกว่าพื้นผิวเรียบ
3. ภาพของ Giorgio de Chirico ชื่อภาพ "The Soothsayer's Recompense 1913"

- ผู้เรียนเห็นสิ่งใดในภาพนี้บ้าง
- แล้วพื้นผิวที่เกิดขึ้นในภาพนี้ มีความแตกต่างจากสองภาพหรือไม่ อย่างไร
- ผู้เรียนคิดว่าคนที่นอนอยู่ในภาพ เป็นภาพคนจริงๆ หรือเป็นภาพรูปปั้นคน เพราะเหตุใด แล้วผู้เรียนสังเกตจากสิ่งใด
- ผู้เรียนคิดว่าประตูโค้งที่เห็นและพื้นที่คนนอนอยู่ น่าจะเป็นพื้นอะไร ไม้ ปูน ซีเมนต์ หรือแผ่นยาง สังเกตจากสิ่งใด
- ผู้เรียนคิดว่าแสงที่ส่องลงมาให้ความรู้สึกอย่างไร ร้อน อบอวน หรือ ร้อนมาก
- แล้วภาพที่เห็นอยู่ น่าจะอยู่ในช่วงเวลาใด
- ให้ผู้เรียนลองเปรียบเทียบประตูที่ถูกแสงกับช่องประตูที่อยู่ในเงาว่าแตกต่างกันอย่างไร คิดว่าเป็นเพราะเหตุใด และให้ความรู้สึกอย่างไร
- ผู้เรียนสังเกตเห็นนาฬิกาสีขาวรูปวงกลมที่อยู่บนตัวอาคารหรือไม่ เมื่อเห็นแล้วลองคิดดูซิว่านาฬิกามันอยู่ตรงอาคารที่มือทำไมถึงมองเห็นตัวเลข แล้วสีขาวของนาฬิกาสว่างเท่ากับสีขาวของที่นั่งนอนและคว้นสีขาวที่เห็นหรือไม่ ทำไมจึงคิดเช่นนั้น

4. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูภาพ (เรอแนว กับนอร์แมน) เปรียบเทียบกัน 2 ภาพ

(4.1) ภาพของ Auguste Renoir ชื่อภาพ “The Swing 1876”

- ผู้เรียนคิดว่าภาพนี้น่าจะอยู่ในสถานที่ใด ทำไมจึงคิดเช่นนั้น
- คนในภาพกำลังทำอะไร และผู้เรียนคิดว่าเขามีความรู้สึกอย่างไร
- ผู้เรียนสังเกตเห็นจุดขาวๆ ในภาพและพื้นที่สีขาวนวลในภาพไหม ผู้เรียนคิดว่าคืออะไร แล้วส่วนที่เป็นสีเทาอ่อนๆ อมฟ้านั้นละ คืออะไร
- ผู้เรียนคิดว่าในภาพน่าจะเป็นช่วงเวลาใด

- ผู้เรียนคิดว่าศิลปินสามารถทำให้ผู้เรียนรู้สึกสงบ ร่มรื่น หรือไม่ และศิลปินสามารถถ่ายทอดความรู้สึกร่มรื่นของต้นไม้หรือสวน ให้ผู้เรียนรู้สึกได้หรือไม่

(4.2) ภาพของ Norman Rockwell ชื่อภาพ “Is He Coming?”

- ผู้เรียนเห็นสิ่งใดในภาพบ้าง
- ผู้เรียนคิดว่าเบื้องหน้าของเด็กหญิงคืออะไรและเด็กชายกำลังมองสิ่งใด
- สมมุติถ้าผู้เรียนอยู่ในเหตุการณ์ในภาพผู้เรียนคิดว่าสามารถมองเห็นหน้าของเด็กหญิงได้ด้วยเพราะเหตุใด
- ผู้เรียนคิดว่าเด็กผู้หญิงคนนี้ใส่ชุดนอนสีอะไรและเนื้อผ้ามีลักษณะอย่างไร เหตุใดจึงรู้สึกเช่นนั้น
- ผู้เรียนคิดว่าแมวที่เห็นอยู่ในภาพมีสีอะไร
- ภาพนี้เกิดขึ้นช่วงเวลาใด
- ศิลปินสามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนรู้สึกได้หรือไม่ว่าช่วงเวลาดังกล่าวเป็นเวลากลางคืนและเราอยากรู้ว่าเด็กทั้งสองคนกำลังจ้องมองสิ่งใดอยู่

กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ

ผู้สอนให้ผู้เรียนสมมุติทิศทางของแสงพร้อมแหล่งกำเนิดของแสงแล้วสร้างผลงานศิลปะด้วยการวาดภาพระบายสี หรือใช้กลวิธีตัดปะกระดาษ เพื่อสื่อให้เห็นถึงการเกิดแสงและเงา

สื่ออุปกรณ์

1. ภาพของ Giorgio de Chirico ชื่อภาพ “The Soothsayer’s Recompense 1913”
2. ภาพของ Auguste Renoir ชื่อภาพ “The Swing 1876”
3. ภาพของ Norman Rockwell ชื่อภาพ “Is He Coming?”

การประเมินผล

1. ผู้เรียนสามารถระบุถึงช่วงเวลาของแสงที่เห็นในผลงานศิลปะได้
2. ผู้เรียนสามารถอธิบายแหล่งที่มาของแสงที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้
3. ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นต่อการปรากฏของแสงเงาในภาพผลงานศิลปะโดยเชื่อมโยงกับแสงเงาในธรรมชาติได้

แผนการสอนที่ 6

หลักการศิลปะ

การรับรู้เรื่องเอกภาพ

จุดประสงค์

1. สามารถบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดความมีเอกภาพในผลงานศิลปะได้
2. สามารถอธิบายลักษณะความเป็นเอกภาพในผลงานศิลปะที่ตนเห็นได้
3. สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความมีเอกภาพในผลงานศิลปะและสิ่งแวดล้อมได้

เนื้อหา

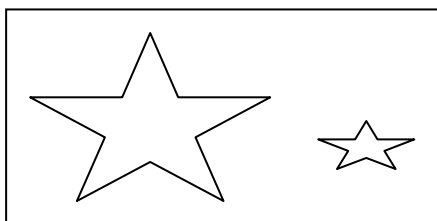
เอกภาพในงานศิลปะ คือการที่ศิลปินนำองค์ประกอบต่างๆ ทางศิลปะมาจัดวางให้เกิดการผสมกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่แตกแยกหรือกระจัดกระจายซึ่งสามารถทำให้เกิดความรู้สึกต่อเนื่องและเป็นเรื่องราวเดียวกัน

กิจกรรมการสังเกตและสนทนา

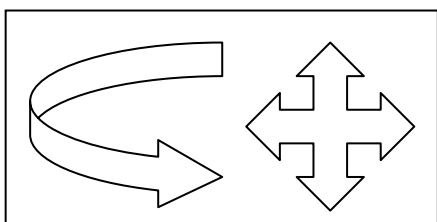
1. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูภาพที่เกิดจากการขัดแย้งกันของสี ขนาด รูปร่าง น้ำหนัก และเส้น พร้อมอธิบายถึงลักษณะของการขัดแย้งกันทางศิลปะ

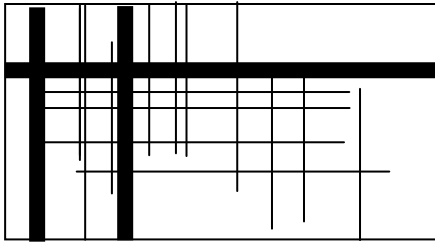
ความขัดแย้งกันของสี

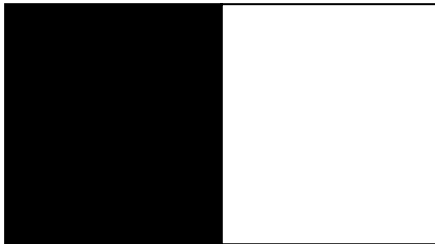
ความขัดแย้งกันของขนาด

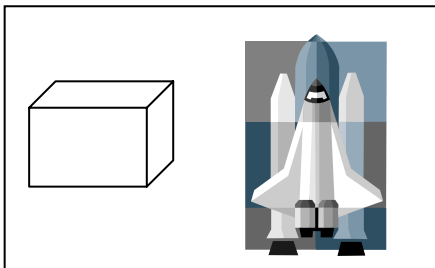
ความขัดแย้งกันของรูปร่าง

ความขัดแย้งกันของเส้น

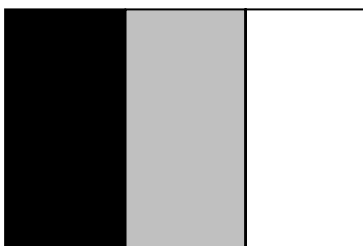

ความขัดแย้งกันของน้ำหนัก

ความขัดแย้งกันของรูปทรง

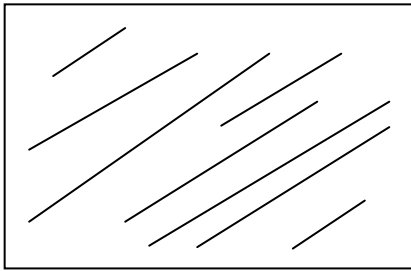
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูภาพที่เกิดจากการประสานกันของสี เส้น และการซ้ำกันของรูปร่างและสี พร้อมอธิบายถึงลักษณะของการการประสานกันทางศิลปะ

การประสานกันด้วยสี

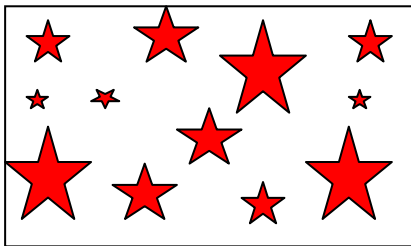
การประสานกันด้วยเส้น

การซ้ำกันด้วยเส้น

การซ้ำกันด้วยรูปทรง

การซ้ำกันด้วยสี

หลังจากที่ผู้สอนและผู้เรียนพูดคุยกันถึงเรื่องเอกภาพในงานศิลปะแล้ว ผู้สอนให้ผู้เรียนดูภาพ

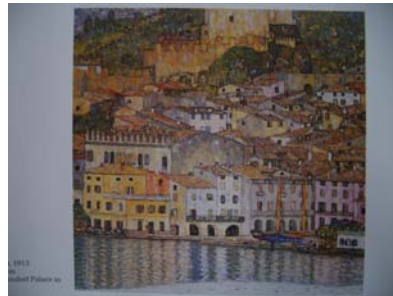
ข้อ 1. ภาพของ William Robinson ชื่อภาพ “Birkdale Farmyard with Thistles, 1980”

- ผู้เรียนคิดว่าภาพที่ดูอยู่นี้ให้ความรู้สึกอย่างไร ในเรื่องของสี รูปทรง รูปทรง หรือขนาดของสิ่งที่เห็นในภาพขัดแย้งหรือเหมือนกันอย่างไร
- ภาพนี้ให้ความรู้สึกเป็นกลุ่มก้อนหรือกระจัดกระจาย

- ผู้เรียนคิดว่า ถ้าตัวที่อยู่ด้านหน้าภาพเป็นสีชาวดำ ภาพนี้จะให้ความรู้สึกอย่างไร จะเกิดความแตกต่างหรือความขัดแย้งหรือไม่

ข้อ 2. ภาพของ Gustav Klimt ชื่อภาพ “Malcesine on Lake Garda, 1913”

- ผู้เรียนมีความคิดเห็นอย่างไรเมื่อเห็นภาพนี้ เป็นภาพที่ดูเป็นเรื่องราวเดียวกันหรือคนละเรื่องราว เหตุใดจึงคิดเช่นนั้น
- สี และรูปทรงในภาพ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอย่างไร สีและรูปทรงที่เห็นนั้นมีความแตกต่าง ขัดแย้งหรือเหมือนกันอย่างไร
- ผู้เรียนคิดว่าศิลปินให้ความสำคัญกับสิ่งใดในภาพเป็นพิเศษ ทำไมจึงคิดเช่นนั้น

ข้อ 3. ภาพของ Salvador Dali ชื่อภาพ “The Madonna of Port Ligat, 1950”

- ผู้เรียนสังเกตเห็นรูปทรงใดบ้างในภาพ
- เมื่อพิจารณาดูภาพแล้วผู้เรียนรู้สึกอย่างไร ในเรื่องของรูปทรง สี เนื้อหา เรื่องราว

- ผู้เรียนคิดว่าภาพที่เห็นอยู่นี้ดูกระจัดกระจาย หรือดูเป็นเรื่องเดียวกัน และผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าภาพนี้มีความขัดแย้งในเรื่องของรูปทรง สี หรือไม่
- โทนสีที่ศิลปินใช้ในการวาดภาพมีผลต่อการหลอมรวมกันของเนื้อหาและเรื่องราวในภาพหรือไม่ อย่างไร

กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูภาพของประสงค์ ลือเมือง ชื่อภาพ “บ้านฤดูฝน”

และภาพของ ศีวีวรรณ เจนหัตถการกิจ ชื่อภาพ “กลางคืน 2530 By Night 1987”

แล้วให้ผู้เรียนอธิบายส่วนประกอบที่ทำให้ภาพผลงานทั้งสองนี้มีความเป็นเอกภาพ

2. ให้ผู้เรียนใช้ส่วนประกอบทางศิลปะได้แก่ เส้น สี พื้นผิว และวัสดุอื่นๆ ที่ผู้สอนเตรียมให้ สร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะที่มีเอกภาพ

สื่อการสอน ภาพผลงานศิลปะของ

1. ภาพของ William Robinson ชื่อภาพ “Birkdale Farmyard with Thistles, 1980”
2. ภาพของ Gustav Klimt ชื่อภาพ “Malcesine on Lake Garda, 1913”
3. ภาพของ Salvador Dali ชื่อภาพ “The Madonna of Port Ligat, 1950”
4. ภาพของ ประสงค์ ลือเมือง ชื่อภาพ “บ้านฤดูฝน”
5. ภาพของ ศีวีวรรณ เจนหัตถการกิจ ชื่อภาพ “กลางคืน 2530 By Night 1987”

การประเมิน

1. ผู้เรียนสามารถบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดควมมีเอกภาพในผลงานศิลปะได้
2. ผู้เรียนสามารถอธิบายลักษณะความเป็นเอกภาพในผลงานศิลปะที่ตนเห็นได้
3. ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับควมมีเอกภาพในผลงานศิลปะและสิ่งแวดล้อม

ได้

แผนการสอนที่ 7

โครงสร้างในงานศิลปะ

เรื่อง ความสมดุล

จุดประสงค์

1. สามารถระบุส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดความสมดุลในผลงานศิลปะได้
2. สามารถอธิบายลักษณะรูปแบบของความสมดุลที่เห็นในผลงานศิลปะได้
3. สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสมดุลในผลงานศิลปะและในสิ่งแวดล้อมได้

เนื้อหา

ความสมดุล หมายถึง การนำส่วนประกอบต่างๆ ของศิลปะ อาทิ พื้นผิว สี รูปร่าง รูปทรง ฯลฯ มาจัดรวมกันในผลงานศิลปะ เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่ามีความรู้สึกเท่ากัน ไม่หนักไปข้างใดข้างหนึ่ง

สมดุลในศิลปะ หมายถึงความเท่ากันของด้านซ้ายและขวา ทั้งที่เป็นจริงและตามความรู้สึก ความสมดุลจะช่วยย้าให้ผลงานดูมีความมั่นคง สง่า น่าสนใจ และมีเสน่ห์

กิจกรรมการสังเกตและสนทนา

ผู้สอนพูดคุยกับผู้เรียนเรื่องของการมองภาพที่ประกอบไปด้วยองค์ประกอบทางศิลปะหลายๆ ประเภท เช่น เส้น สี รูปร่าง รูปทรง แสงเงา ว่าภาพผลงานต่างๆ นั้นดูแล้วเกิดความรู้สึกสมบูรณ์ไม่ขัดแย้ง เนื่องจากศิลปินสร้างสรรค์ผลงานออกมาโดยอาศัยพื้นฐานการสร้างสมดุล และการจัดจังหวะในภาพ

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสมดุลและให้ผู้เรียนยกตัวอย่างความสมดุล ที่ตนเองพบเห็นในชีวิตประจำวันและช่วยกันอภิปราย

1.1 ภาพของ William Robinson ชื่อภาพ “Professor John Robinson and Brother William, 1992”

- ภาพของผู้ชาย 2 คนนี้เหมือนกันหรือไม่ หรือต่างกันอย่างไร
- ผู้เรียนคิดว่าผู้ชาย 2 คนนี้เป็นคนๆ เดียวกันหรือไม่ เพราะเหตุใด
- แล้วผู้เรียนคิดว่าทำไมศิลปินจึงวาดภาพผู้ชายแค่ 2 คน
- และผู้ชาย 2 คนนี้เขากำลังคิดอะไร
- ผู้เรียนคิดว่าเขายืนอยู่ในสถานที่ใดหรือเขากำลังฝัน หรือทำอะไร
- ถ้าเราแบ่งครึ่งภาพแล้ว 2 ข้างเท่ากันหรือไม่
- ผู้เรียนคิดว่าภาพนี้แตกต่างจากภาพที่แล้วหรือไม่ อย่างไร
- รายละเอียดของคน 2 คนนี้เหมือนหรือต่างกันอย่างไร
- ระหว่าง 2 ข้าง ผังซ้ายหรือขวาที่หนักกว่ากัน หรือทั้ง 2 ผังน้ำหนักเท่ากัน
- เสื้อสีฟ้าของผู้ชายทางซ้ายมือ ทำให้ภาพซ้ายมือดูเบาว่า ภาพขวามือหรือไม่ เพราะเหตุใด
- พื้นด้านหลังของชายใส่เสื้อคลุมสีดำสว่างกว่าทางพื้นหลังของชายซ้ายมือ ผู้เรียนคิดว่าสามารถทำให้ภาพ 2 ข้างนี้ ดูสมดุลกันหรือไม่
- แล้วผู้เรียนเคยเห็นสิ่งใดหรือภาพใดที่มีความสมดุลแบบ 2 ข้างไม่เท่ากันบ้าง

1.2 ภาพของ Georgia O' Keefe ชื่อภาพ "Cow's Skull : Red, White and Blue,"

- ผู้เรียนดูภาพนี้แล้วนึกถึงสิ่งใด
- แล้วภาพที่เห็นอยู่นี้ถ้าแบ่งครึ่งของภาพจะมีความเท่ากันระหว่างด้านซ้ายและขวาหรือไม่
- ผู้เรียนคิดว่าหากด้านหลังของภาพศิลปินต้องการวาดเพื่อสื่อสิ่งใด
- เมื่อดูภาพนี้แล้วผู้เรียนต้องถอยออกไปซ้ายที่ ขวาที่หรือไม่ หรือดูตรงๆ ก็ได้ไม่ต้องถอยออกไปมา

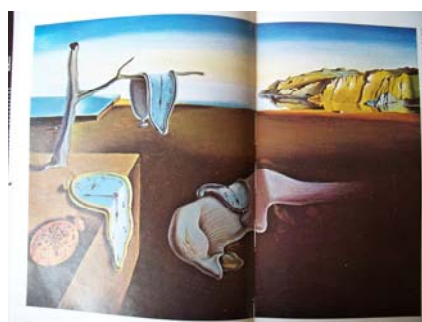
2. ผู้เรียนได้ดูภาพที่ 2 ข้างมีความสมดุลเท่ากันแล้ว ผู้สอนให้ผู้เรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับสมดุลทั้ง 2 ข้าง และอภิปรายพร้อมยกตัวอย่างเปรียบเทียบกับสิ่งที่ตนพบเห็นอยู่ในชีวิตประจำวัน

2.1 ภาพของ Auguste Renoir ชื่อภาพ “The Bathers”

- ภาพที่เห็นอยู่นี้ผู้เรียนคิดว่าผู้หญิงในกลุ่มนี้กำลังทำอะไร และมีกี่คน
- ถ้าเราแบ่งครึ่งภาพ มีอะไรอยู่ทางขวามือบ้าง แล้วซ้ายมือมีอะไร
- เมื่อผู้เรียนมองภาพนี้โดยรวมผู้เรียนคิดว่าภาพนี้มีความสมดุลหรือไม่ หรือว่าหนักไปข้างใดข้างหนึ่ง
- ก็อาจเป็นไปได้อย่างที่ผู้เรียนคิดเพราะว่าภาพทางซ้ายมือใหญ่กว่าภาพทางขวามือ แต่ผู้เรียนสังเกตไหมว่าทางขวามือที่ ไกลๆ นั้นมีผู้หญิง 2 คนอยู่ในนั้นด้วย
- ผู้หญิง 2 คนนั้นสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้บ้างหรือไม่
- แล้วถ้าไม่มีผู้หญิง 2 นั้นล่ะ ผู้เรียนคิดว่าภาพนี้จะเป็นอย่างไร ภาพข้างใดจะหนักกว่ากัน หรือมีความสมดุลหรือไม่

2.2 ภาพของ Salvador Dali ชื่อภาพ “The Persistence of Memory 1931”

- ผู้เรียนเห็นสิ่งใดบ้างในภาพ
- แล้วภาพนี้ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอย่างไร ต่างจากภาพที่แล้วหรือไม่ หรือเหมือนกันอย่างไร

- และถ้าแบ่งภาพออกเป็น 2 ซ้าง ซ้ายขวา ผู้เรียนคิดว่าภาพซ้ายและขวาจะสมดุลกัน หรือไม่ทำไม
- แล้วผู้เรียนเห็นภูเขาสีเหลืองเข้มด้านซ้ายมือหรือไม่ ภูเขานี้ถ้าตัดออกจะทำให้ภาพด้านซ้ายมือดูเบาลงหรือไม่
- ผู้เรียนสังเกตไหมว่า พื้นที่ข้างด้านซ้ายมือศิลปินระบายสีน้ำตาลเข้ม ผู้เรียนคิดว่าทำไมศิลปินจึงระบายสีเข้มไม่ระบายสีที่อ่อนกว่า
- เมื่อดูภาพนี้แล้วผู้เรียนคิดว่าภาพนี้มีความสมดุลกันหรือไม่ แล้ววิธีที่ศิลปินใช้ความสามารถทำให้ภาพดูสมดุลกันได้หรือไม่

กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูภาพศิลปะอื่นๆ เกี่ยวกับความสมดุลภาพเพื่อทบทวน

1.1 ภาพของ Gustav Klimt ชื่อภาพ "Portrait of Fritza Riedler"

1.2 ภาพของ Salvador Dali ชื่อภาพ "The Sacrament of the Last Supper"

1.3 ภาพของ Salvador Dali ชื่อภาพ “Mae West”

2. ผู้สอนให้ผู้เรียนจัดวางภาพที่มีความสมดุลกัน 2 ข้าง โดยให้ผู้เรียนตัดกระดาษสีที่เตรียมไว้ให้ ออกเป็นรูปเรขาคณิตแบบต่างๆ หรือรูปร่างอย่างอื่นตามชอบแล้ว ปะติดบนกระดาษที่เตรียมไว้ เพื่อสร้างงานศิลปะที่มีความสมดุลเท่ากัน 2 ข้าง

3. ผู้สอนให้ผู้เรียนใช้ส่วนประกอบต่างๆ ทางศิลปะ ได้แก่ สี พื้นผิว ขนาด ช่วยในการตกแต่งภาพผลงานศิลปะเพื่อให้เกิดความสมดุล

สื่อและอุปกรณ์

1. ภาพถ่ายผลงานศิลปะของ

- ภาพของ William Robinson ชื่อภาพ “Professor John Robinson and Brother William, 1992”
- ภาพของ Georgia O’ Keefle ชื่อภาพ “Cow’s Skull : Red, White and Blue,”
- ภาพของ Auguste Renoir ชื่อภาพ “The Bathers”
- ภาพของ Salvador Dali ชื่อภาพ “The Persistence of Memory 1931”
- ภาพของ Gustav Klimt ชื่อภาพ “Portrait of Fritza Riedler”
- ภาพของ Salvador Dali ชื่อภาพ “The Sacrament of the Last Supper”
- ภาพของ Salvador Dali ชื่อภาพ “Mae West”

2. วงกลมที่มีสีและขนาดเหมือนกัน, วงกลมที่มีขนาดใหญ่สีอ่อน, วงกลมขนาดเล็กสีเข้ม สีเหลี่ยมและสามเหลี่ยมขนาดและสีต่างๆ

การประเมินผล

1. ผู้เรียนสามารถระบุส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดความสมดุลในผลงานศิลปะได้
2. ผู้เรียนสามารถอธิบายลักษณะรูปแบบของความสมดุลที่เห็นในผลงานศิลปะได้
3. ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสมดุลในผลงานศิลปะและในสิ่งแวดล้อม

ได้

แผนการสอนที่ 8

โครงสร้างในงานศิลปะ

เรื่อง จังหวะและความเคลื่อนไหว

จุดประสงค์

1. สามารถบอกลักษณะการจัดวางและจังหวะในผลงานศิลปะได้
2. สามารถอธิบายและบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดจังหวะในผลงานศิลปะได้
3. สามารถแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่เกิดจากจังหวะในผลงานศิลปะตามที่ตนรับรู้ได้

เนื้อหา

การจัดจังหวะในงานศิลปะ คือ การนำส่วนประกอบต่างๆ ในการสร้างงานศิลปะ ได้แก่ พื้นผิว รูปทรง สี แสงเงา ฯ มาใช้ร่วมกันเพื่อให้ภาพดูมีพลังในการเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง หรือเพื่อนำสายตาผู้ชมให้รู้สึกเคลื่อนที่ตามไปกับผลงาน การสร้างผลงานศิลปะเพื่อทำให้เกิดจังหวะนั้นสามารถทำได้หลายวิธี คือ การซ้ำกันด้วยรูปทรง รูปวาง การซ้ำกันด้วยสี หรือ การสร้างความต่อเนื่องกันของเส้น สี น้ำหนัก เพื่อให้เกิดจังหวะและการเคลื่อนไหว เป็นต้น จังหวะจึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการแสดงออก และทำให้ผู้ชมเกิดการรับรู้และความรู้สึกต่อภาพผลงานศิลปะ

กิจกรรมการสังเกตและสนทนา

1. ผู้สอนพูดถึงความหมายของจังหวะในศิลปะ โดยเปรียบเทียบกับจังหวะดนตรี กล่าวคือ ส่วนประกอบในการสร้างจังหวะในผลงานศิลปะ ได้แก่ สี เส้น พื้นผิว แสงเงา รูปวาง รูปทรง ซึ่งแล้วแต่ว่างานศิลปะจะใช้ส่วนประกอบใดในการทำให้ผลงานเกิดจังหวะ เช่นเดียวกับดนตรี ที่มีส่วนประกอบที่ทำให้เกิดเสียงเพลงและดนตรี ก็ต้องใช้เครื่องประกอบจังหวะต่างๆ เช่น กลอง ฉิ่ง ฉาบ กีตาร์ เป็นต้น ถ้าต้องการจังหวะเร็วก็ตีถี่ๆ ช้าก็ตีห่างๆ ในทางกลับกันถ้าต้องการให้ผลงานศิลปะเกิดจังหวะการเคลื่อนไหวก็ใช้ส่วนประกอบในศิลปะประกอบจัดวางขึ้นในรูปแบบที่ศิลปินต้องการ
2. ผู้สอนยกตัวอย่างภาพผลงานศิลปะที่มีการซ้ำกันของรูปทรง และสีซ้ำกัน

2.1 ภาพ ของ Robert Okley ชื่อภาพ “Cosmic Mist”

- ผู้เรียนคิดว่าภาพนี้คือภาพอะไร แล้วดูคล้ายสิ่งใด
- ผู้เรียนคิดว่าภาพนี้ไม่มีรูปวงกลมจะเป็นอย่างไร
- แล้วถ้ามีวงกลมอย่างเดียวไม่มีเส้นที่คล้ายคลื่นจะเป็นอย่างไร
- และถ้าสมมุติให้พื้นหลังเป็นพื้นสีน้ำตาลอย่างเดียวล่ะ ภาพนี้จะเป็นอย่างไร จะดูน่าเบื่อไหม
- ถ้านักเรียนเป็นศิลปินนักเรียนจะทำให้ภาพนี้ ให้เกิดความรู้สึกด้วยวิธีการใดบ้าง
- ผู้เรียนรู้ดีว่าภาพนี้มีการเคลื่อนไหวหรือไม่ แล้วคิดว่าศิลปินเจตนาจะให้ผู้ชมรู้สึกอย่างไรหรือไม่

3. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูภาพศิลปะผลงานการซ้ำกันของสีและรูป

ภาพของ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ ชื่อภาพ “เมฆา 2538, April Grace 1995”

- ภาพที่ 2 กับภาพที่ 1 ต่างกันอย่างไร
- แล้วผู้เรียนรู้สึกอย่างไรกับภาพที่ 2 นี้
- ผู้เรียนคิดว่าการขึ้นของสี สีเดียวสามารถทำให้ภาพดูมีชีวิตชีวาได้หรือไม่ หรือต้องใช้องค์ประกอบอย่างอื่นด้วย
- สังเกตหรือไม่ว่าในช่องสี่เหลี่ยมที่ซ้ำๆ กันนี้มีรูปร่างแปลกๆ อยู่ภายในด้วย ผู้เรียนคิดว่าศิลปินวาดขึ้นเพื่ออะไร
- แล้วสีเขียวขาวๆ ละทำให้ผู้เรียนรู้สึกอย่างไร
- ขนาดของช่องสี่เหลี่ยมที่แตกต่างกันทำให้ผู้เรียนรู้สึกอย่างไร สนุกสนาน น่าเบื่อ นิ่ง สงบ
- แล้วถ้าในภาพนี้มีแต่ช่องสี่เหลี่ยมขนาดเดียวละ แล้วภายในช่องไม่มีรูปร่างใดๆ เลย ผู้เรียนจะรู้สึกอย่างไร แล้วคิดว่าจะวาดสิ่งใดลงไปในช่วงต่างๆ เหล่านั้น

4. เมื่อให้ผู้เรียนดูภาพจิ้งหะและลิลา ที่มีการซ้ำกันของสีและรูปทรงแล้ว ผู้สอนให้ผู้เรียนดูภาพที่รูปทรงต่างกัน แต่รู้สีถึงจิ้งหะและลิลา ด้วยการใช้เส้นเพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหว

4.1 ภาพของ Vincent Van Gogh ภาพชื่อ “Starry Night”

- ผู้เรียนดูภาพนี้แล้วรู้สึกว่าท้องฟ้าในภาพนิ่งสงบหรือกำลังเคลื่อนไหว แล้วเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น
- อะไรทำให้ดูราวกับว่าท้องฟ้ากำลังเคลื่อนไหวตัวละ
- ผู้เรียนสังเกตเห็นรอยเส้นสีอ่อนๆ รอบดวงจันทร์หรือไม่ แล้วรู้สึกอย่างไร
- ผู้เรียนคิดว่าบรรยากาศภายในภาพเป็นอย่างไร ร้อน เย็น อบอ้าว หรือ อากาศหนาว เพราะอะไรจึงรู้สึกเช่นนั้น
- แล้วรู้สึกไหมว่าสายตาของเราเคลื่อนไหวไปตามเส้นของท้องฟ้า

- ผู้เรียนคิดว่าศิลปินสามารถทำให้ผู้ชมรู้สึกได้ใหม่ว่าภาพนี้มีลมพัด และดวงดาวท้องฟ้ากำลังเคลื่อนไหวอยู่

5. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูภาพตัวอย่างอีกหนึ่งภาพ ซึ่งมีรายละเอียดเล็กๆ เต็มไปหมด

5.1 ภาพของ William Robinson ชื่อภาพ “Day and Night, Landscape Beechmont, 1989”

- ผู้เรียนคิดว่าภาพนี้น่าจะเป็นสถานที่ใด และเห็นอะไรในภาพบ้าง
- ผู้เรียนคิดว่าพื้นที่ตรงกลางสีขาวๆ นั้นคืออะไร ทำไมจึงคิดว่าเป็นท้องฟ้าล่ะ
- ผู้เรียนรู้สึกอย่างไรกับต้นไม้ที่ศิลปินวาด มันดูแข็งทื่อ หรือ อ่อนไหว
- ผู้เรียนเคยเห็นภาพแบบนี้ในชีวิตจริงหรือไม่
- จากมุมมองของภาพผู้เรียนคิดว่าเป็นภาพแบบใดภาพที่ต้องแหงนหน้ามอง ภาพที่มองตรง หรือภาพที่เกิดจากการก้มมอง หรือเป็นแบบใด ทำไมล่ะ
- ผู้เรียนเห็นวัวในภาพไหม ผู้เรียนคิดว่ามันกำลังทำอะไร
- แล้วสังเกตเห็นนกที่กำลังบินอยู่หรือไม่ รู้สึกหรือไม่ว่ามันกำลังบิน แล้วคิดว่ามันบินไปไหน กลับรังหรือออกหาอาหารตอนเช้า
- ผู้เรียนคิดว่าศิลปินต้องการให้ผู้ชมรู้สึกอย่างไรเมื่อมองภาพนี้

6. ผู้สอนสรุปความหมายของจังหวะและลีลา ที่เกิดจากการใช้ส่วนประกอบทางศิลปะจัดวางให้เกิดภาพของศิลปิน และการที่ศิลปินเลือกเอาส่วนประกอบทางศิลปะเข้าได้แก่ สี เส้น รูปร่าง รูปทรง พื้นผิวฯ มาจัดวางจังหวะในผลงานเกิดเป็นจังหวะ ลีลาการลดหลั่นของระยะ รูปทรง รูปร่าง จะทำให้ภาพเหล่านั้นดูแล้วเกิดความรู้สึกเคลื่อนไหว ลื่นไหล และไม่หยุดนิ่ง ซึ่งเป็นภาพที่สามารถนำสายตาของผู้ชมที่ดูภาพให้เกิดความคล้อยตามได้

กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ

1. กำหนดให้ผู้เรียนใช้ส่วนประกอบในงานศิลปะ ได้แก่ เส้น สี รูปร่าง รูปทรง เพื่อวาดภาพ
2. ผู้เรียนพูดอธิบายถึงภาพ ที่ตนเองวาด

สื่อและอุปกรณ์

1. ภาพ ของ Robert Orkley ชื่อภาพ “Cosmic Mist”
2. ภาพของ ศิริวรรณ เจนหัตถการกิจ ชื่อภาพ “เมฆา 2538, April Grace 1995”
3. ภาพของ Vincent Van Gogh ภาพชื่อ “Starry Night”
4. ภาพของ William Robinson ชื่อภาพ “Day and Night, Landscape Beechmont, 1989”
5. กระดาษวาดเขียน, สีเทียน, สีไม้, สีเมจิก

การประเมินผล

1. ผู้เรียนสามารถบอกลักษณะการจัดวางและจังหวะในผลงานศิลปะได้
2. ผู้เรียนสามารถอธิบายและบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดจังหวะในผลงานศิลปะได้
3. ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่เกิดจากจังหวะในผลงานศิลปะตามที่ตนรับรู้ได้

แผนการสอนที่ 9

โครงสร้างในงานศิลปะ

การรับรู้เรื่องจุดเด่น จุดสนใจ

จุดประสงค์

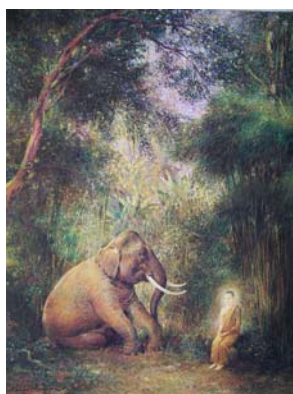
1. สามารถบอกจุดเด่นในภาพผลงานศิลปะได้
2. สามารถบอกลักษณะของจุดเด่นที่อยู่ในผลงานศิลปะได้
3. สามารถบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดจุดเด่นในภาพผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นต่อผลงานที่ได้รับรู้

เนื้อหา

จุดเด่นหรือจุดสนใจ หมายถึง ตำแหน่งหรือบริเวณที่ได้รับการเน้นให้โดดเด่นสะดุดตาหรือมีความสำคัญกว่าบริเวณอื่น ทั้งนี้ส่วนประกอบทางศิลปะมีส่วนสำคัญไม่น้อยในการสร้างให้เกิดจุดเด่นหรือจุดสนใจในผลงานทำให้ผลงานนั้นน่าสนใจยิ่งขึ้น

กิจกรรมการสังเกตและการสนทนา

1. ผู้สอนอธิบายถึงความหมายของจุดเด่นหรือจุดสนใจ และความสำคัญของส่วนประกอบของงานศิลปะที่เรียนมาสามารถนำมาสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดความสมดุลและจังหวะในผลงานได้ และความสมดุลจังหวะ เนื้อหาที่มีส่วนทำให้ผลงานเกิดจุดเด่น หรือจุดสนใจ ซึ่งจุดเด่นผลงานไม่จำเป็นต้องเด่นด้วยสีหรือขนาดเสมอไป แต่องค์ประกอบส่วนอื่นๆ เช่น เนื้อหา พื้นผิว ก็สามารถสร้างให้ผลงานเกิดจุดเด่นและมีเรื่องราวที่น่าสนใจได้
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูภาพศิลปะ ชื่อ “สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จประทับป่ารักชิตวันกับช้างมาตังคะ” จักรพันธ์ โปษยกฤต ซึ่งภาพนี้มีจุดเด่นที่ช้างและสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

- ภาพนี้ดูเฝื่อนๆ ผู้เรียนคงไม่รู้สีอะไร เพราะองค์ประกอบและเรื่องราวในภาพมีน้อย แต่ลองสังเกตดูซิว่าภาพนี้มีอะไรที่น่าสนใจบ้าง
- ทำไมจึงคิดว่าช้าง / พระพุทธรูปเจ้าน่าสนใจ
- แล้วบรรยากาศในป่าล่ะเป็นอย่างไร ผู้เรียนรู้สึกอย่างไรบ้าง
- ผู้เรียนคิดว่าถ้าพระพุทธรูปเจ้าไม่มีแสงสีชาวนวล หรือรัศมีตรงศีรษะจะทำให้ภาพดูเด่นไหม หรือน่าสนใจหรือไม่
- แล้วช้างล่ะดูตัวใหญ่เกินไปหรือไม่ ถ้าช้างตัวสีเข้มกว่านี้จะเป็นอย่างไรหรือถ้าต้นไม้ข้างหลังช้างเป็นสีเข้มล่ะ ช้างยังจะเด่นอยู่หรือไม่
- ถ้าป่าข้างหลังช้างเข้ม ช้างควรมีสีอะไร จึงจะทำให้ช้างดูเด่นน่าสนใจ
- ถ้าจากต้นไม้หลังพระพุทธรูปเจ้ามีสีเข้มทั้งหมด ไม่แสงสว่างเลยล่ะ พระพุทธรูปเจ้าจะดูเด่นหรือไม่

3. ภาพของ Gustaf Klimt ชื่อภาพ “Fulfillment pattern For the Stoclet” ซึ่งมีจุดเด่นอยู่ที่จังหวะและสี

- สีที่ใช้ส่วนใหญ่ในภาพเป็นสีอะไร
- ผู้เรียนเห็นรูปต่างๆ ในภาพไหม ส่วนใหญ่มีรูปร่างเป็นอย่างไร และรูปร่างแบบใดมีมากที่สุด รูปร่างใดเด่นที่สุด ทำไมจึงคิดเช่นนั้น
- ผู้เรียนเห็นคนในภาพไหม เขากำลังทำอะไร แล้วรูปคน 2 คนนี้ดูเด่นไหม
- ผู้เรียนคิดว่าภาพนี้อะไรที่ดูเด่นที่สุด รองลงมาคืออะไร
- ถ้าภาพนี้ไม่มีเส้นโค้งที่สลับไหลอยู่ข้างหลัง ภาพนี้จะเป็นอย่างไร โดดเด่นหรือน่าสนใจ

4. ภาพของพรชัย ใจมา ชื่อภาพ “ทำนา ทำกิน” ภาพนี้มีจุดเด่นที่เนื้อหา เรื่องราว

- ผู้เรียนคิดว่าคนในภาพกำลังทำอะไรกันอยู่บ้าง และสถานที่ที่เขา กำลังทำกิจกรรมกัน เป็นที่ไหน
- ผู้เรียนนึกถึงภาพชาวนากำลังทำนา และควายกำลังไถนา ซึ่งเป็นภาพที่เราพบเห็นได้ ในท้องถิ่นของตนเองหรือไม่ มีอะไรเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร
- ทุกคนในภาพมีความสุขหรือไม่
- สิ่งใดในภาพที่ผู้เรียนรู้สึกว่าคุณค่าที่สุด น่าสนใจที่สุด ทำไมล่ะ
- แล้วกลุ่มเด็ก 3-4 คนที่อยู่ทางซ้ายมือล่ะ ดูน่าสนใจหรือไม่ ว่าเขากำลังทำอะไรแล้ว ผู้เรียนคิดว่าเด็กกลุ่มนี้จะจับปลาได้ไหม ก็ตัว
- ผู้เรียนจะเห็นว่าแม้ สีของภาพและรูปต่างๆ ในภาพจะดูธรรมดาไม่มีสีใดโดดเด่นเป็นพิเศษ และไม่มีรูปทรงใดเด่นโดดเด่นเป็นพิเศษ แต่เนื้อหาเรื่องของภาพกลับชวนมอง น่าสนใจ นั่นก็เพราะศิลปินนำเอาเรื่องราวในชีวิตประจำวันและเป็นวิถีชีวิตของคนใน ชุมชนมาแสดงออกเป็นผลงาน ประกอบท่าทางต่างๆ ของบุคคลและสัตว์ในภาพจึง ทำให้ภาพนี้น่าสนใจ ซึ่งภาพนี้ก็สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกคล้อยตามได้

กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ

ให้ผู้เรียนวาดลวดลาย หรือ รูปร่างต่างๆ ลงบนกระดาษที่เตรียมไว้ และใช้สีวรรณะต่างๆ ระบายลงในภาพที่วาดขึ้น โดยให้ผู้เรียนพิจารณาว่าจะกำหนดให้รูปร่างลวดลายเป็นจุดเด่นหรือให้สี เป็นจุดเด่น

สื่อและอุปกรณ์

1. ภาพ “สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จประทับปารักขิตวันกับข้ามาตังคะ” ของจักรพันธ์ โปษยกฤต
2. ภาพ Fulfilment, pattern For the Stoclet ของ Gustaf Klimt
3. ภาพ “ทำนา ทำกิน” ของพรชัย ใจมา

การประเมิน

1. ผู้เรียนสามารถบอกจุดเด่นในภาพผลงานศิลปะได้
2. ผู้เรียนสามารถบอกลักษณะของจุดเด่นที่อยู่ในผลงานศิลปะได้
3. ผู้เรียนสามารถบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดจุดเด่นในภาพผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นต่อผลงานที่ได้รับรู้

แบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ
ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส การรับรู้เรื่อง เส้น

ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง

จุดประสงค์	ดีมาก	ดี	พอใช้
1. สามารถระบุเส้นต่าง ๆ ที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้			
2. สามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของเส้นที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว			
3. สามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของเส้นที่ศิลปินถ่ายทอดในผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้			

แบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ
ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส การรับรู้เรื่อง สีและน้ำหนัก

ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง

จุดประสงค์	ดีมาก	ดี	พอใช้
1. สามารถระบุถึงสี น้ำหนัก ที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้			
2. สามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของสี น้ำหนัก ที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว			
3. สามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของสี น้ำหนัก ที่ศิลปินถ่ายทอดในผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้			

แบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ
ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส การรับรู้เรื่อง รูปร่างและรูปทรง

ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง

จุดประสงค์	ดีมาก	ดี	พอใช้
1. สามารถระบุถึงรูปร่างและรูปทรง ที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้			
2. สามารถบอกความแตกต่างระหว่างรูปร่างและรูปทรงในงานศิลปะ			
3. สามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของรูปร่างและรูปทรงที่เห็นในงานศิลปะกับสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้			
4. สามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของรูปร่างและรูปทรงที่ศิลปะถ่ายทอดในผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้ได้			

แบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ
ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส การรับรู้เรื่อง พื้นผิว

ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง

จุดประสงค์	ดีมาก	ดี	พอใช้
1. สามารถระบุพื้นผิวที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้			
2. สามารถอธิบายถึงความแตกต่างของพื้นผิวและเทคนิค วิธีการสร้างสรรค์พื้นผิวประเภทต่าง ๆ ที่เห็นในผลงานศิลปะได้			
3. สามารถเปรียบเทียบพื้นผิวลักษณะต่าง ๆ ที่เห็นในทาง ศิลปะกับพื้นผิวที่ตนเคยสัมผัสหรือพื้นผิวในสิ่งแวดล้อมได้			

แบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ
ส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส การรับรู้เรื่อง แสงเงา

ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง

จุดประสงค์	ดีมาก	ดี	พอใช้
1. สามารถระบุช่วงเวลาของแสงที่เห็นในผลงานศิลปะได้			
2. สามารถอธิบายแหล่งที่มาของแสงที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้			
3. สามารถแสดงความคิดเห็นต่อการปรากฏของแสงในภาพผลงานศิลปะโดยเชื่อมโยงกับแสงเงาในธรรมชาติได้			

แบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ
ส่วนประกอบทางหลักการทางศิลปะ การรับรู้เรื่อง เอกภาพ

ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง

จุดประสงค์	ดีมาก	ดี	พอใช้
1. สามารถบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดความรู้สึกเอกภาพในผลงานศิลปะได้			
2. สามารถอธิบายลักษณะความเป็นเอกภาพในผลงานศิลปะที่ตนเห็นได้			
3. สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกเอกภาพในผลงานศิลปะและสิ่งแวดล้อมได้			

แบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ
ส่วนประกอบทางโครงสร้างในงานศิลปะ การรับรู้เรื่อง ความสมดุล

ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง

จุดประสงค์	ดีมาก	ดี	พอใช้
1. สามารถระบุส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดความสมดุลในผลงานศิลปะได้			
2. สามารถอธิบายลักษณะรูปแบบของความสมดุลที่เห็นในงานศิลปะได้			
3. สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสมดุลในงานศิลปะและในสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้			

แบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ
ส่วนประกอบทางโครงสร้างในงานศิลปะ การรับรู้เรื่อง จังหวะและความเคลื่อนไหว

ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง

จุดประสงค์	ดีมาก	ดี	พอใช้
1. สามารถบอกลักษณะการจัดวางและจังหวะในผลงานศิลปะได้			
2. สามารถอธิบายและบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดจังหวะในงานศิลปะ			
3. สามารถแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่เกิดจากจังหวะในผลงานศิลปะตามที่ตนรับรู้			

แบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้รายคาบ
ส่วนประกอบทางโครงสร้างในงานศิลปะ การรับรู้เรื่อง จุดเด่น จุดสนใจ

ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง

จุดประสงค์	ดีมาก	ดี	พอใช้
1. สามารถบอกจุดเด่นในภาพผลงานศิลปะได้			
2. สามารถบอกลักษณะของจุดเด่นที่เห็นในผลงานศิลปะได้			
3. สามารถบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดจุดเด่นในภาพผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นต่อผลงานที่ได้รับรู้			

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวณริกา เกิดนาสาร
วันเดือนปีเกิด	4 ธันวาคม พ.ศ. 2520
สถานที่เกิด	อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 27 ถ.คลองหา 1 ตำบลนาสาร อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84120
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	นักวิชาการอบรมและฝึกอาชีพ 5
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ทัศนสถานหญิงสงขลา เลขที่ 164 หมู่ที่ 4 ถนนสงขลา-นาทวี ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2531	ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพุทธยาศรม
พ.ศ. 2535	ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสุราษฎร์ธานี
พ.ศ. 2538	ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุราษฎร์ธานี
พ.ศ. 2542	ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต (ศป.บ.) สาขาทัศนศิลป์-จิตรกรรม จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2545	ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
พ.ศ. 2550	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาศิลปศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ